

ΦΥΛΛ. 18

TOM. A.

Η ΠΑΝΔΩΡΑ.

ΣΑΡΑ Θ...

Παρά Σαιν-Λαμβέρτου.

Ἐκ τοῦ Γαλλικοῦ.

Ἐἶχον παρέλθῃ πέντε ἔτη ἀφ' ὅτου ἀπεπεράτωσα τὰς περιηγήσεις μου καὶ ἀφ' οὗ ἐπρούδασα τὸν ἄνθρωπον εἰς τὰ διάφορα μέρη τῆς Εὐρώπης, εἰς τὰς μεγάλας πόλεις, εἰς τὰς αὐλὰς, καὶ εἰς τὰς ἐπιφθονωτέρας καταστάσεις τοῦ βίου, ἔμεινα πεπεισμένος ὅτι οἱ τόποι οὐς εἶδον ὦ; καὶ ὁ ἐμὸς αὐτὸς δὲν ἦταν ἡ πατρίς τῆς εὐτυχίας καὶ τοῦ ὀρθοῦ λόγου· ἡ οἰκογένειά μου ἤθελε νὰ μὲ νυμφεύτῃ ὁ πατὴρ μου ἢ λπιζε νὰ εὕρῃ δι' ἐμὲ σύζυγον ἣτις νὰ μὲ κάμῃ νὰ

Τόμος Α'.

λησμονήσω συγγενῆ τινὰ ἣς εἶχον ἐρατθῆ κατὰ τὴν παιδικήν μου ἡλικίαν, καὶ ἣς ὁ θάνατος μὲ ἀπεστέρησεν. Ἐν τοσοῦτῳ ἤθελε νὰ ἐνατχοληθῶ εἰς τὰ κτήματα ἅπερ ἐμελλον νὰ χορηγηθῶσιν εἰς ἐμὲ κατὰ τὴν στιγμὴν τῆς νυμφουτικῆς μου· μ' ἀπέστειλεν ἐπομένως πρὸς τὸ βόρειον τῆς Σκωτίας ὅπου ἔχομεν γῆν κατὰ τὰ πέριξ τοῦ Ἀβερδίνου. Ἀνεχώρησα περὶ τὰ τέλη τοῦ ἐπρος καὶ κατὰ τὰς θερπνοτέρας στιγμὰς τοῦ ἔτους· ὁ ἥλιος ἦτον περὶ τὰς δυσμὰς, ὅπου εἶχον εὗρησεν εἰς ἀπόστασιν ὀκτῶ μιλίων ἀπὸ τοῦ Χαμπερτ (οὕτως ἐκαλεῖτο τὸ κτῆμα τοῦτο). Ἐγνώριζον ἤδη ὅτι τὸ χωρίον εἶχε κακὰς κατοικίας καὶ κακὰ ἐπιπλα καὶ ἐπομένως θὰ εὗρισκον ἐκεῖ κακὸν γεῦμα καὶ κακὴν κλίνην, καὶ ἐν τούτοις ἤμην κεκμηκῶς καὶ ἐπέινων· διὸ καὶ ἀπεράσισα νὰ ἀνυκτερεύω εἰς ἑπαυλίαν τινὰ ἣς ἡ θεία καὶ πρόσοψις τις ἀνέσεως, καθαριότητος καὶ χωρικής ἀφρονίας εἴλκυσαν τὴν

Φυλλ. 18.

Ἡ ἀγροικία αὕτη ἔκειτο ἐπὶ κατωφερείας λοφίσκου σκέποντος αὐτὴν ἀπὸ τοῦ δυτικοῦ ἀνέμου τοῦ τοσοῦτον βιαίου κατ' ἐκείνους τοὺς τόπους καὶ ἀπέιχεν ἐκαστὸν πῆγεις ἀπὸ τινος μικροῦ ποταμοῦ ῥέοντος εἰς κοιλάδα χαρίεσσαν· περιεκύκλουν δὲ αὐτὴν λιβάδια τεχνητὰ, δεινῶνες πλήρεις σικερομηλεῶν καὶ λαχανοφόροι ἄγροί· κατὰ τινα ἀπόστασιν ἀπὸ τῆς οἰκίας ὑπῆρχε μικρὸν δάσος φηγῶν ἵπποι, βόες καὶ πρόβατα ἔβοσκον εἰς τὴν κοιλάδα καὶ ἐπὶ τῶν λόφων τέσσαρα παῖδια χαριστάτης ὄψεως ἔπαιζον εἰς αὐλὴν γέμουσαν παντοδαπῶν πτηνῶν. Εἰς τὴν πύλιν τῆς αὐλῆς εἶδον γυναῖκα εἰκοσιπέντε ἔως τριάκοντα ἔτων τὴν ἡλικίαν· ἦτον δ' αὕτη ξανθὴ καὶ νεαρὰ τὴν ὄψιν ἂν καὶ ὀλίγον ἠλιοκαῆς. Εἶχε μεγάλους μέλανας ὀφθαλμούς καὶ στήθος λευκότατον ὅπερ εἶχεν δλοκλήρως ἀνοιχτόν, διότι ἐθήλαζε βρέφος πέντε ἔως ἕξ μηνῶν. Ἡ φυσιογνωμία τῆς ὠραίας αὐτῆς χωρικῆς μοῖ ἐφάνη ὅτι δὲν μοῖ ἦτον ἄγνωστος· τὴν ἠρώτησα τίνας ἦτον ἡ ἀγροικία αὕτη καὶ ἂν ἐδυνάμεθα ἐγὼ καὶ οἱ ἄνθρωποί μου νὰ διανυκτερεύωμεν εἰς αὐτὴν, βεβαίως συγχρόνως αὐτὴν ὅτι οἱ ξενοδόχοι μου θὰ μείνουν εἰς ἄκρον εὐχαριστημένοι ἀπὸ ἡμᾶς. Μοῖ ἀπεκρίθη ὅτι ἡ ἀγροικία ἦτον τοῦ ἀνδρός της, ὅτι οὐδεὶς διέμενε εἰς αὐτὴν ἐπιπληρωμῆ, ἀλλ' ὅτι ἐδέχοντο ὅπως κάλλιον ἐδύνατο πάντα ξένον οἰασθῆποτε τάξιος· μοῖ ἐπρότεινε δ' ἐν τῷ ἄμα νὰ ἀριπτεύσω, καὶ με ὠδήγησεν εἰς τὸ ὅπερ μοῖ εἶχε προσδιωρισμένον δωμάτιον· τὸ δωμάτιον τοῦτο ἦτον χαριέν· τὰ ἐπιπλα ἦσαν ἀπλᾶ καὶ καθάρια· ἀπὸ τοῦ παραθύρου ἡ ὄρασις ἐξετείνετο καὶ ἐβυθίζετο εἰς τὴν κοιλάδα, ἀκολουθοῦσα τὸν ῥοῦν καὶ τὰς περιελίξεις τοῦ ποταμίτου.

Ἡ Σάρα Φίλιπ (οὕτως ὠνομάζετο ἡ εὐειδὴς αὕτη γυνὴ) μοῖ εἶπεν ὅτι ἐκείνη μὲν ἐμελλε νὰ ἐτοιμάσῃ τὸ δεῖπνόν μου, ἐγὼ δὲ ἐν τοσοῦτῳ ὅτι ἐδυνάμην νὰ ἐκλεξῶ πρὸς ἀνάπαυσιν ἢ τὸ δωμάτιόν μου ἢ ἔδραν ὀχλῆς κείμενον ὑποκάτωθεν δένδρων πλησίον μικρᾶς βρύσεως· ἡ ἔσπερα ἦτον τερπνὴ, ὁ ἀῆρ ἐν τῇ διαστήματι τῆς ἡμέρας ἦτον καυστικός· διὸ καὶ ἐπροτίμησα τὸν κῆπον. » Ἐχεις δίκαιον, μοῖ εἶπεν ἐκείνη, θὰ ἀπολαύσῃς ἐνταῦτᾳ δύο τῶν μεγίστων μας ἡδονῶν, τὴν δρόσον μετὰ τὸν καύσωνα, καὶ τὴν ἀνάπαυσιν μετὰ τὸν κάματον· ἐν τούτοις ἂν θέλῃς νὰ ἀναγνώστῃς μέχρι τῆς ὥρας τοῦ δείπνου, ἰδοὺ βιβλία· » καὶ λέγουσα ταῦτα, μοῖ ἐδείξεν ἕν ἀναγνωστήριον ὅπου εἰσῆλθον.

Ἦμην περίεργος νὰ ἰδῶ βιβλιοθήκην χωρικοῦ ἐνόμιζον νὰ εὕρω εἰς αὐτὴν τινὰ ἐκείνων τῶν μικρῶν βαρβάρων μυθιστορημάτων τῶν γραφομένων ὑπὸ Προβενσάλων, καὶ βιβλία τινὰ προσευχῆς· ἀλλ' εἶδον κατὰ πρῶτον τὰ συγγράμματα τοῦ Τύλλ, καὶ σχεδὸν ὅτι κάλλιστον ἔγραφε περὶ γεωργίας. Ἐξεπλάγην εὐρῶν ἐκεῖ τὰ ἀπομνημονεύματα τῆς ἀκαδημίας τῆς Βέννης, βιβλίον ἀξιόλογον, ἀλλὰ γεγραμμένον εἰς γλῶσσαν ἣτις ἔπρεπε νὰ ἦναι ἄγνωστος εἰς τοὺς ξενοδόχους μου· μετ' ὀλίγον δὲ δὲν ἀμυβᾶλλον πλέον ὅτι ἐγνώριζον ἐκεῖνοι τὴν Γαλλικὴν, ἰδὼν ἐπὶ τραπέζης τὰ δοκίμια τοῦ Μονταίγνου, τὸ Φυσικὸν δίκαιον καὶ τὸ

ποίημα τοῦ Φυσικοῦ νόμου. Εἶδον προσέτι μετάφρασιν Γαλλικὴν τοῦ Proedium Rusticum, ποιήματος τοῦ Ἰησοῦτου Βανιέρου. Ἐπὶ ἔλοιπον τῆς βιβλιοθήκης ἦτον εἰς τὴν ἡμετέραν γλῶσσαν ἦσαν δὲ τὰ βιβλία ταῦτα τὰ χαρακτηριστικὰ τοῦ λόρδου Σαφτεσβουρῆ, τὸ Ἕθικὸν Σύστημα τοῦ Οὐτσεζον κτλ. καὶ πῶς λοιπὸν! εἶπον κατ' ἑμαυτὸν, βιβλία φιλοσοφίας εἰς οἰκίαν χωρικῶν! οἱ ἄριστοι τῶν Ἀγγλων καὶ Γάλλων φιλοσόφων εἰς ἔπαυλιν πλησίον τοῦ Χαμστεδέ! θὰ ἐκπλήττωνται βεβαίως αὐτοὶ εὐρισκόμενοι ἐνταῦθα! εἰς τί δύνανται νὰ χρησιμεύσωσιν ὅλα αὐτὰ τὰ βιβλία εἰς τοὺς καλοὺς τούτους ἀνθρώπους! αὐτὰ εἶναι βεβαίως εὐγενεῦς τινος ἐκ τῶν περίξ ὅστις ἐλκυθεῖς ἀπὸ τὰ θέλητρα τῆς ἐξοχῆς ταύτης ἢ ἴσως τῆς ξενοδόχου, διέρχεται ἐνταῦθα τὴν ὥραν τοῦ ἔαρος. Μετὰ ταῦτα ἐτελείωσα τὴν ἐπιθεώρησιν τῆς βιβλιοθήκης, καὶ τότε εἶδον εἰς αὐτὴν μόνον βιβλία τινὰ τῆς μηχανικῆς καὶ τῆς πρακτικῆς ἱατρικῆς, τὰς μυθιστορίας τοῦ Ρίτσαρτσου, μεταφράσεις τῶν εἰδυλίων τοῦ Θεοκρίτου, τῶν ἐκλογῶν καὶ τῶν γεωργικῶν τοῦ Βιργιλίου, καὶ τῶν ποιημάτων τοῦ Τιβούλλου, τοῦ Γέσνερ καὶ τοῦ Χάλλερ. Ἐκ δὲ τῶν ἡμετέρων ποιητῶν εἶδον μόνον τὰ ποιητικὰ τοῦ Φίλιπ, τὰς τερπνότητας τοῦ ἀγροτικοῦ βίου παρὰ τοῦ Κώλεϋ, τεμάχια τινὰ τοῦ Σπέντσερ, τὸν μῦθον τοῦ Φιλήμονος καὶ τῆς Βαυκίδος παρὰ τοῦ Δρέϋδεν, καὶ τὰς Ὄρας τοῦ Θόμσωνος· ἐκ τούτων δὲ πάντων ἔλαβον τὸ ποίημα τοῦ Φυσικοῦ νόμου, καὶ ἐκάθησα ἐπὶ τοῦ ἐδράνου τῆς χλόης, διὰ νὰ τὸ ἀναγνώσω.

Ἄμα ἐκάθησα, ἤκουσα μεγάλα· κραυγὰς περὶ τὴν οἰκίαν· τὰ παῖδια ἄπερ με εἶχον ἀκολουθήσῃ εἰς τὸν τὸν κῆπον καὶ με παρετήρουν μετὰ περιεργείας, ἔδραμον εἰς τὴν πύλιν, καθὼς καὶ ἡ ξενοδόχος· ἔβαινον δὲ πρὸς ἀπάντησιν ἀμάξης φορτηγοῦ κενῆς ἀγομένης ὑπὸ τοῦ ἐνοικιαστοῦ τοῦ κτήματος ὅστις ἐπέστρεφεν ἀπὸ τοῦ Ἄβερδίνου, ὅπου εἶχεν ὑπάγη νὰ πωλήσῃ βρίζαν καὶ ἐμεινεν ἡμέρας τινὰς διὰ ὑποθέσεις του. Ἐκ τοῦ τρόπου τῆς ὑποδοχῆς ἐγνώρισα εὐκόλως ὅτι οὗτος ἦτον ὁ κύριος τῆς οἰκίας· ἡ γυνὴ του ἔλαβεν εἰς τὰς ἀγκάλας της δύο τῶν τέκνων της καὶ τὰ ὕψωσε μέχρι τῶν παρειῶν του τὰς ὁποίας ἐφίλησεν· συγχρόνως δὲ ἐκράτει ἐκεῖνος ἐκ τῶν χειρῶν ἄλλα δύο τῶν τέκνων του ἄπερ ἐπρόσμενον καὶ αὐτὰ τὴν ὥραν τοῦ νὰ τὸν φιλήσουν, μετὰ τὰς γλυκείας ταυτας φιλοφροσύνας ἤλθον ὅλοι πρὸς τὸν κῆπον, καὶ ἐγὼ προέβην πρὸς ὑπάντησίν των. Ὁ ἐνοικιαστὴς ἦτον ἄνθρωπος τριακοντούτης καὶ εἰς ἄκρον κομψός, τὸ πρόσωπόν του ἦτον εὐειδές, καὶ ἡ φυσιογνωμία του εὐγενῆς καὶ χαρίεσσα· με εὐχαρίστησε, διότι ἐπροτίμησα τὴν οἰκίαν του πρὸς διανυκτέρευσιν· ἔπειτα ἀνεχώρησεν, καὶ εἰσῆλθον ἑμοῦ εἰς δωμάτιον ἐπικείμενον εἰς τὸν κῆπον· ἐπειδὴ δὲ τὸ παράθυρον ἦτον ἀνοιχτόν, τοὺς εἶδον νὰ διευθυθῶσι πρὸς λίκνον ὅπου ἐκοιμάτο τὸ πέμπτον τέκνον των· ἔκυπτον ἀμόφοτεροι ἐπὶ τοῦ λίκνου, καὶ βλέποντες τὸ βρέφος ἀμοιβαδόν, ἐθλεπον ἀλλήλους, κρατούμενοι ἀπὸ τῶν χειρῶν καὶ μειδιῶντες, ἐγὼ δὲ ἔμεινα καταγεγοητευμένος ἐκ τῆς θελκτικῆς θεᾶς τῆς συζυγί-

κῆς ταύτης ἀγάπης καὶ τῆς πατρικῆς φιλοστοργίας.

Τὸ δεῖπνον ἦτον ἑτοιμον, καὶ ἀπῆλθον νὰ καθήσωμεν εἰς τὴν τράπεζαν. Οἱ Ξενοδόχοι μοι μ' ἐξήτησαν τὴν ἄδειαν νὰ συνδειπνήσωσι μεθ' ἡμῶν οἱ ὑπηρετῆται καὶ αὐτῶν καὶ ἐμοῦ· τὸ ἐδέχθη· ἡ τράπεζα ἦτον καλῶς εὐτρεπισμένη· τὰ φαγητὰ ἦσαν πουλιγῆκα, λαχανικὰ καὶ βωδινὸν ψητὸν κρέας, ὅλα δὲ τῆς καλλίστης ποιότητος· αἱ ἕδραι ἦσαν ἀναπαυτικαί, ἐν δὲ μόνον θρονίον ὑπῆρχε προσδωρισμένον δι' ἓνα γέροντα ὅστις ἦτον ὁ πατὴρ τοῦ ἐνοικιαστοῦ· μοι τὸν ἐπαβρόντισαν, μὲ ὑπεδέχθη μετὰ μεγάλης φιλοφροσύνης καὶ ἐκαθήταμεν.

Ἐγὼ ἐκάθησα πλησίον τῆς γυναικὸς τοῦ ἐνοικιαστοῦ, παρετήρησα δὲ ὅτι ἔστειλε μίαν νέαν ὑπηρετίδα νὰ καθῆται πλησίον ἐνὸς νέου ποιμένος· ἠρώτησα ἂν ἦναι νεοῦπανδροί· δὲν εἶναι ὑπανδρευμένοι, μοι εἶπεν ἐκείνη, ἀλλ' ἀγαπῶνται, καὶ ἐπειδὴ δὲν ἐνταμώθησαν δι' ὅλης τῆς ἡμέρας, θὰ εὐχαριστηθῶσι καθήμενοι πλησίον. Εἶδον ὅτι ἔστειλεν εἰς ἓνα τῶν ὑπηρετῶν τῆς φαγητὸν τι εἰς ἄκρον ἀγαπητὸν του εὐρισκόμενον ἐκεῖ μόνον δι' ἐκείνον· ἔδωκε σίκερα εἰς ἐκείνους ὧν αἱ ἐργασίαι ἦσαν αἱ μᾶλλον ἐπίπονοι· ἔδιδε τὸν λόγον τῆς ἐκλογῆς τῶν παρατεθειμένων φαγητῶν, καὶ εἶλεγε διατὶ τὴν ἡμέραν ἐκείνην εἶδη τινὰ λαχάνων δὲν ἐφαίνοντο ἐπὶ τῆς τραπέζης, διατὶ ἐπροτίμησεν ἄλλα εἶδη, καὶ διατὶ ἐκλεξε τὸ δεῖνα κάρυκευμα, καὶ ὅτι ὅλα ταῦτα τὰ ἔκαμε διὰ νὰ αὐξήσῃ τὴν ἡδονὴν τοῦ δεῖπνου. Ἡ γυνὴ αὕτη μοι ἐφαίνετο παράδοξος· ὁ δὲ ἐνοικιαστὴς εἶχε καὶ αὐτὸς τὰς αὐτὰς φιλοφροσύνας τὰς αὐτὰς ἐπιτηδεύσεις ὡς πρὸς τὰς ἡδονὰς τῆς τραπέζης. Τὸ δεῖπνον ἦτον ἄπλοῦν καὶ ἐξοίρετον· οἱ ὑπηρετῆται εἶχον οἰκειότητα πρὸς τοὺς κυρίους των· καὶ σέβας μὲν δὲν ἐδείκνυον πρὸς αὐτοὺς, πολὺν ὅμως ζῆλον καὶ πολλὴν ἀγάπην.

Ἀφ' οὗ καταπαύθη ὀλίγον ἡ πείνα, ἤρχιστε συνομιλία· ὁ ἐνοικιαστὴς μοι ἀπέτεινεν ἐρωτήσεις περὶ τῆς φύσεως τῶν τόπων οὓς εἶχον διέλθῃ, καὶ ἀφ' οὗ μοι ἐπήνεσε τὰ περὶ τῆς ἐπαυλεύως του, μὲ παρεκίνησε νὰ μείνω τὴν ἐπαύριον διὰ νὰ τὰ ἰδῶ· ἡ γυνὴ του καὶ ἐκεῖνος κατεγίνοντο εἰς τὸ νὰ μὲ εὐχαριστήσουν, χωρὶς νὰ λησμονήσουν τοὺς ὑπηρετῆτας των, τοὺς μὲν ἐπήνουν διὰ τὴν φαιδρότητά των εἰς τὴν ἐργασίαν, τοὺς δὲ διὰ τινὰ ἐκδούλευσιν, τοῖς ὠμίλου δ' αὖ τὴν λαμπρότητα τῆς ἡμέρας, διὰ τὸ ἄσμα τῆς ἀηδόνος, διὰ τὰ ἄνθη, διὰ τὰς ἐλπίδας τοῦ θέρους, διὰ τοὺς ἐρωτᾶς των. Οἱ ὑπηρετῆται ὠμίλου καὶ αὐτοὶ μεταξύ των δι' αὐτὰς τὰς θελεκτικὰς ἡδονὰς, καὶ ὅλοι ἐφαίνοντο νὰ τὰς αἰσθάνωνται.

Πρὸ πάντων πρὸς τὸν γέροντα ἐπετεινοντο. Οὐδέποτε εἶδον γέροντα πλέον εὐπροσῆγορον, πλέον εὐθυμον· τὸ εἶπον εἰς τὴν γυναῖκα τοῦ ἐνοικιαστοῦ, καί, Κύριε, μοι ἀπεκρίθη, ἐκεῖνοι οἱ γέροντες οὓς παραμελοῦμεν γίνονται κατηρεῖς καὶ δύστροποι, ὅταν ὁμοῦ ἀκόμη τοὺς μετροῦμεν μεταξύ τῶν ἀνθρώπων, εὐχαριστοῦνται καὶ εἶναι γλυκεῖς. Εἶδον ὅτι παρεκίνησαν τὸν καλὸν ἀνθρώπον νὰ πίνῃ· εἰς τοῦτο ἐξενίσθη ὁ ὀλίγον, μοι εἶπε δὲ ἡ γυνὴ τοῦ ἐνοικιαστοῦ, Κύριε, φρονῶ ὅτι κατὰ τὸ διαστήμα τῆς ζωῆς μας πρέπει

νὰ καταγινώμεθα εἰς τὸ πῶς νὰ ἀργοπορήσωμεν τὸ γῆρας· κατὰ δὲ τὸ γῆρας νὰ περιορίζωμεθα εἰς τὸ νὰ ἀνακαλῶμεν τὸ αἶσθημα τῆς ζωῆς. Αἱ ἀποκρίσεις αὗται μὲ ἐξέπληξαν, καὶ μὴ ἀμφιβάλλων πλέον ὅτι ἡ βιβλιοθήκη ἦτον εἰς χρῆσιν τῶν Ξενοδόχων μου, τοῖς ὠμίλησα περὶ τῶν βιβλίων των, μοι ἔδωκαν δ' ἐκεῖνοι πνευματώδεις ἀποκρίσεις, καὶ ἐν τῇ ἐκστάσει μου διὰ τὰς γνώσεις αὐτῶν καὶ μάλιστα τῆς Σάρρας, ἀνέκραξα· Πῶς, νέα γυνὴ! εἰς ἀγροικίαν! Αἱ δὲν γνωρίζεις τὴν Σάρραν, μοι εἶπεν ὁ γέρον, ὅστις εἶχεν ἀρχίσει νὰ ἦναι ὀλίγον οἰνόληπτος. Ὡ! ἡθεὶς καρδιά! Ὡ θεὶα καρδιά! ἂν ἤξευρες τί ἄφησεν ἐκείνη δι' ἡμᾶς! Ὡ! ἂν ἐδυνάμην νὰ ἐγερωθῶ, θὰ ἔσπευδον νὰ φιλήσω τοὺς πόδας της, ἡ Σάρα μοι ἐφάνη ὡς νὰ ἐφοβεῖτο τὴν ἀθυροστομίαν τοῦ πενθεροῦ της· ἦτον τεταραγμένη καὶ ἠρυθρία, ὁ Φίλιπ (τοῦτο τὸ ὄνομα ἦτον τοῦ ἀνδρός της) παρεκάλεσε τὸν γέροντα νὰ μὴν ἀνακαλύψῃ τὸ τόσον μέγα μυστήριον· οὐδὲν λέγω, εἶπεν ὁ καλὸς ἀνθρώπος· οὐδὲν λέγω· νεάνις τόσον ὠραία, ἔχουσα τόσον πλοῦτον, καὶ τόσην μάθησιν, ὅταν σήμερον ὀδηγῇ ἐνίοτε φορτηγὸν ἀμάξιον, ἐνθυμῆται τὴν ἀρμάμαξάν της!... ἡ Σάρα ἠγέρθη, διέταξε νὰ ἀπάρωσι τὰ φαγητὰ καὶ νὰ φέρωσι τὰ ὀπωρικά· ἦταν δὲ ταῦτα φράγγουλα ἀρωματικώτατα, φραγκοστάφυλα, κερᾶσια καὶ ἐξ αἰτῶν ἀπρόγαλα· συγχρόνως νέαι θεραπεινίδες ἐσκόρπιζον ἄνθη κατὰ τὰ περὶ τῆς τραπέζης καὶ περὶ τὰ πινακία.

Τὸ θέαμα τοῦτο ἐχαροποίησε τὸν καλὸν γέροντα, καὶ εἴτε παραδοθεὶς ὅλως εἰς αὐτὸ, εἴτε φοβούμενος μήπως δυταρεστήτῃ τὴν νύμφην του, ἐσιώπησε· δὲν διέταξε νὰ φέρωσιν ἄνθη κατὰ τὴν πρώτην παράθεσιν, μοι εἶπεν ἡ Σάρα, διότι τότε ἡ ὀσμὴ τῶν φαγητῶν εἶναι πολὺ εὐάριστος, ἀλλ' ἅμα παρέλθη ἡ ὄρεξις, δὲν θέλομεν πλέον νὰ τὴν ὀσφρανθῶμεν, καὶ τότε εὐρίσκομεν εὐάριστον τὸ ἄρωμα τῶν ἀνθῶν· ἐθαύμαζον ἐγὼ τὸ νοητικὸν τῆς Σάρρας εἰς τὸ νὰ καθιστᾷ τὰ τερπνὰ αἰσθήματα ἐτι τερπνότερα, καὶ πόσας ἐφεύρισκεν ἡδονὰς, χωρὶς νὰ παρεκτραπῇ διόλου τῆς πλέον ἀπλῆς φύσεως. Ὁ Φίλιπ καὶ ἡ Σάρα μοι ἐφαίνοντο τοσοῦτον ἰσχυρῶς συνδεδεμένοι μεταξύ των, τοσοῦτον εὐτυχεῖς! οὐδέποτε εἶδον ἑνωτὴν τόσον τερπνὴν, διότι σπανίως εὐρίσκονται μεταξύ τῶν ἀνθρώπων αἱ μεταξύ αὐτῶν εὐρισκόμεναι ὁμοιότητες· εἶχον τοὺς αὐτοὺς βαθμοὺς τῆς εὐαισθησίας, τὰς αὐτὰς ὀρέξεις, τὰς αὐτὰς ἰδέας.

Ὀλίγον μετὰ τὸ δεῖπνον οἱ Ξενοδόχοι μοι μὲ ἔφερον εἰς τὸ δωμάτιόν μου· ὁ Φίλιπ μὲ ἔκαμε νὰ παρατηρήσω τὴν ὠραιότητα τῆς νυκτός, τὸν σπινθηροβολοῦντα χρυτὸν τῶν ἄστρων, καὶ τὴν σιωπὴν τῆς νυκτός ἐκείνης, καθ' ἣν ἡ φύσις ἐπιτάττει τὴν ἀνάπαυσιν. Ἡ Σάρα ἀπῆλθε νὰ ἰδῇ τὰ τέκνα της, ὁ Φίλιπ ἔδωκε τὰς διαταγὰς του, ἐπεσκέφθη τοὺς σταύλους του, καὶ τὸ εὐτυχὲς ζεῦγος ἀπῆλθε νὰ συμμερισθῇ ἀρκετὰ καλὴν κλίνην.

Ἐγὼ δυσκόλως ἐδυνάμην νὰ ἀποκοιμηθῶ· τὰ ὅσα πρὸ ὀλίγου εἶχον ἰδῆ μοι ἐφαίνοντο ὄνειρον, τοιοῦτο δὲ ὄνειρον ὥστε ἐπιθύμουν νὰ διαρκέσῃ καθ' ὅλην μου τὴν ζωὴν.

Ἐξύπνησε πρῶτ', ἀλλὰ διόλου δὲν εἶχον ὄρεξιν νὰ

ἀναχωρήσω, ἐλάτρευον τοῦ ξενόδοχου μου, τὴν κατοικίαν των, τὸ εἶδος τῆς ζωῆς των, τὴν σύμπνοιαν τῶν ὑπηρετῶν, τὴν ἐν τῇ οἰκίᾳ ἐπικρατοῦσαν γαλήνην καὶ εὐθυμίαν ταῦτα πάντα με ἐγοήτευον· ἂν μόνον ὁ ἄνθρωπος δὲν ἔχη τὸ πνεῦμα καὶ τὴν καρδίαν κακῶς διοργανισμένα, εὐχριστεῖται εὐρισκόμενος· πλησίον τῆς εὐδαίμονος ἀρετῆς καὶ θεωρῶν τὸ τόσον γλυκὺ θέαμα τῶν ἡδονῶν τῆς. Ἠγέρθη ἐν τούτοις, ἀλλ' αἰσθανόμενος βαθεῖαν λύπην διότι ἐμελλον νὰ καταλείψω τὴν καλὴν ἔπαυλιν.

Ἄμα ἐνδυσθεὶς, κατέβην εἰς τὴν αὐλὴν ὅπου εὔρον τὸν Φίλιπ καὶ τὴν Σάραν· ὁ ἥλιος εἶχεν ἀνατείλει πρὸ ὀλίγου· ὁ οὐρανὸς διετῆρει εἰτέτι ἴχνος τι ἐλαφρὸν ἐκείνου τοῦ λαμπροῦ κιτρίνου χρώματος ὅπερ διαδεχόμενον τὸ ἐκ τοῦ λυκαυγοῦς προσερχόμενον λευκόν, προηγείται τοῦ βαθέος κυανοῦ τοῦ ἐπικρατοῦντος κατὰ τὸ διάστημα τῆς ἡμέρας. Τὸ ἄρωμα τῶν δένδρων καὶ τῶν φυτῶν διεδίδετο πανταχοῦ, καθὼς καὶ ἐκεῖνος ὁ μετὰ τὴν ἀνατολὴν τοῦ ἡλίου δροσερὸς ἀήρ οἱ ἄγροί, οἱ ἄνθρωποι καὶ τὰ ζῶα ἀνελάμβανον τὴν κινήσιν των, τὰ ποίμνια ἐξήρχοντο τοῦ σταθμοῦ, αἱ περιστέραὶ τοῦ περιστερεῶνος, αἱ ὄρνιθες διεσπειροντο εἰς τὴν αὐλὴν, καὶ οἱ ὑπηρεταὶ ἠτοιμάζοντο διὰ τὴν ἐργασίαν· ὁμολογῶ ὅτι τότε κατὰ πρῶτον ἠσθάνθη τὴν ἡδονὴν τοῦ νὰ ἰδῶ τὴν ἀρχὴν τῆς ἡμέρας, καὶ εἶμαι πεπεισμένος ὅτι ὁ Φίλιπ καὶ ἡ Σάρα ἐν τῷ μέσῳ τῶν κατ' ἐκείνην τὴν ὥραν φροντίζων των ἠσθάνοντο καὶ οὗτοι τὴν ἡδονὴν ταύτην.

Παρατήρησα ὅτι διανεμόντες τὰς διαφόρους ἐργασίας, ἔθετον πάντοτε πολλοὺς ἐργάτας ὁμοῦ· ἕλεγον μάλιστα εἰς τοὺς ποιμένας νὰ φέρουν τὰ ποίμνια των εἰς τόπους τινὰς γειτνιαζοντας εἰς οὓς ἐσνάζονται ἄλλοι ὑπηρεταί· τοῦτο μοὶ ἐφάνη παράδοξον καὶ ἐξέφρασα τὴν ἀπορίαν μου εἰς τὴν Σάραν. Οἱ ἄνθρωποι, εἶπεν ἐκείνη, καθιστῶσι χαροποιὸν τὸ ὅπερ μετ' ἄλλων ἐργάζονται ἔργον, ἡ χαρὰ εἰς μόνου διαδίδεται εἰς ὄλους· ἂν εἷς ποιμὴν αὐλῆς, ὁ ἕτερος ἄδει, πολλοὶ γεωργοὶ φέροντες τὸ ἄροτρον των εἰς πλησιοχώρους ἄγρους, καὶ μετέχοντες τῶν αὐτῶν καμάτων, τοὺς μετριάζουσιν ὁ εἷς διὰ τοῦ ἄλλου, συνουσιλοῦσι περὶ τῶν ἐλπίδων των, καὶ συνοῦνται ἐν τῇ σιότητι τῆς τύχης των· δὲν εἶδες ποτὲ ἐκείνας τῶν ἀγροτικῶν ἐργασιῶν τὰς οὕτας κοινὰς εἰς μείζονα ἀριθμὸν ἀνθρώπων συνηνωμένων ὡς χορτοκοπίαν, κούεμμα, θέρος; ἐκεῖ βλέπεις τὴν δίψαν, τὸν ἰδρῶτα καὶ τὸν περβολικὸν κάματον.

Ὁ δὲ Φίλιπ εἶπε· Νομίζω, Κύριε, ὅτι ὑπάρχουσι τινὲς ἡδοναὶ τὰς ὁποίας διὰ νὰ αἰσθανθῶμεν καλῶς, πρέπει νὰ τὰς ἀπολαμβάνωμεν μετ' ἄλλων ἀπολαμβάνόντων αὐτὰς συγχρόνως· καθ' ὅσον μᾶλλον αἱ αἰθουσαι τῶν θεάτρων εἶναι πλήρεις, κατὰ τοσοῦτον αἱ συγκινήσεις καθίστανται ζωηρότεραι καὶ εὐαρεστοτέραι· καὶ τοιαῦτα εἶναι· πάσαι αἱ ἐκ τοῦ θαυμασμοῦ γεννώμεναι εἰς ἡμᾶς ἡδοναὶ, καὶ τί ἄλλο δυνάμεθα νὰ θαυμάσωμεν περισσότερον καὶ συνεχέστερον παρὰ ταύτην τὴν γῆν, τοῦτον τὸν οὐρανὸν, ταῦτα τὰ ὕδατα, ταῦτα τὰ δάση, ταῦτα τὰ λιβάδια, πάσας τὰς χάριτας καὶ πᾶσαν τὴν πλουσιότητα τῆς ἐξοχῆς; Φρονῶ

ἐξηκολούθησεν ὁ Φίλιπ, ὅτι τὰ παρὰ τῆς φύσεως εἰς πάντας κοινῶς χρηγόμενα ἀγαθὰ εἶναι κυρίως ἐκεῖνα ὧν ἡ ἀξία ἐπαυξάνεται, ὅταν ἀπολαμβάνονται συγχρόνως ὑπὸ πολλῶν ἀγαπῶμεν νὰ συμμεριζώμεθα τὴν ἡδονὴν ἡμέρας λαμπρᾶς, θείας εὐαρεστου, τοῦ ἀρώματος τῶν ἀνθῶν, διότι ὁ συμμερισμὸς οὗτος οὐδὲν ἀφαιρεῖ. Ναι, εἶπεν ἡ Σάρα, καὶ ὅταν ὁ συμμερισμὸς οὐδὲν ἀφαιρεῖ ἐκ τῆς ἡδονῆς, τὴν αὐξάνει· οἱ ποιηταὶ ἐπήνεσαν πολὺ τὰ θελήγητρα τῆς μονώσεως, ὁμιλοῦντες περὶ τῶν θελήγητρων τοῦ ἀγροτικοῦ βίου. Κατ' αὐτοὺς φαίνεται ἐνίοτε ὅτι μόνον μακρὰν τῶν ἀνθρώπων δυνάμεθα νὰ ἀπολαύσωμεν τὴν εὐφροσύνην ταύτην· ἀλλὰ λέγοντες ταῦτα ἐννόουν τοὺς ἀνθρώπους τῆς αὐλῆς καὶ τῆς πόλεως, δηλαδὴ ἀνθρώπους ὧν ἡ ξηρὰ, ἡ σκληρὰ καὶ ἡ κούφος ψυχὴ θὰ ἐπέφερον ἐλάττωσιν εἰς τὸ θελήγητρον τῆς φύσεως· ἀπόδειξις βεβηλῆς ὅτι οἱ ποιηταὶ ἠσθάνοντο τὴν ἀνάγκην τοῦ νὰ κοινωνῶσι τὴν ἡδονὴν των διὰ νὰ τὴν αὐξήσωσιν εἶναι τὸ ὅτι ἐζωγραφεσαν τὰ ἄπερ ἐθαύμαζον καλῶς, καὶ ἠθέλησαν νὰ μεταβιβάσωσι τὰς ἀς ἔλαβον ἐντυπώσεις μέχρι καὶ τῶν ἐσχάτων μεταγενεστέρων.

Αὕτη ἡ δι' ἐμὲ ἴσον εὐφρόσυτος συνομιλία διεκόπη ἐκ τῶν σωρηθῶν ἐξερχομένων τῆς οἰκίας χορτοκόπων· οὗτοι συνωδεύοντο ὑπὸ τοῦ πρωτοτόκου τῶν τέκνων τῆς Σάρας, ὅπερ ἐκράτει κτένα, καὶ ποτὲ βασιλεὺς δὲν ὑπερηφανεύθη διὰ τὸ σκῆπτρόν του τόσον, ὅσον τὸ παιδίον τοῦτο διὰ τὸν κτένα του. « Βλέπεις, εἶπεν ἡ μήτηρ, τὴν πρώτην δοκιμασίαν τῆς γεωργίας, καὶ τὴν ἐκ τῆς ἡδονῆς ἐρχομένην ὠφέλειαν. »

Ὅτι μοὶ λέγεις, καὶ ὅτι βλέπω, θεία Σάρα, ἀπεκρίθη, μοὶ ἐμπνέει διὰ τὸν ἄνδρα του καὶ διὰ σέ τὸ βαθύτερον σέβας καὶ τὸν ζωηρότερον θαυμασμόν. Ἐπεθύμουν νὰ διέλθω μεταξὺ ὑμῶν τὸ ὑπόλοιπον τῆς ζωῆς μου, καὶ νὰ φανῶ ἄξιος τῆς φιλίας ἀμοτέρων. Ἡ γειτνιασίς σας μοὶ καθιστᾷ πολῦτιμον ἐν κτήματι περὶ οὗ οὐδόλως ἐφρόντιζον· θὰ ἐρχωμαι συχνάκις, διὰ νὰ ἀπολαβῶ τὴν συναναστροφήν σας καὶ τὴν θέαν τῶν ἀρετῶν καὶ τῶν τέρψεων τῶν περιεχομένων εἰς τὴν οἰκίαν σας· ἴσως, θεία Σάρα, θὰ κάμης νὰ σέ γνωρίσω περισσότερον· ἴσως θὰ μοὶ εἰπῆς τὸ ὅπερ ὁ πατήρ τοῦ Φίλιπ ἐπεθύμει τόσον νὰ μοὶ εἰπῆ· εἶδον ἐκ τῆς περιπαθείας ἐκείνου τοῦ καλοῦ γέροντος, καὶ ἐκ τῶν σημείων τῆς ἧς ἠθέλε νὰ σοὶ προσφέρῃ εὐλαβείας ὅτι ὅταν μάθω ἀκριβέστερον τίς εἶσαι, καὶ ὁποῖα περιστάσεις σέ ἔφερον εἰς τὴν ἔπαυλιν ταύτην, θὰ ἔχω νέους λόγους τοῦ νὰ σέ τιμῶ. « Τὸ πιστεύω, εἶπεν ἡ Σάρα· ὁ τρόπος δι' οὗ κρίνεις περὶ ἡμῶν καὶ περὶ τοῦ εἶδους τῆς ζωῆς μας· με κάμνει νὰ στοχασθῶ ὅτι εἶσαι ἀνώτερος πολλῶν προλήψεων, καὶ ὅτι εἶσαι ἄξιος τῆς ἐμπιστοσύνης μου. » Τὴν εὐχαρίστησα τόσον ἐνθέρμως, ὥστε ἐθορυβήθη ὀλίγον· ἐστράφη δὲ τότε πρὸς τὸν ἄνδρα τῆς καὶ εἶπε « Καλέ μου φίλε, θὰ ἐκθίσω πρὸς τὸν κύριον τὸ μεταξὺ ἡμῶν πῆθος. » Ὁ ἀνὴρ τῆς τὴν ἐνηγκαλίσθη περιπαθῶς, καὶ μᾶ· ἀφῆκε, διὰ νὰ ἀκολουθήσῃ τοὺς χορτοκόπους· παρεκάλεσε δὲ τὴν Σάραν νὰ με κρατήσῃ μέχρι τῆς ἐπιστροφῆς του, καὶ ἐφάνη ὅτι μετὰ λύπης ἀπεχωρίζετο ἀπ' αὐτῆς, ἂν καὶ διὰ ὀλίγας στιγμᾶς. Ἡ Σάρα μοὶ εἶπεν ὅτι ἐμελλε νὰ φροντίσῃ ὀλίγον περὶ

τῶν τέκνων τῆς καὶ περὶ τῆς οἰκιακῆς τῆς οἰκονομίας καὶ μὲ παρεκάλεσε νὰ τὴν περιμεινῶ εἰς τὸν κῆπον τὴν περιέμεινα πολλὴν ὥραν, ἀλλ' ἤλθε τέλος καὶ καθήσασα μετ' ἐμοῦ εἰς τὸ ἔδρανον τῆς γλῶσσης, ἤρξατο τὴν ἱστορίαν τῆς οὕτω.

« Ἐγὼ εἶμαι γεννημένη εἰς τὸ μεσημβρινώτατον μέρος τῆς Ἀγγλίας ἐξ οἴκου πλουσιωτάτου καὶ ἐνδόξου μᾶλλον διὰ τὰς ἐκδουλεύσεις του παρὰ διὰ τοὺς τίτλους τῆς εὐγενείας του· δὲν θὰ σοὶ φανερώσω οὔτε τὸν τόπον τῆς γεννήσεώς μου, οὔτε τὸ ὄνομα τῆς οἰκογενείας μου· μὲ νομίζουσι τεθνηκείαν, καὶ θέλω ἢ ὑπαρξίς μου νὰ μὲνῆ ἀγνωστος· τοῦτο εἶναι ἀναγκαῖον, διὰ νὰ ἦναι πάντοτε εὐτυχῆς ἡ ζωὴ μου· ἤμουν ἑξαετής, ὅταν ἔχασα τὴν μητέρα μου· ὁ πατήρ μου ὅστις ἠγάπα ἐμπαθῶς τὴν φιλοσοφίαν καὶ τὰ γράμματα καὶ ἔστις μὲ ἐλάτρευε, δὲν ἠθέλησε νὰ συναΐψῃ δευτέρους γάμους, καὶ ἀνέλαβε τὴν φροντίδα τῆς ἀνατροφῆς μου ὁ ἴδιος· εὗρισκεν εἰς ἐμὲ ἀγγίλοιαν καὶ φιλομαθειαν ἠθέλησε νὰ μοὶ μεταδώτῃ τὰς γνώσεις του, καὶ ἐράνη εὐχαριστημένο· ἀπὸ τὰς προόδους μου. Ὁ πατήρ μου, εἰς τῶν ἀνθρώπων τῶν πλέον πεπαιδευμένων τοῦ αἰῶνός του, ἐξίσου ἴσως τοὺς φιλοσόφους τοὺς ἀποκτήσαντας τὴν μεγαλητέραν φήμην· οὕτως ἔκρινα τούλαχιστον, παραβήλλουσα ἅς μοὶ εἶδιδε διδασκαλίαν πρὸς ὅσας προσηγορίσθη ἐκ τῶν βιβλίων ἦτον πνεύματος ἐβρώμενου εἰς τὸν ὑπέρτατον βαθμὸν, οὐδέποτε τὸν ἐρόβριζαν τὰ ἀποτελέσματα συστήματος παραδεχόντος ἢ ἀποράσεως ληφθείσης ὑπ' αὐτοῦ· μετέχω καὶ ἐγὼ τοῦ χαρακτήρος αὐτοῦ, καὶ τὰ ἅπερ μοὶ ἔδωκε μαθήματα δὲν τὸν ἐξεησθήθησαν· ὁ πατήρ μου ἠσθάνετο τὰς καλλονας τῆς τέχνης καὶ τῆς φύσεως· εἶχε φαντασίαν ζωηράν καὶ ψυχὴν εὐγενῆ καὶ εὐαίσθητον· ἡ λίαν ξηρὰ, καὶ ἡ καταιβάζουσα καὶ παγώνουσα τὸν ἄνθρωπον φιλοσοφία δὲν ἦτον δι' ἐκεῖνον· ἠθέλησε φιλοσοφίαν μᾶλλον τρέφουσαν τὸν δι' ἠσθάνετο ἐνθουσιασμόν διὰ τὴν ἀρετὴν καὶ διὰ τὰς ἡδονὰς τῆς φαντασίας· δὲν ἤμουν εἰσέτι δέκα ὀκτῶ ἐτῶν, καὶ, ὡς ἔλεγεν ὁ πατήρ μου, προσέθετον ἤδη ιδέας εἰς ὅσας μοὶ εἶδιδε· συνεμιρίζομην δὲ καὶ τὴν κλίσειν του πρὸς τὰ γράμματα· ἠδύνετο εἰς τὴν συνομιλίαν μου, καὶ ἤμην ἡ εὐδαιμονία του· δὲν ἐσκόπευε νὰ μὲ ὑπανδρεύσῃ, καὶ ἐγὼ εὐχαριστημένη ἀπὸ τὴν στάσειν μου, δὲν ἐπεθύμου νὰ τὴν μεταβάλω.

Ἐν ᾧ ἡ Σάρα ὠμίλει τοιοῦτοτρόπως, ἤμην εἰς ἄκρον τεταραγμένος, καὶ ἐνόμιζον νὰ τὴν γνωρίζω· ἀλλ' ἐπειδὴ μοὶ ἔμενον εἰσέτι ἀμφιβολαίαι τινές, περιέμενον ἀνυπομόνως νὰ τὰς δαλύσῃ. Διηρχόμεθα, ἐξηκολούθησεν ἡ Σάρα, μικρότατον μέρος τοῦ χειμῶνος εἰς Λονδίνον· μόλις πρὸ ὀλίγου εἶχομεν φθάσῃ εἰς ἐκεῖνην τὴν πόλιν, καὶ νέος τις Σκώτος· ἐπιβήρτης ἦτον, ζητῶν νὰ ἐμβῆ εἰς τὴν δούλευσιν τοῦ πατρός μου. Ἦτον εἰς ἄκρον εὐειδής, καὶ εἶχεν εἰς τὴν φυσιογνωμίαν του χαρακτῆρα εὐαίσθητος καὶ τιμιότητος· δι' δυσκόλως δυνάμεθα νὰ μὴ συναισθανθῶμεν.

« Οἱ χωρικοὶ, καθὼς γνωρίζεις, εἶναι μᾶλλον πεπαιδευμένοι εἰς τὴν Σκωτίαν παρὰ εἰς ὅλην τὴν λοιπὴν Εὐρώπην, καὶ ὁ νέος ἐκεῖνος ἦτον ἐκ τῶν μᾶλλον καλῶς ἀνατετραμμένων τοῦ τόπου του. Κατὰ πρῶτον δὲν εἶχε τῶν ἄλλων ὑπηρετῶν εἰμὴ μόνον κατὰ τὴν ἄκραν

εἰς τὰ χρέη του προσήλωτιν. Εἶδομεν δὲ μετ' ὀλίγον ὅτι ἡ γὰρ ὑπὸ πάντων τῶν συνυπηρετῶν του, καὶ ὅτι ἐνέπνεεν εἰς ἐκείνους τὸν ὑπὲρ ἡμῶν ζήλον· τοῦ ὁ πατήρ μου ὑπηρετεῖτο κάλλιον, καὶ οἱ ὑπηρεταὶ του ἦσαν εὐθυμότεροι καὶ εὐτυχέστεροι.

« Ὁ Σκώτος ἐκράτει πάντοτε βιβλίον, ὁσάκις τὰ χρέη του τῷ πατεῖχον στιγμὰς τινὰς ἐλευθέραι· ὁ πατήρ μου παρετήρησεν ὅτι ὁ νέος εἶχε πολὺ πνεῦμα, καὶ ἠθέλησε νὰ τὸν διδάξῃ. Ὁ Μιλόρδος Δορσέτος, ἔλεγεν, ἔλαβε τὸν Πριόρ ἀπὸ καπηλείου, καὶ τὸν κατέστησεν ἕνα τῶν ἀρίστων ποιητῶν τῆς Ἀγγλίας ἴσως καὶ ἐγὼ καταστήσω τὸν ὑπηρετὴν τοῦτον πολίτην πεφωτισμένον ὥστε νὰ τιμῆσῃ τὴν πατρίδα του. Ἀνεχωρήσαμεν διὰ τὴν ἐξοχὴν ὅπου ὁ νέος μᾶς ἠκολούθησεν· ὁ πατήρ μου εἶχε συνεχεῖς συνομιλίαν μετ' αὐτοῦ, καὶ ἐν μιᾷ τούτων ἔμαθεν ὅτι ἡ ἐπιθυμία τοῦ νὰ ἀνακουρίσῃ τὸ γῆρας τῶν γονέων του διὰ τῶν ὀλίγων χρημάτων τοῦ μισθοῦ του τὸν ἐβίασε νὰ γίνῃ ὑπηρετῆς. Τὸ ἐνάρετον τοῦτο αἰσθημα ἔφερεν εἰς τὴν συγκίνησιν τὸν πατέρα μου, ὥστε ἐδάκρυσεν, ὅταν μοὶ τὸ ἀνέφερον· ἠθέλησε παρευθὺς νὰ δώσῃ μίαν μεγάλην ποσότητα εἰς τὸν νέον, διὰ νὰ τὴν στείλῃ εἰς τὴν οἰκογένειάν του· ἀλλὰ πόσον ἐξεπλάγη, ὅταν ὁ ὑπηρετῆς του ἀπεποιήθη νὰ ἀρνηθῆ τὸ δῶρον! Κύριε, εἶπεν εἰς αὐτὸν ὁ νέος, ὀφείλω τὸν κόπον μου εἰς τοὺς γονεῖς μου, καὶ τὸ κέρδος ὅπερ λαμβάνω ἐξ αὐτοῦ ἄρκει εἰς ὅλους ἡμᾶς. Ἄν ἐκεῖνοι εὕρισκοντο εἰς ἐνείαν, θὰ ἐδεχόμην τὰς εὐποιίας σου· ἀλλ' ἐκεῖνοι μόνον ὀλίγης ἀνέσεως ἔχουσι ἀνάγκην, καὶ ὀφείλω ἐγὼ νὰ τοῖς τὴν προμηθεύω· ὁ μισθὸς τῶν κόπων μου εἶναι αὐτῶν καθὼς καὶ ἐμοῦ, ἅς τὸν ἀπολαμβάνουν· ἀλλ' οὔτε ἐκεῖνοι οὔτε ἐγὼ ἅς μὴν ἐξαχρειούμεθα, τρέφόμενοι ἐκ τοῦ ἄρτου τῆς ἐλεημοσύνης· ὁ πατήρ μου δὲν ἐδοκίμασε νὰ μεταβάλῃ τὸν τρόπον τοῦ σκέπτεσθαι τοῦ νέου, ἀλλ' ἀφῆρσεν ἐπ' αὐτοῦ τὴν ὑπηρετικὴν στολήν, καὶ τῷ ἔδωκε τὴν φροντίδα τῆς βιβλιοθήκης του· τῷ ἐπέτρεψε προσέτι εἶδος ἐπιτηρήσεως ἐπὶ τῶν ἐνοικιαστῶν του· ὥστε ἐκ τῶν ὑπηρεσιῶν του τούτων ὁ Φίλιψ ἦτον ἤδη εἰς στάσιν νὰ λαμβάνῃ, χωρὶς νὰ ταπεινωθῆ, τὸ ὅπερ ὁ πατήρ μου ἠθέλησε νὰ τῷ χαρίσῃ δῶρον.

» Ἡ βιβλιοθήκη ἦτον τὸ μέρος τῆς οἰκίας εἰς ἃ ἐγὼ ἐσύχναζον μᾶλλον, καὶ ὅπου εὗρισκον συχνάκις τὸν Φίλιψ· μετ' ὀλίγον ἤρχισα νὰ παραπονοῦμαι, ὅταν δὲν τὸν εὗρισκον ἐκεῖ πάντοτε, καὶ ἐκεῖνος μὲ ἐβλεπε νὰ εἰσέρχωμαι ἐκεῖ οὐχὶ ἄνευ τινὸς συγκινήσεως ἢ παρετήρησα, καὶ ἦτις ἔφερεν εἰς τὴν καρδίαν μου ἐκεῖνα τὰ σήμερον τόσον ἀγαπητὰ εἰς ἐμὲ αἰσθήματα, καὶ εἰς ἃ ὀφείλω τὴν εὐτυχίαν τῆς ζωῆς μου ἤμην πεφωτισμένη τοσοῦτον ὥστε νὰ αἰσθάνωμαι τὰ ἀποτελέσματα τοῦ πάθους μου· ἀλλὰ μετ' ὀλίγον μετεχειρίσθη τὰ φῶτά μου εἰς τὸ νὰ τὰ καταπολεμήσω· ἐφοβούμην καὶ ἐσεβόμην τὴν γνώμην τῶν ἀνθρώπων· ἀλλ', ἔλεγον, οἱ ἄνθρωποι δὲν θεωροῦν αἰσθῆματα, καὶ ἐξηκολούθησα νὰ ἔχω τὰ ἐμά· ὁ πατήρ μου ἔπρεπε νὰ ἦναι αὐστηρότερος, ἀλλ' ἔπρεπε καὶ νὰ ἄγνωθῇ τὰ πάντα· ὑπεκρύβην μάλιστα καὶ ἀπὸ τὸ ἀντικείμενον τοῦ πάθους μου, ὡς καὶ ἐκεῖνος δὲν

μοι ἀνεκάλυψε τὸ αὐτοῦ· ἀλλὰ μοι ἔδωκε μόνον ἀφορμὴν νὰ τὸ ὑπονοήσω· ἔχω ψυχὴν ὑπερήφανον, ὑψηλὴν καὶ εὐαίσθητον· οἱ χαρακτῆρες οὗτοι δὲν δύνανται μὲν νὰ πολεμήσουν τὸν ἔρωτα, ἀλλ' ἀντέχουν εἰς τὴν ἀδυναμίαν του· ὁ Φίλιψ ἀφ' ἑτέρου μέρους ἤξευρε μόνον νὰ ἐρᾷ, καὶ ἡ ὑπερβολὴ τοῦ ἔρωτος ἐπιθέτει τοσοῦτο σέβας ὅσο, καὶ ἡ ἀνισότης τῶν τάξεων.

» Διήλθον δύο ἔτη εὐτυχῆς ἐκ τῆς ἡδονῆς τοῦ ἐρᾶν καὶ ἐκ τῆς τοῦ ἐρᾶσθαι καὶ ἡμῶν ἤττον ἐξηγουτελισμένη διὰ τὸν ἔρωτά μου παρὰ ὑπερήφανος διότι παρεδιδόμην εἰς αὐτὸν μετὰ μετριότητος· ἡμῶν εὐτυχῆς, ἀλλ' ἀπώλετα τὸν πατέρα μου, καὶ ἀμφιβάλλω ἀντὶ ἐπέξων, ἀν δὲν εἶχον αὐτὸ τὸ αἰτήμα ὅπερ παρηγορεῖ τὰ πάντα καὶ ἐξ οὗ ἡμῶν βλῶς πεπληρωμένη. »

Ἡ Σάρα ἐνταῦθα ἔχυσε δάκρυα ποταμῶδον, καὶ ἔμεινεν ὥραν τινὰ χωρὶς νὰ ὁμιλήσῃ.

Ἐκείνη ἡ ἰδίᾳ εἶναι, εἶπον τότε κατ' ἑμαυτὸν, ἐκείνη ἡ ἰδίᾳ· δὲν δύναμαι πλέον νὰ ἀμφιβάλλω ἡμῶν ἔτοιμος νὰ ἀνακαλυφθῶ εἰς τὴν Σάραν, ἀλλ' ἐκρατήθην, φοβηθεὶς μήπως ἐλαττώσω τὴν ἐμπιστοσύνην τῆς, καὶ χάσω μέρος τῆς ἱστορίας τῆς. Τὴν ἀνέλαβε δὲ ἐκείνη, ἀφ' οὗ τὰ δάκρυά τῆς ἔπαυσαν τοῦ νὰ τρέχουν.

Εἶδον τὴν λύπην τοῦ Φίλιψ ἐξισοῦσαν τὴν ἐμὴν, καὶ ἐκτὸς τῆς αὐτοῦ, συνεμερίζετο καὶ τὴν ἐμὴν θλίψιν· οἱ ὀφθαλμοὶ του ὑγραίνοντο, ὅταν ἐγὼ ἔκλαιον. Ἐβλεπον εἰς τὰς παραμικροτέρας του πράξεις τὴν περιπαθεστέραν συμπάθειαν· εἰς τὰς πρὸς ἐμὲ ἐκδουλεύσεις, εἰς τὰς ὁμιλίαις του, εἰς ὅλα του τὰ κινήματα καὶ μέχρι τοῦ ἀέρος του καὶ τοῦ ἤχου τῆς φωνῆς του ἀπεκάλυπτον ὅλον τὸ ὅπερ ἡ καρδίᾳ μου ἐζήτηε πάθος· καὶ οὐδὲν ἐν τούτοις ἐδυνήθη νὰ φοβίσῃ τὴν ἀρετὴν μου, καὶ νὰ προεβάλῃ τὸ ὅπερ εἰς τὸν βαθμὸν μου ὄφειλε σέβας. Δύναται νὰ κρίνης πόσον βαθέως ἐσκεπτόμην περὶ τῶν εἰς τὸν βαθμὸν τοῦτον προσκεκολλημένων καθηκόντων, περὶ τῶν πραγματικῶν του χρεῶν, καὶ περὶ τῆς ὑποταγῆς ἣν ὀφείλομεν εἰς τὰ ἦθη, εἰς τοὺς νόμους, καὶ εἰς τὰ ἔθιμα τοῦ τόπου μας.

Ἡ φιλοσοφία τοῦ πατρός μου μὲ εἶχε φωτίσει περὶ τῶν προλήψεων. Ἀλλ' ἡ φιλοσοφία του, ὑψηλὴ ὡς καὶ ἡ καρδίᾳ του, δὲν μὲ εἶχε μάθη νὰ τοὺς περιφρονῶ· αἱ μετὰ τοῦ Φίλιψ συνομιλίαι μου περιστρέφοντο εἰς ταῦτα τὰ ἀφ' ἑαυτῶν μεγάλα ἀντικείμενα καὶ τὰ τόσον ἐνδιαφέροντα ἡμῶν εἰς τὴν εὐρισκόμεθα θέσιν· ἐνίοτε μὲ ὑπεξέφευγον ἀμφιβολίαι τινὲς περὶ τῆς δικαιοσύνης τῶν ἀνθρωπίνων συμβολαίων, καὶ ἐπομένως περὶ τῆς ἰσχύος ἣν ἐδύνατο νὰ ἔχωσιν αὐτὰ ἐπὶ περωτισμένων ψυχῶν. Ὁ Φίλιψ τότε μὲ κατεπόλεμει ἰσχυρῶς, καὶ εὕρισκε λόγους καμπληθεῖς εἰς οὐς δυσκόλως ἐδύναμην νὰ ἀπαντήσω, παρετήρησα δὲ ὅσκις ὑπερίσχυεν εἰς αὐτὰς τὰς φιλονεικίας, ἦτον πλέον τεθλιμμένος παρὰ τὸ σύνθηρος· ἐνόησα προσέτι διατὶ ἐνεκολλήζετο γνώμην ἀντικειμένην εἰς τὸ συμφέρον του· εἶδον ὅτι ὁ ἀγαπητός μου Φίλιψ ὅλως ἀφωσιωμένος εἰς ἐμὲ καὶ λησμονῶν ἑαυτὸν, ἀπεφάσιζε πρὸς χάριν μου τὰς δυσκολωτέρας θυσίας, ἀποβλέ

πων μόνον εἰς τὸ συμφέρον μου, εἰς τὴν εὐτυχίαν μου καὶ εἰς τὴν τιμὴν μου.

Ἡγάπων νὰ ὁμιλῶ πρὸς τὸν Φίλιψ περὶ τοῦ πατρός του, περὶ τῶν ἀρετῶν του, καὶ περὶ τοῦ εἶδους τῆς εὐημερίας ἣν ἀπελάμβανεν ἐν τῇ πτωχείᾳ του, τὸν ἡρώτων συχνάκις περὶ τοῦ τόπου τῆς κατοικίας του, περὶ τῶν γειτόνων του καὶ περὶ τῶν ἐργασιῶν του· ὁ Φίλιψ μοι ἐφαίνετο σεβόμενος μεγάλως τὸν βίον τῶν γεωργῶν καὶ τὰ ἔργα τῆς γεωργίας· μοι ὁμίλει πάντοτε περὶ τῆς οἰκογενείας μου καὶ μοι ἐπανελάμβανε πόσον σέβας καὶ πόσῃ προσήλωσιν ὄφειλον εἰς ταύτην τὴν ἀγαπῶσάν με καὶ τὴν εἰς τὴν Ἀγγλίαν τόσον ἐνδοξον οἰκογένειαν. Εἶναι ἀληθὲς ὅτι οἱ συγγενεῖς μου μοι ἐδίδον μεγάλας ἐνδείξεις τῆς ἥς ἔτρεφον περὶ τῆς νοητικῆς μου δυνάμεως ὑπολήψεως· διὸ καὶ πρὸς χάριν μου συνετέμον τὸν καιρὸν καθ' ὃν οἱ νόμοι μας δίδουσιν εἰς τὰς κόρας τὸ δικαίωμα τοῦ νὰ διαθέτωσι καὶ ἑαυτὰς καὶ τὴν περιουσίαν των, καὶ ἐπομένως εὐρισκόμεν κυρία καὶ ἑμαυτῆς καὶ τῶν κτημάτων μου, καὶ οἱ συγγενεῖς μου δὲν ἐδίστασαν παντελῶς νὰ μὲ ἀφήσουν ἐλευθέραν καὶ μόνην. Ἡ κλίσις μου πρὸς τὴν φιλοσοφίαν καὶ τὰ γράμματα ἦτον ἐγνωσμένη, μὲ ἐθεώρουν προσέτι ὡς καὶ ἐπιτηδεῖαν πρὸς διευθέτησιν ὑποθέσεων· διὸ καὶ ἐνόμιζον ὅτι εἰς τὴν ἐξοχὴν ἐνητχολούμην εἰς τὴν φροντίδα τῶν κτημάτων μου καὶ εἰς τὴν σπουδῆν.

Ἐβίχε παρέλθῃ ἐν ἔτος σχεδὸν ἀφ' οὗτου ἀπέθανεν ὁ πατὴρ μου, καὶ εἰσέτι δὲν εἶχον καταλείψῃ τὸν τόπον ὅπου τὸν εἶδον νὰ ἀποθάνῃ. Ἐχῶ ἕνα θεῖον, ἀνθρώπον χαίροντα μεγάλην ὑπόληψιν εἰς τὴν βουλήν τῶν κοινοτήτων διὰ τὸ ἀριλοπρόσωπόν του καὶ διὰ τὴν εὐγλωττίαν του· αὐτὸς ἤρχετο ἐνίοτε εἰς ἐμὲ, καὶ μίαν ἡμέραν ἀφ' οὗ ἐνευμάτισεν εἰς τὴν οἰκίαν μου, μοι ἐπρότεινε νὰ περιδιαβάσω μετ' αὐτοῦ εἰς τὸ δάσος, καὶ ἐκεῖ μοι ἀέμνησε τὴν μεταξὺ αὐτοῦ καὶ τοῦ πατρός μου διὰ παντὸς ἐπικρατήσαν φιλίαν, καὶ τὴν ἣν ἀγάπην εἶχον ἀμφοτέροι πρὸς ἐμὲ.

Ἐγνωρίζεις τὸν υἱόν μου, μοι εἶπε· διέπρεψεν εἰς τὰς σπουδὰς του, καὶ ἀφ' οὗτου πρό τιμῶν ἐτῶν εὐρίσκειται ἐκτὸς τῆς Ἀγγλίας, πᾶσαι αἱ ἐπιστολαὶ ὅσας λαμβάνω ἀπὸ τῶν ὄσων περιηγήθη τόπων ἐπικυροῦσι τὴν καλὴν ἰδέαν ἣν εἶχον περὶ αὐτοῦ· εἶναι τῆς ἡλικίας σου, μετ' ὀλίγον ἔρχεται, καὶ ἐπιθυμῶ νὰ τὸν νυμφεύσω· ἀν ἦναι τῆς ἀρεσκείας σου, θὰ ἔχω τὴν εὐχαρίστησιν νὰ ἰδῶ νὰ μὴν ἐξέλθωσι τὰ κτήματά σου τῆς οἰκογενείας μας, καὶ νὰ σὲ ἀγαπῶ ὡς θυγατέρα μου, ἀφ' οὗ πολὺν καιρὸν σὲ ἠγάπησα ὡς θυγατέρα τοῦ ἀδελφοῦ μου. Ἡ πρότασις αὕτη διέχυσεν πικροτάτην θλίψιν εἰς τὴν καρδίαν μου, ἡσυχίασα, ὠχρίασα καὶ ἀπεκρίθην εἰς τὸν θεῖόν μου μὲ ψυχρότητα ἣτις βεβαίως τὸν παρώργισεν· εἶπον πρὸς αὐτὸν ὅτι δὲν εἶχον καμμίαν ἐπιθυμίαν νὰ ὑπανδρευθῶ, ὅτι ἕως τότε αἱ ἀσχολίαι μου καὶ αἱ κλίσεις μου ἤκοεσαν πρὸς εὐτυχίαν μου, ὅτι ἀν ποτὲ ἐλάμβανον ἄδρα, ἤθελον προηγουμένως νὰ τὸν γνωρίσω πολὺ κατὰ βῆθος, καὶ ὅτι μόνον ἐκ τῶν ἀτομικῶν συναρμοστικῶν καὶ ἐκ μηδεμιᾶς ἄλλης αἰτίας θὰ εἶ-

λαμβάνον τοιαύτην ἀπόφασιν, ὅτι δὲ οὐδέποτε θά λησμονήσω τὸ ὅπερ ἐφείλω εἰς τὴν οἰκογένειάν μου.

« Ὁ θεὸς μου μοι ἐζήτησε τὴν ἀδειαν νὰ μοι φέρῃ τὸν υἱὸν του ὃν εἶχον ἰδῆ μόνον ἐξεργόμενον μόλις τῆς παιδικῆς ἡλικίας καὶ ὃς ἦτον τότε εὐειδής, καὶ, ὡς ἔλεγον, εἶχε μεγάλην κλίτιν δι' ἐμέ. Εἰς τὴν νέαν ταύτην πρότασιν ἀπήντησα μετ' ἀξιοκατακρίτου ψυχρότητος· παμπληθεῖς ἰδέαι ἐπαρρησιάσθησαν εἰς τὸ πνεῦμά μου, καὶ διεδέχθησαν ἀλλήλας μετὰ ταχύτητος.

« Ἀφ' οὗ ἀνεχώρησεν ὁ θεὸς μου, εἰσέδυσά εἰς δάσος σκοτεινὸν ὅπου περιεφέρθη ὄραν πολλὴν εἰς ἄκρον τεταραγμένη, βαδίζουσα κατὰ μακρὰ βήματα, καὶ ἐνίοτε μένουσα ἀκίνητος καθ' ἃς στιγμὰς δυσκόλως ἐδυνάμην νὰ εὗρω τὴν λύσιν ἐμποδίων τινῶν, καὶ νὰ ἀπαντήσω εἰς τινὰς ἀντιλογίας· ἐκάθησα τέλος ἢ μᾶλλον ἔπεσα ἐπὶ ἐδράνου χλόης ὅπου ἔμεινα βεβυθισμένη εἰς βαθυτάτους διαλογισμούς, ἐν τούτοις ἦλθεν ὁ Φίλιψ ὅστις μὲ ἐζήτηι, καὶ ἀπὸ πολλοῦ καιροῦ δὲν εἶχον αἰσθανθῆ τόσον ζωηρῶς τὴν ἡδονὴν τοῦ νὰ τὸν ἰδῶ, καὶ τὴν ἀπόλυτον ἀνάγκην τοῦ νὰ μὴ χωρισθῶ ποτέ ἀπ' αὐτοῦ· τῷ ἐφανέρωσα τὰς προτάσεις τοῦ θεοῦ μου, καὶ τὴν εἰλικρινῆ μου θλίψιν διότι ἀπήρσα εἰς τὴν οἰκογένειάν μου, ἀποποιουμένη προβλήματα εὐλογα. Βεβαίως ἐξέφρασα ὑπὲρ τὸ δέον ἐντόμως τὴν θλίψιν μου, καὶ δι' ὅλης μου τῆς ζωῆς θὰ μὲ τύπη ἢ συνείδησις διὰ τὴν σκληρὰν λύπην ἣν ἐπέφερον εἰς τὴν καρδίαν τοῦ Φίλιψ· τὸν εἶδον νὰ ὠχρῆ· ὅλος ἔτρεμεν, οἱ ὀφθαλμοὶ του εἶχον ἕκτακτον κίνησιν καὶ περιπλάνησιν· λέξεις μόνον τινὰς ἐξέφραξε, καὶ μετὰ δυσκολίας προέφερον ἐκάστην συλλαβὴν. Πρέπει, ἔλεγε, νὰί πρέπει. . . εἶναι ἐνάρετος νέος. . . οἱ συγγενεῖς σου. . . ὁ βαθμὸς σου. . . πρέπει. . . νὰί πρέπει. . . εἶδον νὰ σβύνωνται οἱ ὀφθαλμοὶ του, ἐν ᾧ μὲ ἐθεώρει, ἔπεσεν ἐπὶ τῶν γονάτων του, στηριζόμενος ἐπὶ μιᾷ τῶν χειρῶν του· τότε πλέον δὲν ἐδυνήθη νὰ ἀνθέξω, ἔδραμον διὰ νὰ ὑποστηρίξω τὸν Φίλιψ τὸν ἔθλιψα εἰς τὰς ἀγκάλας μου κράζουσα, ἀγαπητέ μου σύζυγε! εἰς ἐκείνην τὴν φωνὴν τὴν τόσον περιπαθῆ, εἰς ἐκείνην τὴν λέξιν τὴν τόσον ἐνεργητικὴν ὁ Φίλιψ οὐδὲν ἀπεκρίθη, ἀνεγείρετο ὀλίγον κατ' ὀλίγον, βλέπων με ἀσκαρδαμυκτί, οἱ ὀφθαλμοὶ του ἐθρέχοντο ἀπὸ δάκρυα, τὸν κατέβρεχον καὶ ἐγὼ διὰ τῶν ἐμῶν δακρύων, κράζουσα ἀκαταπαύστως, ἀγαπητέ μου σύζυγε! ἀγαπητέ μου σύζυγε! ἅμα ὁ Φίλιψ ἐδυνήθη νὰ ὀμιλήσῃ, ἠθέλησε νὰ καταπολεμήσῃ τὴν ἀπόφασίν μου, τὸν ἐμπόδισα, τὸν παρεκάλεσα θερμῶς ἐν ὀνόματι ὄλου μου τοῦ ἔρωτος νὰ θελήσῃ νὰ μὲ ἀκούσῃ, ἐκάθησε τότε πλησίον μου καταφιλῶν μίαν τῶν χειρῶν μου. Ἡ στιγμὴ ἐκείνη ἦτις ἀπεφάσισε τὴν εὐτυχίαν τῆς ζωῆς μου εἶναι ἀκόμη τόσον παρούσα εἰς τὸν νοῦν μου, ὥστε δὲν ἐλησμονήσα οὐδὲ τὰς ἐλαχίστας αὐτῆς περιστάσεις· ἰδοὺ τί εἶπον πρὸς τὸν Φίλιψ.

« Γνωρίζω τί δύνασαι νὰ μοι εἰπῆς· τὸ προλαμβάνω καὶ σοὶ ἀποκρίνομαι τὸ πρὸς σὲ πάθος μουδὲν εἶναι τυφλὸν· σὲ γνωρίζω καλῶς, καὶ εἶται ὁ ἄνθρωπος ὃν ἡ φύσις διώρισε δι' ἐμέ· ἐπὶ τῆς ἀρμονίας τῶν ὑποκει-

μένων ἢ φύσις ἐθεμελίωσε τὰς συζυγίας· τὰ δὲ ἀνθρώπινα συμβόλαια ἀντικατέστησαν ἔπειτα τὴν ἀρμονίαν τῶν βαθμῶν· γνωρίζομεν, καὶ σὺ καὶ ἐγὼ, πόσον οἱ ἀληθεῖς φρόνιμοι σέβονται τὰ ἀνθρώπινα συμβόλαια διότι αὐτὰ διατηροῦσι τὴν τάξιν εἰς τὰς κοινωνίας· δὲν πρέπει νὰ ἐξευτελιζώμεν τὸν βαθμὸν εἰς ὃν ἐγενήθημεν διὰ συζυγίων καταδικαζομένων ὑπὸ τῆς κοινῆς γνώμης· τοῦτο εἶναι ἀμάρτημα τιμωρούμενον διὰ τῆς περιφρονήσεως τῶν ἀνθρώπων, καὶ τὴν περιφρόνησιν ταύτην, καὶ ἄδικος ἐτι ἂν ἦναι, δὲν δύναμαι νὰ τὴν ὑποφέρω.

« Πρέπει λοιπὸν νὰ καθυποτάξωμεν τοὺς νόμους τῆς φύσεως εἰς τὰ συμβόλαια τῶν κοινωνιῶν; τοῦτο ἐνδέχεται· ἀλλ' ἡμεῖς δὲν εὐρισκόμεθα εἰς αὐτὴν τὴν περίστασιν· ἄς ὑπακούσωμεν εἰς τὴν φωνὴν τῶν καρδιῶν μας, σεβόμενοι τὰς προλήψεις· οἱ γονεῖς μου μοι ἀφήκαν εἰσόδημα δύο χιλιάδων γκινεῶν, καὶ τρεῖς χιλιάδας γκινεῶν εἰς μετρητὰ· ταύτην μόνον τὴν ποσότητα θέλω νὰ κρατήσω ἀπὸ πάσης μου τῆς καταστάσεως, διὰ νὰ ζήσω μετὰ σοῦ καὶ τῶν γονέων σου.

« Ἐνταῦθα ὁ Φίλιψ ἠθέλησε νὰ μὲ διακόψῃ· μοι ἐπρότεινε νὰ μὴ συζευθῶμεν, ἀλλ' ἐγὼ τὸν ἐμπόδισα καὶ τῷ εἶπον — θὰ ἐφάλλομεν πρὸς τὸν νόμον τῆς φύσεως καὶ πρὸς τὸν τῶν ἀνθρώπων οἶκτον ἀπαιτοῦσι παρ' ἡμῶν ἀπογόνους· καὶ διατί νὰ μὴ συζευθῶμεν; διὰ νὰ διατηρήσω τὰ κτήματά μου; αὐτὰ δὲν μὲ καθιστῶσι πλουσίαν εἰς ἣν εὐρισκομαι στάσιν· ἐκτοῦναντίου θὰ εἶμαι πλουσία εἰς τὴν στάσιν τὴν σὴν διὰ τοῦ ὑπὲρ θὰ σοὶ φέρω ποσοῦ· ἐὰν ὑπανδρευόμην τὸν ἐξάδελφόν μου, θὰ ἦμεθα εὐγενεῖς μετρίως καταστάσεως, ἐν ᾧ ἡμεῖς θὰ ἦμεθα ἐνοικιασταὶ πλουσιώτατοι· θὰ γράψω τὴν διαθήκην μου, καὶ θὰ δώσω ὅλην μου τὴν κατάστασιν εἰς τὸν ἐξάδελφόν μου· ἔπειτα θὰ ὑπάγω εἰς Λονδίον, καὶ ἀφ' οὗ διαδώσω τὴν φήμην τοῦ θανάτου μου, θὰ ἀπέλθωμεν εἰς Σκωτίαν ὅπου πιθανῶς ὁ πατήρ σου θὰ ἐπιτρέψῃ νὰ μὲ νυμφευθῆς.

« Ὁ Φίλιψ ἐβρίθη εἰς τοὺς πόδας μου, μὲ καθικέτευσε νὰ ἀναβίλω, νὰ ἐξετάσω, νὰ φοβηθῶ τὴν μεταμέλειαν. Οὐχί, ἀπεκρίθην τὰ πάντα ἐξετάσθησαν· Ὡ, πρὸς τί ἔχω νὰ μεταμεληθῶ, ἢ πρὸς τί νὰ λυπηθῶ; ὅποιας ἡδονᾶς μοι δίδει ὁ πλοῦτός μου, ἄς ἡ φύσις νὰ μὴ δύναται νὰ ἀναπληρώσῃ εἰς τὴν εὐπορίαν τῆς στάσεώς σου; ἡ θεὰ λόφου χαρίεντος καὶ εὐφόρου τέρπει τὴν ὄρασιν μᾶλλον ἢ τείχος εἰκονοστόλιστον· οἱ ἀδάμαντες θὰ κοσμήσουν ἥττον τὴν κεφαλὴν μου παρὰ τὰ ἄνθη τὸ Ἰνδικὸν ὕψωμα θὰ μὲ ἐνδύθῃ ἐπίσης καλῶς ὡς τὸ Πεκίνον· δὲν θὰ ἔχω πλέον ἀμαμαξάν, ἀλλὰ θὰ γυμνάσω τοὺς πόδας μου· ὦ Φίλιψ, θὰ ἔχω μεν ὅσας ἡ φύσις ἀπαιτεῖ ἀνέσεις, καὶ οὐδὲν περιττὸν ἐξ ὧν ἡ ἀκνηρία μόνον ἠδύνηται· ὅσον δὲ διὰ τὰς σχέσεις μου καὶ τὰς γνωριμίας μου, δύναμαι νὰ λυπηθῶ διὰ τὴν στέρησίν των, ὅταν θὰ ἦμαι θυγάτηρ τοῦ πατρὸς σου καὶ μήτηρ τῶν τέκνων σου;

« Ὁ Φίλιψ εἶχε δι' ἐμέ καὶ μεγάλην ἀγάπην καὶ μεγάλην ὑπόληψιν· ἐγνώριζε δὲ καὶ ἑαυτὸν καλλίστα, καὶ δὲν ἀμφίβαλλεν ὅτι θὰ ἦμαι εὐτυχῆς εἰς τὴν ἣν ἐξελεξάμην νέαν στάσιν· δὲν δύναμαι νὰ περιγράψω τὴν χαρὰν του, τὴν εὐγνωμοσύνην του καὶ τὴν εὐτυ-

χίαν του, όταν τὸν ἔπειτα νὰ μὲ συζευχθῆ οὐδεὶς ποτὲ ἔγραψέ τι μεθ' ὅσης χαρᾶς ἔγραψα ἐγὼ τὴν διαθήκην μου· ποτὲ ἄνθρωπος δὲν ἀπήντησεν αἰφνιδίως μεγάλην κατάστασιν μετὰ τοσαύτης εὐχαριστήσεως ὅσην ἐγὼ ἤρθάνην, ἀπογυμνωμένη τῆς ἐμῆς.

« Ἀρ' οὐ ἀπεπερατώσαμεν τὰς ὑποθέσεις μας, ἀνεχωρήσαμεν διὰ τὸ Λονδίνον· ἐκεῖ διέδωκα τὴν φήμην τοῦ θανάτου μου, καὶ τὴν κατέστησα πιθανὴν δι' ἐπιτηδειότητος καὶ διὰ μέσων ἄπερ περιττὸν νὰ σοὶ ἀναφέρω· ἐφθάσαμεν τέλος εἰς Σκωτίαν· ἐπτά ἔτη περὶ ἤλθον ἤδη ἀρ' ὅτου εἰσῆλθον κατὰ πρῶτον εἰς ταύτην τὴν ἀγαπητὴν ἑπαυλιν· καὶ κατὰ πρῶτον ἐνηκολίσθη τὰ γόνυα τούτου τοῦ ἐξαιρέτου γέροντος ὃν βλέπεις ἐπὶ τοῦ λίθου ἐκείνου δεχόμενον τὰς πρώτας ἀκτίνας τοῦ ἡλίου, καὶ ζητοῦντα νὰ ζωογονηθῆ διὰ τῆς γλυκείας ἐπιφόρης τῆς αὐγῆς καὶ τοῦ ἕαρος. Ἰδοὺ, τῶν εἶπον, ἡ θυγάτηρ σου ἔρχεται εἰς τὴν οἰκίαν σου, διὰ νὰ καταστήσῃ εὐτυχὲς τὸ γῆρας σου, καὶ διὰ νὰ προξενήσῃ τὴν διὰ βίου εὐδαιμονίαν τοῦ υἱοῦ σου· ἡ καρδιά μου θὰ μοὶ ἐμπνεύσῃ ὅ,τι δεῖ διὰ νὰ φανῶ εὐάρεστος πρὸς ἀμφοτέρους· σὺ ἄνερ μου θὰ μὲ διδάξῃς τὰς λεπτομερείας τῆς οἰκιακῆς οἰκονομίας· ἐλπίζω ὅτι θὰ ἦμαι οἰκονόμος ἀγρυπνος, καὶ ὅτι ἐκεῖ οἱ οἴτινες θὰ ὑπόκηνται εἰς ἐμὲ, καθὼς καὶ ἐκεῖνοι εἰς εὐς τόσον ἀγαπῶ νὰ ὑπόκηνται θὰ εὐχαριστηθῶσιν ἐπίσης.

« Ὁ γέροντ' ἦτον ὅλος χαρᾶς καὶ ἡ εὐτυχία αὐτῆς βεβαίως παρέτεινε τὴν ζωὴν του· ἠγόρασεν ὡς ἰδιοκτησίαν του τὴν ἑπαυλιν ἧς ἔως τότε ἦτον μόνον ἐνοικιαστῆς· ὁ γάμος μας ἐξετελέσθη, καὶ ἀπ' ἐκείνης τῆς στιγμῆς καθ' ἣν εἰσέβον τὸ δῶμα καὶ τὸ ἐπάγγελμα τοῦ ἀνθρώπου ὃν ἀγαπῶ οὐδεμίαν ὥρα παρήλθε χωρὶς νὰ εὐχαριστηθῶ διὰ τὴν τύχην μου· εἴμεθα εὐτυχεῖς, καὶ δυνάμεθα νὰ ἐλπίσωμεν ὅτι θὰ ἦμεθα πάντοτε καθ' ὅσον ἡ φύσις δύναται νὰ τὸ ἐπιτρέψῃ.

« Ὁ Φίλιπ καὶ ἐγὼ μεταχειρίζομεθα τὰς γνώσεις μας καὶ τὴν φιλοσοφίαν τοῦ πατρός μου καὶ τὸν πρὸς τὰ γράμματα ἔρωτα μόνον ὅσον διὰ νὰ ἀσφαλίσωμεν τὴν εὐτυχίαν μας· προσέχομεν νὰ ζητῶμεν ὅλας τὰς ἡδονὰς ὅσας ἐπιτρέπει ἡ θέσις μας, καὶ μανθάνομεν νὰ τὰς ἀπολαμβάνωμεν· αἱ θλίψεις τῶν ἀνθρώπων πηγάζουσι κυρίως ἐκ τοῦ ὅτι διώκουσιν ἡδονὰς μὴ οὐτάς δι' αὐτοῦ, καὶ δὲν γνωρίζουσι τὴν τέχνην τοῦ νὰ συναρμολογήσωσι τὰς ἀρχὰς τῶν, τὰς κλίσεις τῶν, τὰς ἀσχολίας τῶν μετὰ τοῦ ἐπαγγέλματός τῶν καὶ τοῦ χαρακτῆρός τῶν· αὕτη εἶναι πλάνη εἰς ἣν ἡμεῖς δὲν περιεπέσαμεν· δὲν χάνομεν τὸν καιρὸν μας εἰς ματαιὰς ἀναζητήσεις, εἰς ἀνωφελεῖς ἐπιθυμίας, καὶ δὲν λητμονοῦμεν ποτὲ νὰ ἀπολαμβάνωμεν· τί μᾶς καθιστᾷ εὐτυχεῖς, τὸν Φίλιπ καὶ ἐμέ; ἡ μαρτυρία τῆς συνειδήσεώς μας, ἡ ἀγάπη μας καὶ τὰ δῶρα τῆς φύσεως· ἔχομεν ἀρχὰς ἅς περιστάει δὲν δύναται νὰ μᾶς βιάσῃ νὰ υπερβῶμεν καὶ ἅς στεροῦμεν ἐτι μᾶλλον διὰ τῆς φιλοσοφίας· παραδεχόμεθα δὲ μόνον τὰς τῶν φιλοσόφων ἐκείνων οἵτινες πιστεύοντες εἰς τὴν ἀλήθειαν μᾶς τὴν καθιστῶσιν ἀγαπητὴν· καὶ ἂν ἐκεῖνοι ἦσαν ἠπατημένοι, θὰ τοὺς εὐχαριστήσωμεν πάλιν, διότι πρέφουσιν ἐν ἡμῖν φαντασίας ὑψούσας καὶ καθαρίζούσας τὴν ψυχὴν μας· θέλομεν νὰ ἐνθουσιάζομεθα τοὺς ἀνθρώ-

πους διὰ νὰ τοὺς ἀγαπῶμεν· θέλομεν νὰ τιμῶμεν τοὺς ἀνθρώπους, διὰ νὰ ἔχωμεν ἐτι μᾶλλον λόγον νὰ καθιστᾶμεθα ἀξίοιτοι· δὲν ἀγαπῶμεν φιλοσοφίαν ἥτις μᾶς ἐξετελείζει καὶ ἥτις μαρναίνει ἐν τῇ καρδίᾳ τὸν ἐνθουσιασμὸν τῆς φιλανθρωπίας καὶ τῆς ἀρετῆς· θέλομεν προσέτι νὰ διατηρήσωμεν καθ' ὅλην τὴν ἀμὴν καὶ καθ' ὅλα τῶν τὰ θέλητρα τὰ αἰσθήματα τοῦ ἔρωτος καὶ τῆς φιλίας.

« Τὰ αἰσθήματα ταῦτα ὅταν καταστήσωσιν εἰς ὑπερβολὴν, μετέχουσι πάντοτε βεβαίως καὶ τινος φαντασίας· ὑπάρχουσι δὲ φαντασίαι διατρεχόμεναι τέλος, καὶ δὲν εἶναι αὗται ἅς θέλομεν νὰ διατηρήσωμεν, ἀλλὰ δυνάμεθα νὰ ἀντικαταστήσωμεν ἄλλας· ὁ Φίλιπ καὶ ἐγὼ δὲν θεωροῦμεν ἑμαυτοὺς ὡς τελείους, ἀλλὰ τείνομεν εἰς τὸ νὰ γίνωμεν εἴμεθα καλοὶ, καὶ ἐλπίζομεν νὰ γίνωμεν κρείττονες· ἀπολαμβάνομεν τὴν ἐλπίδα τοῦ κρείττονος ἐν τῇ ἀπολαύσει τοῦ καλοῦ· τὸ ἐνεστος μᾶς εὐχαριστεῖ, καὶ τὸ μέλλον μᾶς ἐνθουσιάζει· ὁ σκοπὸς τοῦ νὰ τελειοποιηθῶμεν ὁ εἰς διὰ τοῦ ἄλλου μᾶς καθιστᾷ μᾶλλον ἀγαπητοὺς καὶ μᾶλλον ἀναγκαίους τὸν ἕνα διὰ τὸν ἄλλον· καθιστᾷ τὰ αἰσθήματά μας πολυτιμώτερα, καθιστῶν ἡμᾶς μᾶλλον ἀξιοσεβάστους· αὐξάνει τὸ σεβαστὸν πρὸς ἡμᾶς αὐτοῦ· διατηρεῖ ὅλην τὴν ἐνέργειαν τῶν καρδιῶν μας καὶ τὸν τερπνὸν ἐνθουσιασμὸν τοῦ ἔρωτος· ἐτι δὲ διὰ νὰ διατηρήσωμεν ἐν ἡμῖν τὸ πάθος τῆς ἀρετῆς, καὶ διὰ νὰ εὐρωμεν τὴν βεβαίαν αὐτῆς ὁδὸν, ἀναγινώσκομεν πολλὰς μυθιστορίας τοῦ Ρίτσαρτσῶνος· ποσάκις ἐπράξαμεν τὸ καλὸν οὐ μᾶς ἔδωκεν ἐκεῖνος τὴν ἰδέαν, καὶ ὅπερ ἀνευ τούτου ἴσως δὲν θὰ ἐπράττομεν! ἀναγινώσκομεν δὲ καὶ τοὺς ποιητὰς, ἀλλ' ἐκλέξαμεν κατὰ προτίμησιν τοὺς ὁμιλοῦντας περὶ τῶν ἀγρῶν ὅπου ζῶμεν, καὶ περὶ τῆς φύσεως ἣν ἀγαπῶμεν.

« Ἡ ἀνάγνωσις τῶν ἀγροτικῶν ποιημάτων εἶναι τερπνὴ δι' ὅσους ἔχουσι τὰ ἀντικείμενα πρὸ ὀφθαλμῶν· ἡ ποίησις ἐμφυχώνει τὰ ὅπερ ζωγραφίζει, καὶ ὁ ἐνθουσιασμὸς τοῦ ποιητοῦ αὐξάνει πάντοτε κατὰ τι τὸν ἐνθουσιασμὸν τοῦ θεατοῦ, καὶ μάλιστα τὸν ἐμποδίζει τοῦ νὰ ἀποσβεσθῆ ἐκ τῆς συνήθους· ἡ ποίησις μᾶς ἐμπνέει εὐλάβειαν καὶ ἔρωτα διὰ τὴν ἀρχαίαν καὶ σεβαστὴν γεωργίαν, διὰ τὰς ἀσχολίας μας, διὰ τοὺς οὓς κατοικοῦμεν τόπους λέγομεν ἐνόιτε μεταξύ μας· Ὁ Ὀμηρὸς καὶ ὁ Βιργίλιος θὰ ἦσαν εὐτυχεῖς ἐνταῦθα. Ὁ Τίβουλλος θὰ ἠγάπα τὴν Δηλίαν, θὰ ἐποίει ἄσματα δι' αὐτήν, ὡς καὶ διὰ τὸ μικρὸν μας δάσος τῶν φηγῶν καὶ διὰ τὴν ἐρασιμὴν κοιλάδα μας· ὁ Χάλλερ καὶ ὁ Γέσνερ εἰς τοὺς ἀγρούς συνέταξαν τὰ τερπνά τῶν ποιήματα· καὶ ὁποῖαν στίχον βίου οἱ μεγάλοι· ἐκεῖνοι ἄνδρες ἐπροτίμησαν τῆς ἡμετέρας, ὁποῖα ἦθη παρέβαλον πρὸς τὰ ἀγροτικὰ ἤθη; οἱ ποιητὰς μᾶς διαγράφουσι τὰ ἄπερ ἐλάβομεν παρὰ τῆς φύσεως τερπνὰ αἰσθήματα, μᾶς μανθάνουσι μάλιστα νὰ ἀπολαμβάνωμεν πολλὰ τῶν αἰσθημάτων τούτων ἄπερ μόλις θὰ ἐπληττον τὰ αἰσθητήριά μας καὶ θὰ διέφευγον τὴν διάνοιαν· ὅλοι ἐκεῖνοι οἱ ἄνδρες οἵτινες ὁμίλησαν μετὰ θερμότητος, καὶ εἰς οὐδ' ἐπλημμυροῦσιν· αἱ εἰκόνες καὶ τὸ αἶσθημα διατηροῦσιν ἐν τῇ ψυχῇ τὸ θέλητρον τῆς εὐαι-

σθναίς και τὴν ζωὴν· τέλος καθυπεβάλομεν εἰς τὴν λογικότητα και ἀπλοικεύσαμεν τὴν εὐτυχίαν· περιωρίσαμεν ὅλην μας τὴν σπουδὴν εἰς τὸ νὰ διατηρήσωμεν ἐν ἡμῖν τὰ περιπαθῆ και τίμια φρονήματα, καθὼς και τὰ χαριέντα αἰσθηματα και νὰ τὰ ἀπολαύσωμεν.

« Φρονῶ ὅτι οὗτος εἶναι ὁ τρόπος τῆς καλῆς χρήσεως τῆς φιλοσοφίας· Ἐπὶ τῶν ἡμερῶν μας ἡ φιλοσοφία μετεβλήθη εἰς ψευδῆ λεπτολογίαν· συνεχέστατα ἐσατύριζε τὸν ἄνθρωπον ὃν ὤρειλε νὰ παρηγορήσῃ· ἐνησχολήθη μᾶλλον εἰς τὸ νὰ τὸν ἐξευτελίῃ παρά εἰς τὸ νὰ τὸν ὀδηγήσῃ, ἐν ᾧ ὤρειλε νὰ μᾶς δείξῃ τὰ ἐφικτὰ εἰς πᾶν ἐπαγγελμα τοῦ βίου ἀγαθὰ, και τὰ χρέη τῶν διαφόρων τούτων ἐπαγγελμάτων· τούτο ἦτον τὸ σχέδιον τοῦ πατρός μου, και ἂν ἐξῆ, θὰ τὸ ἐξετέλει. Ἐφρόνει πρὸς τούτους ὅτι κατὰ πολὺ ἔμαθον τὸν ἄνθρωπον νὰ λησμονῆ τὰς αἰσθησεις του, και νὰ ἀμελῇ τὰς ἀπλᾶς και εὐκόλους ἡδονὰς ἅς αἱ αἰσθησεις δύνανται νὰ παρέχωσιν εἰς πᾶσαν στιγμήν και εἰς πᾶσαν ἡλικίαν τοῦ βίου· Ἡμεῖς φερόμεθα κατὰ τὰ μαθήματα τοῦ πατρός μου, και κατ' αὐτὰς τὰς ἀρχὰς ἀνατρέφομεν και τὰ τέκνα μας· ἐν τούτοις ἐκεῖνα ἀπολαμβάνουσι τὴν νηπιότητά των, και ἡμεῖς τὰς ἡδονὰς τῶν.»

Ἡθέλησα πολλάκις νὰ διακόψω τὴν Σάραν διὰ νὰ γνωρισθῶ· ἀλλ' ἐκεῖνη ὠμίλησε μετὰ τῶν ἀδικοῦ που ταχύτητος, ὥστε δὲν ἦτον δυνατὸν νὰ τῇ ἀποτεινῶ τὸν λόγον· ἄμα δὲ ἐτελείωσε τὴν ὀμιλίαν τῆς ἐβρίθην εἰς τοὺς πόδας τῆς και « Σάρα » ἀνεφώνωτα. Ἄμα ἤκουσε νὰ προφέρω τὸ ὄνομά τῆς, ἠγέρθη βιαίως και ἐκραξεν « ἐχάθη! » — « Ὅχι δὲν ἐχάθης », τῆϊπον· « βλέπεις ἐνώπιόν σου τὸν συγγενῆ ἐκεῖνον ὅστις σὲ ἠγάπησεν ἐκ τῆς παιδικῆς του ἡλικίας, και σὲ ἐκλαυσε πικρῶς· μὴν αἰσχύνεσαι πλέον· ὁμολόγησε τὸ πάθος σου διὰ ἄνδρα ἐνάρετον· μοι ἀφῆκες τὴν κατάστασίν σου· εἶμαι ἔτοιμος νὰ σοὶ τὴν ἀποδώσω, δέξαι τὴν, σὲ καθικεύω· ὅπως δὲ και ἂν ἀπορασίσης, ἔσο βεβαία περὶ τῆς πλέον ἀπαραβιάστου μυστικότητος. Ἐδοκίμασα μεγάλην δυσκολίαν εἰς τὸ νὰ πρᾶνω τὴν Σάραν· ἦτον ἀπαρηγόρητος ὅτι ἐνεπιστεύθη εἰς ἄνθρωπον ἄνευ ἀνάγκης· περὶ δὲ τῶν κτημάτων τῆς ἐπέμεινεν ἀμετακίνητος· και ὁ Φίλιπ ὅστις ἐφθασε μίαν στιγμήν μετὰ τὴν ἀνάγνωρίσίν μου ἐφάνη σύμφωνος μετὰ τὴν γνώμην τῆς.

« Ἴδὲ, μοι εἶπεν ἐκεῖνος, τὴν ἑπαυλίαν μας· ἐπισκέψου τὴν, και θὰ τὴν εὕρῃς πλῆρη πάντων τῶν ἀναγκαίων ἀγαθῶν· ἰδὲ τοὺς κήπους μας, τοὺς ἀγρούς μας, τὰ λιβάδιά μας, τὰ ποίμνιά μας, και εἶπε ἂν ἦναι δυνατὸν νὰ λείψῃ τι· ἰδὲ τὰ ἐπιπλά μας· δὲν εἶναι ἀναπαυτικά· ἡ τράπεζά μας δὲν εἶναι ὑγιεινὴ και ἀφθονος· ἂν εἴχομεν περιστότερον πλοῦτον, δὲν θὰ ἐπράττομεν διὰ τοῦ αὐτοῦ ζήλου τὸ ὅπερ πρᾶττομεν σήμερον· ἦττον ζωηρῶς θὰ ἠθανόμεθα τὸν πόθον τῆς ἐργασίας· ἡ ἀκηδία θὰ διεδέχετο τὰς ἀγροτικὰς ἀσχολίας μας· ἄνευ καμάτου, ἄνευ χρεῶν, ἄνευ ὑπερρεσιῶν, πάντοτε δεδωμένοι εἰς διασκέδασιν· μετ' ὀλίγον θὰ ἀηδιάζομεν τὸ ὅπερ μᾶς διασκέδαζεν· ἂν ἦτον δυνατὸν νὰ μὴν ἔχωμεν τὰ θέρη μας και τὰ ποίμνιά μας, ὀλιγώτερον θὰ μᾶς ἐθελγεν ἡ ἐλπίς τοῦ καλοῦ

θέρους και τῶν καλῶν ἐρίων· δὲν θὰ ἐδυνάμεθα πλέον νὰ ἀπολαμβάνωμεν αὐτὴν τὴν ἐλπίδα· οἱ ἀγροὶ μας θὰ ἦσαν σχεδὸν ἀνωφελεις, ἢ μόνον χρήσιμοι διὰ τὸ περιττόν μας, θὰ ἦσαν ἦττον πολῦτιμοι διὰ ἡμᾶς· θὰ ἐβλέπομεν τὴν ἐξοχὴν μετ' ἀδιαφορίας· και τίς οἶδεν ἂν οἱ ἄλλοι οἱ ἀποτελοῦντες τὴν τρυφήν τῶν καρδιῶν μας ἐνθουσιασμοὶ δὲν ἐδύνουντο μετὰ τοῦ ἐνθουσιασμοῦ τοῦ ἐμπνεομένου ὑπὸ τῆς φύσεως· ἐὰν ἡ ψυχὴ μας ἐστερεῖτο τῆς ἐνεργείας τῆς, (και ἡ ὀκνηρὰ ζωὴ τὴν ἀποστερεῖ πάντοτε) και ὁ ἔρως μας αὐτὸς ἐνδιέχεται νὰ ἐξησθῆναι· πάντα τὰ φρονήματά μας μᾶς καθιστῶσιν εὐτυχεῖς· εἶναι προσηρμοσμένα εἰς τὸ ἐπάγγελμά μας και ἀλληλένδετα· ἡ εὐτυχία μας εἶναι ἀποτέλεσμα καλῶς συνηρμοσθημένου συστήματος· και ἐξ αὐτοῦ οὐδὲν πρέπει νὰ μεταβάλωμεν. »

Ἐπάσχισα και πάλιν νὰ πείσω τοὺς ἐναρέτους μου συγγενεῖς νὰ δεχθῶσι τὰ ἄπερ μοὶ παρεχώρησαν κτήματα, ἀλλ' οὐδὲν κατώρθωσα· μοὶ ὑπεσχέθησαν δὲ νὰ μὲ ἀγαποῦν, νὰ μοὶ φανερώσουν τὰ κατ' αὐτοὺς, και μοὶ ἐπέτρεψαν νὰ διέρχωμαι ἡμέρας τινὰς τοῦ ἔτους εἰς τὴν ἑπαυλίαν των· ἀπεχωρίσθη, οὐχὶ ἄνευ δακρῶν, ἂν ἐκεῖνου τοῦ τότεν ἐρατοῦ και τοῦ τότεν πεφωτισμένου ζεύγους· ἐμεινα δὲ πεπεισμένος ὅτι ὑπάρχει ἐπὶ τῆς γῆς και εὐδαιμονία κατ' ὀρθῶς ἄλογος. Εἶθε ἡ σκέψις αὕτη νὰ μὲ ὀδηγήσῃ εἰς τὸ νὰ κατασταθῶ εὐτυχὴς και λογικὸς ἄνθρωπος! Ὅπως δὲ και ἂν ἦ, ἡ γειτνάζουσα εἰς τρῶς συγγενεῖς μου κατοικία μου κατέστη ἀγαπητὴ εἰς ἐμέ· ἐλπίζω νὰ συχνάζω εἰς αὐτὴν, και ἴσως μάλιστα ἀποκατασταθῶ ὅλως διόλου· διὸ και σκοπεύω νὰ τὴν ἀνακτίσω· τὰ δὲ κτήματα ἄπερ μοὶ ἔδωκεν ἡ Σάρα δὲν θὰ τὰ μεταχειρισθῶ παντελῶς δι' ἐμέ· θὰ διανέμω τὰ εἰσοδήματα αὐτῶν εἰς τοὺς ἐνδεεστέρους τῶν συγγενῶν μας, αἱ δὲ γαῖαι θὰ ἐπιστρέψωσι ποτὲ εἰς τὰ τέκνα τοῦ Φίλιπ και τῆς Σάρας.

ΡΟΒΕΡΤΟΣ ΛΟΡΔΟΣ ΚΛΙΒΗΣ.

Ο ΘΕΜΕΛΙΩΤΗΣ ΤΟΥ ΕΝ ΤΗ ΙΝΔΙΚΗ ΒΡΕΤΑΝΙΚΟΥ ΚΡΑΤΟΥΣ

(Μετάφρασις ὑπὸ Κ. Π.)

(Συνέχεια. Ἴδε φυλλ. 170ν)

Ἐν τῷ μεταξύ ὁ Συναδῶ Δουῦλας ἐπεμψε πρὸς τὸν εἰς Δελὶν ἐπὶ φιλικῷ ὄνδατι κυριάρχην αὐτοῦ ἐπιστολήν, περιγράφουσαν μὲ πομπωδέστατον ὕφος τὴν τελευταίαν κατάκτησιν, ἔβαλε φρουρὰν εἰς τὸ φρούριον Γουλιέλμου, ἀπηγόρευσεν εἰς ὅλους τοὺς Ἀγγλοὺς τὴν ἐν τῇ γειτονίᾳ αὐτοῦ κατοικίαν και ὠρισεν, ὅτι, εἰς μνήμην τῶν μεγάλων αὐτοῦ κατορθωμάτων, ἡ Καλκούττα θέλει εἰς τὸ ἐξῆς ὀνομαζέσθαι Ἀλιναγόρα, ὅπερ ἐστὶ Θεοῦ Πύλη.

Ἡ περὶ τῆς ἀλώσεως τῆς Καλκούττης εἰδήσις ἐφθασεν εἰς Μαδράσην κατὰ μῆνα Αὐγούστου και ἐκίνησε τὴν δεινότεραν ἀγανάκτησιν. Ἡ ἀποικία πᾶσα

εξήτησεν ἐκδίκησιν, καὶ ἐντὸς 48 ὥρων ἀπεφασίσθη, ὅτι θέλει ἐκπεμφθῆ ἐπὶ τὸν Ὑγλυν ποταμὸν στρατεία, ἡγουμένων κατὰ ξηρὰν μὲν τοῦ Κλίβου, κατὰ θάλασσαν δὲ τοῦ ναυάρχου Οὐάτσωνος. 900 Ἀγγλοὶ πεζοί, ἄνδρες λογάδες, καὶ 1500 Σεπούοι συνεκρότησαν τὸν στρατὸν, τὸν ἐκπλεύσαντα διὰ τὰ τιμωρήσῃ ἡγεμόνα ὅστις εἶχεν ὑπηκόους πλείονας τοῦ Λουδοβίκου ΙΕ'ου, πλείονας τῆς αυτοκρατορίσσης Μαρίας Θηρεσίας. Ἀπέπλευσε δὲ ἡ στρατεία ἐν μηνὶ ὀκτωβρίῳ, ἀλλ' ἀπαντήσασα ἐναντίους ἀέμους δὲν ἔφθασεν εἰς Βεγγάλλην πρὸ τοῦ Δεκεμβρίου.

Ὁ Ναβὼβ ἐτρέφει ἐν ἀλαζόνι ἀσφαλείᾳ εἰς Μυρσχεδαβάδην· τοσοῦτον δὲ ἦτον ἀμαθῆς τῆς καταστάσεως τῶν ξένων χωρῶν, ὥστε πολλάκις συνειθίζε νὰ λέγῃ, ὅτι βλῆ ἡ Εὐρώπη δὲν ἔχει 10,000 ἀνθρώπους, οὐδ' ἐθεώρησε ποτὲ δυνατόν, ὅτι οἱ Ἀγγλοὶ θέλουν τολμήσει νὰ εἰσβάλλωσιν εἰς τὴν ἐπικράτειάν του. Ἀλλ' ἂν καὶ παντάπασι δὲν ἐφοβεῖτο τὴν στρατιωτικὴν αὐτῶν δύναμιν, ἤρχισε νὰ τοὺς ἐπιθυμῇ πολὺ· διότι τὰ εἰσοδήματά του ἤλαττοντο καὶ οἱ ὑπουργοὶ του κατώρθωσαν νὰ τὸν ἐξηγήσωσιν, ὅτι ἐνίοτε εἰμπορεῖ νὰ ἦναι συμφερότερον εἰς τοὺς κυβερνήτας τῶν ἐθνῶν νὰ προστατεύωσι τοὺς ἐμπόρους περὶ τῆς ἐλευθέρας ἀπόλαυσιν τῶν κερδῶν αὐτῶν παρὰ νὰ τοὺς βλάψωσιν εἰς τὰ βρυσανιστήρια διὰ νὰ ἀνακαλύπτωσι κεκρυμμένους θησαυροὺς, ὥστε ἦτον ἤδη εὐδιάθετος νὰ ἐπιτρέψῃ εἰς τὴν ἑταιρείαν τὴν ἐπανάληψιν τῶν ἐν τῇ χώρᾳ αὐτοῦ ἐμπορικῶν αὐτῆς ἐργασιῶν, ὅτε ἔλαβε τὴν ἀγγελίαν, ὅτι ἀγγλικὸς στόλος ἔφθασεν εἰς Ὑγλυν· ὅθεν διέταξεν ἀμέσως νὰ ἀθροισθῇ ἅπας αὐτοῦ ὁ στρατὸς εἰς Μυρσχεδαβάδην καὶ ἦλασεν ἐπὶ Καλκούτταν.

Ὁ Κλίβης ὠρμησεν ἐπὶ τὸν ἀγῶνα μετὰ τῆς συνήθους αὐτῷ δραστηριότητος, ἐκυρίευσεν τὴν Βυδσχεβύδσχην (Budschebudsch), διεγλυσε τὴν φρουρὰν τοῦ φρουρίου Γουλιέλμου, ἀνέκτησε τὴν Καλκούτταν καὶ ἐξεπόρθησε καὶ ἐλεηλάτησε τὴν Ὑγλυν (διότι ὁ πάρχης Ὑγλυνος ποταμὸς καὶ Ὑγλυν πόλις). Ὁ δὲ Ναβὼβ, διατεθειμένος ἦδη ὡς νὰ ἐνδώσῃ μέχρι τινὸς εἰς τοὺς Ἀγγλοὺς, ἔτι μᾶλλον ἐνισχύθη εἰς τὴν ταύτην πρόθεσιν, ὅτε εἶδε τὰ δείγματα ταῦτα τῆς ἰσχύος καὶ τῆς ἀνδρίας των. Ὅθεν διεκηρευέσθη περὶ τούτου πρὸς τοὺς ἡγεμόνας τοῦ εἰσβαλόντος στρατοῦ, ὑποσχόμενος νὰ ἀνορθώσῃ τὸ ἐμπορικὸν κατὰστημα καὶ νὰ ἀποζημιώσῃ τοὺς ὑπ' αὐτοῦ ληστευθέντας.

Ὁ Κλίβης, τοῦ ὁποῖου προορισμὸς ἦτον ὁ πόλεμος, ἠτθάνετο, ὅτι πᾶσα μετὰ τοῦ Συραδζᾶ Δοούλα συνεννόησις ἦτον ὅπωςδὴποτε ἀνέντιμος. Ἀλλ' ἡ ἐξουσία του ἦτο περιορισμένη, διότι ἐπιτροπὴ συγκειμένη κορίως ἀπὸ τῶν ἐκ Καλκούττης φυγάδων ὑπαλλήλων τῆς ἑταιρείας, εἶχε τὴν ἀνωτέραν τῶν πραγμάτων διεύθυνσιν, οἱ δὲ ἄνθρωποι αὐτοὶ ἐπεθύμουν νὰ ἀνακτήσωσι τὰς θέσεις καὶ νὰ ἀποζημιωθῶσι διὰ τὰς ζημίας αὐτῶν. Ἡ ἐν Μαδράσῃ κυβερνήσις, λαβοῦσα τὴν ἀγγελίαν, ὅτι εἰς τὴν Εὐρώπῃ ἤρχισεν ὁ πόλεμος καὶ φοβουμένη τὴν ἐπίθεσιν τῶν Γαλλῶν, ἐπεθύμει πολὺ τὴν κάθοδον τοῦ στόλου. Τε-

λευταῖον αἱ ὑποσχέσεις τοῦ Ναβὼβ ἦσαν μεγάλαί, ἡ τύχη τοῦ πολέμου ἀμφίβολου, ὥστε ὁ Κλίβης συνήνεσε νὰ ἔλθῃ εἰς λόγους περὶ εἰρήνης, ἂν καὶ ἐξέφρασε τὴν βλίσψιν του, ὅτι τὰ πράγματα δὲν θέλουν τελειώσῃ ὅσον αὐτὸς ἐπεθύμει ἐν δόξῃ.

Ἀπὸ τῆς διαπραγματεύσεως ταύτης ἄρχεται νέα ἐν τῷ βίῳ τοῦ Κλίβου περίοδος. Ἀχρι τοῦδε εἶχεν ἀναδειχθῆ ἄπλως στρατιώτης, ἐπιτελῶν μετὰ πλείστης ἐπιτηδειότητος καὶ ἀνδρίας τὰ βουλευματα ἄλλων. Ἀπὸ τοῦ νῦν καὶ εἰς τὸ ἐξῆς ἀναφαίνεται κυρίως πολιτικὸς ἀνὴρ, ὑποτάσων τὰ στρατιωτικὰ αὐτοῦ κινήματα εἰς τὰ βουλευματα τὰ πολιτικά. Καὶ εἶναι μὲν ἀναμφισβήτητον, ὅτι ἐν τῇ νέᾳ αὐτοῦ ἰδιότητι ἀνέδειξε μεγάλα προτερήματα καὶ θαυμασίως ἠδουκίμησεν ἀναμφισβήτητον ὅμως ἐπίσης εἶναι, ὅτι αἱ διαπραγματεύσεις τῶν ὁποίων ἤρχισεν ἤδη νὰ μετέχη, κατέλιπον ρυθὸν τινα εἰς τὴν ἠθικὴν αὐτοῦ ὑπόληψιν.

Ἀλλ' ἐὰν δὲν δυνάμεθα νὰ ὁμοφωνήσωμεν μετὰ τοῦ Ἰωάννου Μαλκόλμου, ὅτις εἶναι πεισματωδῶς ἀποφασισμένος νὰ θεωρῇ ὅτι ἡ διαγωγὴ τοῦ ἥρωος τοῦ ἦτον ὄλη καλοκάγαθία καὶ χρηστότης· δὲν δυνάμεθα ἑμῶς ἀφ' ἑτέρου νὰ προστεθῶμεν τῇ γνώμῃ τοῦ Μιλλίου, ἐπὶ τοσοῦτον καταφορᾶς προελθόντος, ὥστε εἰπεῖν, ὅτι ὁ Κλίβης ἦτον ἄνθρωπος « μηδέποτε διστάσας νὰ μεταχειρισθῇ τὴν ἀπάτην, ὁσάκις ἡ ἀπάτη συνετέλει εἰς τὸν σκοπὸν αὐτοῦ ». Ἐὐ καθ' ἡμᾶς νομίζομεν, ὅτι ὁ χαρακτήρ τοῦ Κλίβου ἦτο τὸ ἀντίθετον τῆς πανουργίας· διότι ἦτο τολμηρὸς μέχρις ἀφροσύνης, ἀφελὴς μέχρις ἀπερισκεψίας, εἰλικρινὴς φίλος, ἐχθρὸς ἀπαρακάλυπτος, καὶ οὔτε ἐν τῷ ἰδιωτικῷ αὐτοῦ βίῳ, οὔτε ἐν τῷ δημοσίῳ, ὁσάκις ἐπολιτεύετο πρὸς ὁμογενεῖς, ἀπαντῶμέν τι τὸ ὑποδεικνύον ῥοπήν τινα πρὸς τὴν πανουργίαν. Ἐξεναντίας, εἰς ὅλας τὰς ἐρίδας εἰς ἃς ὡς Ἀγγλος πρὸς Ἀγγλοὺς περιεπλάκη, ἀπὸ τῶν ἐν τῇ σχολῇ πυγμαγιῶν αὐτοῦ μέχρι τῆς καταγιγνώδου ἐκείνης ἐν τῷ Ἰνδικῷ κυβερνεῖῳ καὶ ἐν τῷ παρλαμέντῳ ἐρίδος, ἐν τῷ μέσῳ τῆς ὁποίας διήλθον οἱ ἔσχατοι τῆς ζωῆς αὐτοῦ ἑνιαυτοί, καὶ αὐτὰ τὰ ἐλαττώματά του καταδεικνύουσι μεγαλοφυλίαν καὶ γενναιοφροσύνην. Ἡ ἀλήθεια, ὡς φαίνεται, εἶναι, ὅτι ἐθεώρει τὰ ἀνατολικά πολιτικά πράγματα ὡς παιδιᾶν, ἐν ἧ οὐδὲν ὑπῆρχε τὸ μὴ χρηστόν· ἤξευρεν, ὅτι τὸ μέτρον τῆς ἠθικῆς τῶν Ἰνδῶν πολὺ διέφερε τοῦ ἐν Εὐρώπῃ ἐπικρατοῦντος· ἤξευρεν, ὅτι εἶχε νὰ πολιτευθῇ πρὸς ἀνθρώπους στερουμένους τοῦ ἰδιώματος ἐκείνου τὸ ὁποῖον ἐν τῇ Εὐρώπῃ ὀνομάζεται τιμὴ, πρὸς ἀνθρώπους οἵτινες ἀμελλητὶ ἔδιδον πᾶσαν ὑπόσχεσιν καὶ πᾶσαν ὑπόσχεσιν ἀναισχύτως παρέβαινον, πρὸς ἀνθρώπους, οἵτινες διὰ νὰ ἐπιτύχωσι τοῦ σκοποῦ τῶν ἀδιστακτικῶς μετεχειρίζοντο τὴν δωροδοκίαν, τὴν ἐπιτοκίαν, τὴν ἀπάτην.

Αἱ ἐπιστολαὶ του μαρτυροῦσιν, ὅτι εἶχε πάντοτε πρὸ ὀφθαλμῶν τὴν μεγάλην διαφορὰν τὴν ἐπικρατοῦσαν μεταξὺ τῆς τῶν Ἀσιανῶν καὶ τῆς τῶν Εὐρωπαϊῶν ἠθικῆς. Φαίνεται δὲ πρεσβύσας, καθ' ἡμᾶς ἐσφαλμένως, ὅτι πρὸς τοιοῦτους ἀντιπάλους οὐδὲν ἠδύνατο νὰ κατορθώσῃ, ἐὰν ἤθελεν ὑποβάλλει ἑαυτὸν εἰς

δεσμούς των οποίων αυτοί ἦσαν ἀπληραγμένοι, ἐάν ἐπέμεναν αὐτὸς μὲν λέγων ἀλήθειαν παρ' ἄλλων δὲ ἀλήθειαν μὴ ἀκούων καὶ ἐάν, πρὸς ἴδιαν βλάβην, ἐξεπλήρου ἀπάσας τὰς ὑποχρεώσεις του πρὸς συμμάχους, οἵτινες οὐδέποτε ἐτήρουν ὄρον τινὰ μὴ λυσιτελεῖν εἰς αὐτούς. Ἐντεῦθεν ὁ ἄνθρωπος αὐτὸς, ὁ καθ' ὅλας τὰς λοιπὰς τοῦ βίου περιστάσεις ἀναδειχθεὶς ἐντιμότετος πολίτης καὶ στρατιώτης, ἅμα εἶχε νὰ πράξῃ πρὸς Ἰνδὸν βραδυσῦργον, ἀπέβαινε βραδυσῦργος καὶ αὐτὸς, παρατυρόμενος προθύμως εἰς ἀπάτην, εἰς ὑποκριτικὰς φιλοφροσύνας, εἰς ὑποβολὴν ἐγγράφων καὶ εἰς πλαστογραφίαν.

Αἱ μεταξύ των Ἀγγλων καὶ τοῦ Ναβῶβ διαπραγματεύσεις διεξήχθησαν κυρίως ὑπὸ δύο πρακτόρων, τοῦ ὑπαλλήλου τῆς ἐταιρείας Οὐάτσου καὶ Βεγγαλινοῦ τινος ὀνόματι Ὀμιχούνδου. Ὁ Ὀμιχούνδης αὐτὸς ἦτον εἰς τῶν πλουσιωτάτων ἰθαγενῶν ἐμπόρων ὅσοι κατοικοῦν ἐν Καλκούτῃ καὶ ἔπαθε μεγάλας ζημίας ἐπὶ τῆς κατὰ τῆς πόλεως ταύτης ἐκστρατείας τοῦ Ναβῶβ. Ως ἐκ τῶν ἐμπορικῶν του σχέσεων εἶχε γνωρίσει καλῶς τοὺς Ἀγγλους καὶ ἦτον ἐπιτηδείοτατος νὰ χρησιμεύσῃ ὡς μεσίτης μεταξύ αὐτῶν καὶ αὐτῆς ἰθαγενεῦς. Πλείστον δὲ ἴσχυεν ἐπὶ τῆς ἰδίας φυλῆς καὶ εἶχεν εἰς ἀνώτατον βαθμὸν τὰ τε προτερήματα τῶν Ἰνδῶν, δηλαδὴ τὴν ταχύνοϊαν, τὴν ἐπιτηδείότητα, τὴν καρτερίαν, καὶ τὰ τῶν Ἰνδῶν ἐλαττώματα, δηλαδὴ τὴν δουλοφροσύνην, τὴν πλεονεξίαν καὶ τὴν προδοσίαν.

Ὁ Ναβῶβ ἐπολιτεύθη μετὰ τῆς δεινῆς ἀπιστίας πολιτικοῦ ἀνδρὸς Ἰνδοῦ καὶ μετὰ κρουνοῖας παιδὸς τοῦ ὁποίου τὸ πνεῦμα ἐξηθένησεν ὑπὸ τῆς ἐξουσίας καὶ τῆς ἰδιογνωμοσύνης ὑπέσχετο, παλινῶδει, ἐχρονοτρίβει, ὑπέξέφευγε καὶ ποτε ὤρμησε μετὰ τοῦ στρατοῦ ἐπὶ Καλκούτταν ἅμα ὁμῶς ἰδὼν τοὺς Ἀγγλους ἐτοιμοὺς νὰ τὸν ἀποκρούσωσιν, ὑπεχώρησε περιδεῆς καὶ συνήνεσε νὰ συνομολογήσῃ πρὸς αὐτοὺς εἰρήνην κατὰ τὸ αὐτοῖς δοκοῦν Ἀλλὰ μόλις ἐγένετο ἡ συθήκη, καὶ ἐπεχείρησε νέας κατ' αὐτῶν ἐπιβουλὰς. Συνενοήθη μὲ τὰς ἐν Χανδερναγόρῃ Γαλλικὰς ἀρχὰς καὶ προσεκάλεσε τὸν Βύσσον νὰ προσέλθῃ ἀπὸ Δεκάνης εἰς Ὑγλυν διὰ νὰ ἐκβάλῃ τοὺς Ἀγγλους ἀπὸ Βεγγάλης. Ὁ Κλίβης καὶ ὁ Οὐάτσον ἐγένωσκον καλῶς ταῦτα πάντα ὅθεν ἀπεφάσιζαν νὰ καταφέρωσι καιρίαν τινὰ πληγὴν καὶ νὰ ἐπιτεθῶσι κατὰ τῆς Χανδερναγόρης πρὶν ἢ αὐτῆθι ὑπάρχουσα δύναμις ἐπιτυχθῇ διὰ τινῶν ἐπικουριῶν εἴτε ἀπὸ τῆς μεσημβρινῆς Ἰνδικῆς, εἴτε ἀπὸ τῆς Εὐρώπης. Καὶ ὁ μὲν Οὐάτσον ἤγε τὴν ἀπὸ θαλάσσης στρατείαν, ὁ δὲ Κλίβης τὴν ἀπὸ ξηρᾶς, ἡ δὲ ἐπιτυχία τῶν κοινῶν τούτων ἀγῶνων ὑπῆρξε ταχεῖα καὶ πλήρης, διότι φρουρίον, φρουρὰ, πυροβολικόν, πολεμοφόδια, τὰ πάντα ἐπεσον εἰς χεῖρας τῶν Ἀγγλων, μεταξύ δὲ τῶν ἀχιμαλώτων ἦσαν 500 Εὐρωπαϊοὶ στρατιωτικοί.

Ὁ Ναβῶβ εἶχε φοβηθῆ καὶ μισῆσει τοὺς Ἀγγλους, εἴτι πρὶν ἢ δυνῆσθαι νὰ ἀντιτάξῃ εἰς αὐτοὺς τοὺς Γάλλους αὐτῶν ἀντιζήλους. Ἦδη νικηθέντων τῶν Γάλλων, ἤσχησε νὰ θεωρῇ τοὺς Ἀγγλους μὲ πλειότερον εἴτι φόβον καὶ δεινότερον μίσος, τὸ δὲ ἀσθενὲς καὶ ἀλδγιστον πνεῦμά του ἐταλαντεύετο μεταξύ τῆς τα-

πεινώσεως καὶ τῆς αὐθαδείας. Νῦν μὲν ἐστελλεν εἰς Καλκούτταν μέγα χρημάτων ποσόν, εἰς λογαριασμὸν τῆς ἀποζημιώσεως τὴν ὁποίαν ὄφειλε διὰ τὴν γενομένην παρ' αὐτοῦ ἀδικίαν. Τὴν δ' ἐπιστολὴν ἔπεμπε δῶρον πολυτίμων λίθων πρὸς τὸν Βύσσον, προτρέπων τὸν διάστημα τοῦτον ἀξιωματικὸν νὰ σπεύσῃ εἰς ἄμυναν τῆς Βεγγάλης « κατὰ Κλίβου, τοῦ ἐν πολέμῳ τολμῆρου, τὸν ὁποῖον ἔλεγε ἡ αὐτοῦ Ὑψηλότης, «εἶθε ἡ εὐρὴ πᾶσα κακὴ τύχη. » Πότε διέτασσε τὸν στρατὸν αὐτοῦ νὰ βαδίσῃ κατὰ τῶν Ἀγγλων, πότε ἀνεκάλει τὰς διαταγὰς ταύτας ἄλλοτε ἐσχίζε τὰς ἐπιστολάς τοῦ Κλίβου, ἔπειτα ἐστελλεν ἀπατήρεις συντεταγμένους εἰς τὸ ἀνθηρότερον τῆς εὐγενείας ὕψος. Τώρα ἐπρόσαζε τὸν Οὐάτσον νὰ κρημισθῇ ἀπὸ ἐμπρός του καὶ τὸν ἠπειλεῖ, ὅτι θέλει τὸν ἀνασκοποῦσι μετ' ὀλίγον δὲ ἀνεκάλει τὸν Οὐάτσονα καὶ ἐζήτηε συγγνώμην διὰ τὴν ὕβριν. Ἐντούτοις, ἡ ἀθλία καὶ κακίστη αὐτοῦ κυβερνήσις, ἡ ἀβελτηρία του, τὰ ἀκόλαστα αὐτοῦ ἦθη καὶ ἡ προσηλωσίς του εἰς τὸν συρφετὸν τῆς κοινωρίας προσέβαλον ἀπάσας τὰς τάξεις τῶν ὑπῆκόων του, στρατιώτας, ἐμπόρους, πολιτικούς ὑπαλλήλους, τοὺς τε μεγαλόφρονας, καὶ μεγαλοπρεπεῖς Μωαμεθανοὺς καὶ τοὺς δειλοὺς, τοὺς ταπεινοὺς, τοὺς φειδωλοὺς ἐγχωρίους τῆς Ἰνδικῆς. Ὅθεν συνεκροτήθη φοβερὰ κατ' αὐτοῦ συνωμοσία, τῆς ὁποίας μέτοχοι ἦσαν ὁ ὑπουργὸς τῶν Οἰκονομικῶν Ρερδουλλύθης, ὁ ἀρχιστράτηγος Μίρ Δζαφφείρης καὶ ὁ πλουσιώτατος τῆς Ἰνδικῆς τραπεζίτης Δζυγγέτ Σεῖττης διακοινωνήσαντες δὲ τοῦ πράγματος εἰς τοὺς Ἀγγλους, ἤρχισαν συνεννοήσεις μεταξύ των ἐν Μυρσχεδαβάδῃ δυσηρεστημένων καὶ τῆς ἐν Καλκούτῃ ἐπιτροπῆς.

Ἡ ἐπιτροπὴ ἐδίσταζε περὶ τοῦ πρακτέου, ἀλλ' ὁ Κλίβης ἦτον ὑπὲρ τῶν συνωμοτῶν, καὶ ἡ δύναμις αὐτοῦ καὶ ἡ ἐπιμονὴ ὑπερέβαλον πᾶσαν ἀντίστασιν. Ὅθεν ἀπεφασίσθη, ὅτι οἱ Ἀγγλοι θέλουσι συντελέσει πάτη δύναμι εἰς τὴν καθαιρέσειν τοῦ Συραδζᾶ Δρούλα καὶ εἰς τὴν ἐπὶ τὴν ἡγεμονίαν τῆς Βεγγάλης ἀνύψωσιν τοῦ Μίρ Δζαφφείρου, ὑποσχεθέντος εἰς ἀμοιβὴν πλουσίαν μὲν ἀποζημιῶσιν τῆ ἐταιρίαν καὶ τοῖς ὑπηρέταις αὐτῆς, δωρεάν δὲ δαψιλῆ εἰς τὸν στρατὸν, τὸν στόλον καὶ τὴν ἐπιτροπὴν. Αἱ μυστακαὶ κακίαι τοῦ Συραδζᾶ Δρούλα, ἡ ἀδικία τὴν ὁποίαν ἔπαθον ἀπ' αὐτοῦ οἱ Ἀγγλοι, ὁ κίνδυνος τὸν ὁποῖον τὸ ἐμπόριον αὐτῶν ἠθέλε τρέξει, ἐάν ὁ ἄνθρωπος αὐτὸς ἐξηκολούθει κυβερνῶν τὴν χώραν ἐκείνην, δικαιολογεῖ, νομιζόμεν, ἀποχρώντως τὴν περὶ τῆς καθαιρέσεως αὐτοῦ ἀπόφασιν. Τὸ πάντῃ ὁμῶς ἀδικαιολόγητον εἶναι ἡ ὑπόκρισις εἰς τὴν ὁποίαν καταδέχθη νὰ καταβῇ ὁ Κλίβης. Διότι ἔγραψε πρὸς τὸν Συραδζᾶ Δρούλαν τοσοῦτον φιλικῶς, ὥστε ἐπὶ τινὰ χρόνον ἐντελῶς ἀμέριμον κατέστησε τὸν ἀσθενῆ ἐκείνον ἡγεμόνα. Ὁ αὐτὸς δὲ ταχυδρόμος ὅστις ἐκόμισεν εἰς τὸν Ναβῶβ τὸ, κατὰ τὸν Κλίβην, καθησυχαστικὸν τοῦτο ἐγγράφον ἐκόμισεν ἴεις τὸν Οὐάτσον ἐπιστολὴν διαλαμβανούσαν ταδε. « Εἰπέτε εἰς τὸν Μίρ Δζαφφείρη νὰ μὴ φοβῆται τίποτε, διότι μελετῶ νὰ ἐλθῶ πρὸς αὐτὸν μετὰ 5,000 ἀνδρῶν, οἵτινες οὐδέποτε ἔτρεψαν τὰ νῦτα Βεβαιώσατέ τον δὲ, ὅτι θέλω βαδίσει νυχθημερόν, εἰς βοήθειαν αὐτοῦ καὶ ὅτι θέλω τὸν ὑπο-

στηρίξει, ἐν ὄσῳ ἓνα καὶ μόνον θέλω ἔχει ἀκόμη ἀν-
θρωπον. »

Καὶ ἦτο μὲν ἀδύνατον, συνωμοσίᾳ ἔχουσα τοσοῦ-
τους κλάδους νὰ μείνῃ ἐπὶ πολλὸν χρόνον ἕλως ἀδηλος
καὶ ἀπόκρυφος· ὅθεν ἐφθασαν εἰς τὰ ὧτα τοῦ Ναβὼβ
φῆμαι ἱκαναὶ νὰ διεγείρωσι τὴν ὑπόψιαν του· ἀλλὰ μετ'
λίγον καθυσύχασαν αὐτὸν τὰ ψεύδη καὶ τὰ σοφί-
σματα, τὰ ὁποῖα ὁ ἐρευρετὴς τοῦ Ὀμιχούνδου νοῦ,
μετὰ θαυμαστῆς τῶντι ἐπιτηδεϊότητος, ἐπενόησεν.
Τὰ πάντα λοιπὸν ἔβαινον κατὰ ῥοὴν καὶ τὸ πρᾶγμα
εἶχε σχεδὸν ὠριμάσει, ὅτε ὁ Κλίβης ἐληροφόρηθη,
ὅτι ὁ Ὀμιχούνδης μελετᾷ ἀπάτην· διότι εἶχε μὲν δοθῆ
εἰς τὸν πονηρὸν Βεγγαληνὸν ὑπόσχεσις ἀδράς ἀποζη-
μιώσεως δι' ὅσα ἀπώλεσεν εἰς Καλκούτταν· ἀλλὰ
τοῦτο δὲν ἤρκει εἰς αὐτόν. Οὗτος παρέσχε μεγάλας
ὕπηρεσις καὶ ἐκράτει εἰς χεῖράς του τὸν μίτον τοῦ
ἔλου μηχανήματος· μία δὲ λέξις τὴν ὁποίαν ἤθελε συ-
ρίξει εἰς τὸ ὄσῳ τοῦ Συραδζᾶ Δοούλα, ἠδύνατο νὰ μη
δενίσῃ πάντα ὅσα ἔπραξεν ἡ ζωὴ τοῦ Οὐάτσωνα, τοῦ
Μίρ Δζαφφείρου, ἔλων τῶν συνωμοτῶν ἦτον εἰς χεῖ-
ράς του. Ὅθεν ἀπεφάσιζε νὰ ὠφελθῆ ἀπὸ τὴν θέσιν
του ταύτην ἵνα ἐπιβάλλῃ νέας εἰς τοὺς συνεργοὺς αὐτοῦ
συνθήκας, καὶ ἀπήτησε 300,000 λιρῶν στερλινῶν ἀπὸ
αὐτοὺς, ἐὰν θέλωσι νὰ σιωπήσῃ καὶ νὰ ἐξακολουθήσῃ
παρέχων τὴν συνδρομὴν του. Ἡ ἐπιτροπὴ, ἀγανακτή-
σασα διὰ τὴν προδοσίαν καὶ ποτοθεῖσα διὰ τὸν κίνδυνον
δὲν ἤξευρε τί δρόμον νὰ ἀκολουθήσῃ. Ἄλλ' ὁ Κλίβης
ἦτο πλέον ἢ ἐνάμιλλος τοῦ Ὀμιχούνδου περὶ τὰ τῶ
Ὀμιχούνδῃ ἴδια τεχνάσματα, διότι εἶπεν ὁ ἄνθρω-
πος αὐτὸς εἶναι κακοῦργος· πᾶσα λοιπὸν τέχνη, ἱκανὴ
νὰ ματαιώσῃ τὴν κακοῦργίαν ταύτην, εἶναι εὐδίκαιο λό-
γητος. Ὅ,τι κάλλιστον ἔχει νὰ πράξῃ ἡ ἐπιτροπὴ, εἶ-
ναι νὰ ὑποσχεθῆ τὰ ἀπαιτούμενα. Μετ' ὀλίγον ὁ Ὀμι-
χούνδης θέλει περιέλθει εἰς τὴν διάκρισιν τῆς καὶ τότε
ἡ ἐπιτροπὴ δύναται νὰ τὸν τιμωρήσῃ, ἀποστεροῦσα αὐ-
τὸν ὄχι μόνον τῆς ἤδη ἀπαιτηθείσης δωροδοκίας ἀλλὰ
καὶ τῆς ἀποζημιώσεως τὴν ὁποίαν ἔμελλον νὰ λάβωσι
πάντες οἱ λοιποὶ, οἱ ἐν Καλκούττῃ παθόντες.

Ἡ συμβουλὴ του ἐγένετο δεκτὴ. Πῶς ὅμως ἔμελλε
νὰ ἀπατηθῆ ὁ προμηθὴς καὶ δευδερκὴς Ἰνδὸς ὅστις
εἶχεν ἀπαιτήσει νὰ περιληφθῆ εἰς τὴν μεταξὺ Μίρ
Δζαφφείρου καὶ τῶν Ἀγγλῶν συνθήκην ἴδιον περὶ
τῶν ἀξιώσεων αὐτοῦ ἄρθρον καὶ πρὶν ἢ ὁμολογήσῃ ἐξυ-
τὸν εὐχαριστημένον ἤθελε νὰ ἴδῃ ἰδίους ὀφθαλμοῖς τὸ
ἄρθρον τοῦτο· Ὁ Κλίβης εἶχεν ἔτοιμον τὸν τρόπον τῆς
θεραπείας καὶ εἶπε νὰ ἐτοιμασθοῦν δύο τῆς συνθήκης
ἀπόγραφα τὸ μὲν ἐπὶ λευκοῦ, τὸ δ' ἐπὶ ἐρυθροῦ χάρτου.
τὸ πρῶτον γνήσιον, τὸ δεύτερον εἰκονικόν. Ἐν τῶ πρῶ-
τῳ οὐδεμία ἐγένετο μνεῖα τοῦ ὀνόματος τοῦ Ὀμιχούν-
δου τὸ δὲ δεύτερον, τὸ ὁποῖον ἔμελλε νὰ ἐπιδειχθῆ εἰς
αὐτόν, ἔριεῖχε τὸν ἀπαιτηθέντα παρ' αὐτοῦ ὄρον.

Τότε ὅμως παρέστη ἑτέρα δυσκολία· ὁ ναύαρχος
Οὐάτσων ἐδίστασε νὰ ὑπογράψῃ τὸ ἐρυθρὸν ἀπόγρα-
φον, ὁ δὲ Ὀμιχούνδης ἦτον ἄνθρωπος τοσοῦτον δευ-
δερκὴς καὶ προσεκτικὸς, ὥστε ἡ ἄλλειψις τοσοῦτον οὐ-
σιώδους ὀνόματος ἤθελε πιθανώτατα διεγείρει τὴν
ὑπόψιαν του. Ἀφ' ἑτέρου, ὅμως καὶ ὁ Κλίβης δὲν συνεί-
θιζε ν' ἀφίγη ἡμιτελῆ τὰ πράγματα καὶ (ἐρυθριῶμεν

σχεδὸν νὰ τὸ γράψωμεν) ἐπλαστογράφησε τὸ ὄνομα τοῦ
ναύαρχου Οὐάτσωνος.

Τὰ πάντα λοιπὸν εἶχον ἤδη ἐτοιμασθῆ πρὸς ἑναρ-
ξιν τοῦ κινήματος· καὶ φυγόντος λάθρα τοῦ Οὐάτσωνος
ἀπο Μυρσχεδαβάδης, ὁ Κλίβης ἐκίνησε μετὰ τοῦ στρα-
τοῦ καὶ ἔγραψε πρὸς τὸν Ναβὼβ εἰς ὕψος ὅπως διά-
φορον τῶν προηγουμένων ἐπιστολῶν· ἱστορήσεν ἅ-
παντα τὰ ἀδικήματα ὅσα ἔπαθον ἀπὸ αὐτὸν οἱ Βρε-
τανοὶ, εἶπεν ἑαυτὸν πρόθυμον νὰ ὑποβάλλῃ ἀπάσας τὰς
μεταξὺ αὐτῶν διαφορίας εἰς τὴν διαίτησιν τοῦ Μίρ
Δζαφφείρου καὶ κατέστρεψε τὸν λόγον, ἀναγγέλλων,
ὅτι ἐπειδὴ ἐπίκειται ἡ τῶν βροχῶν ὥρα αὐτὸς καὶ ὁ
στρατὸς αὐτοῦ ἤθελον θεωρήσει τιμὴν των νὰ ἐπισκε-
φθῶσι τὴν Αὐτοῦ Ὑψηλότητα διὰ νὰ λάβωσιν ἀπάν-
τησιν Της.

Ὁ Συραδζᾶ Δοούλας ἤθροισεν ἀμέσως ἅπασαν
αὐτοῦ τὴν δύναμιν καὶ ἐστράτευσε ἐπὶ τοὺς Ἀγ-
γλους. Ἡ συμφωνία ἦτον, ὅτι ὁ Μίρ Δζαφφείρης,
χωρισθεὶς ἀπὸ τοῦ Ναβὼβ, θέλει διαβιβάσει τὴν στρα-
τιωτικὴν αὐτοῦ μίτραν εἰς τὸν Κλίβην· ἀλλ' ὅτε ἤλ-
θεν ἡ κρίσιμος στιγμή, ὁ φόβος τοῦ συνωμοτοῦ ἀνε-
δείχθη ἐπικρατέστερος τοῦ αἰσθήματος τῆς φιλοδο-
ξίας· καὶ ἐνῶ ὁ Κλίβης εἶχεν ἤδη προχωρήσει μέχρι
Κοσιμβυζάρου (Kossimbuzar), ὁ δὲ Ναβὼβ ἐστρα-
τοπέδευσε μετὰ δυνάμειος ἰχυρᾶς οὐ πολὺ μακρὰν
ἐκεῖθεν εἰς Πλασούν, ὁ Μίρ Δζαφφείρας ἀνέβαλλεν
ἐτι νὰ ἐκπληρώσῃ τὰς ὑποχρεώσεις του, καὶ ἀπέφευ-
γε νὰ δώσῃ ὀριστικὴν ἀπάντησιν εἰς τὰς κατεπειγού-
σας περὶ τούτου ἀπαιτήσεις τοῦ Ἀγγλοῦ στρατηγοῦ.

Ὁ Κλίβης ἦτον εἰς δεινοτάτην ἀμηχανίαν· διότι
οὐδεμίαν μὲν ἠδύνατο νὰ δώσῃ πίστιν εἰς τὴν εἰλι-
κρίνειαν καὶ τὴν ἀνδρίαν τῶν συμμαχῶν του, ὅποιαν-
δήποτε δὲ πεποιθήσιν καὶ ἂν εἶχεν εἰς τὰ ἴδια στρα-
τιωτικὰ προτέρηματα, καὶ εἰς τὴν ἀνδρίαν καὶ τὴν
πειθαρχίαν τῶν ταγματῶν του, δὲν ἦτον ὅμως πρᾶγ-
μα εὐχερὲς νὰ ἔλθῃ εἰς χεῖρας μετὰ στρατοῦ τὸν
ἀριθμὸν εἰκοσαπλασίου. Πρὸ τοῦ στρατοπέδου του
ἔβρεε ππτάμιον, τὸ ὁποῖον εὐκόλον μὲν ἦτο νὰ πε-
ράσῃ, ἀλλ' ἐὰν ὅμως τὰ πράγματα ἀπέβαινον κακῶς
οὐδὲ εἰς ἕκ τῆς μικρᾶς αὐτοῦ φάλαγγος ἔμελλε ποτε
νὰ διαβῆ ἀνακάμπτων εἰς τὰ ἴδια. Καὶ τότε πρῶτην
καὶ τελευταίαν φοράν, τὸ ἀτρόμητον αὐτοῦ πνεῦμα ἐ-
δίστασεν ἐπὶ τινὰς ὥρας νὰ ἀναλάβῃ τὴν φοβεράν εὐθύ-
νην τῆς ὀριστικῆς ἀποφάσεως. Ὅθεν συνεκάλεσε στρα-
τιωτικὸν συμβούλιον, τοῦ ὁποῖου ἡ πλειονοψηφία εἶπεν,
ὅτι δὲν πρέπει νὰ πολεμήσῃ καὶ ὁ Κλίβης συνεφώ-
νησε μετὰ τῆς πλειονοψηφίας. Πολλὰ δὲ ἔτη βραδύ-
τερον συνείθιζε νὰ λέγῃ, ὅτι ἀπαξ μόνον τῆς ζωῆς
αὐτοῦ συνεκάλεσε στρατιωτικὸν συμβούλιον, καὶ ὅτι
ἂν ἤθελεν ἀκολουθήσει τὴν γνώμην τοῦ συμβουλίου
τούτου, οἱ Ἀγγλοὶ οὐδέποτε ἤθελον κατασταθῆ κύριοι
τῆς Βεγγάλης. Ἀλλὰ μόλις διαλυθέντος τοῦ συνεδρίου
ἤλθεν εἰς ἑαυτὸν καὶ καθήσας μόνος ὑπὸ τὴν σκιὴν
δένδρων τινῶν διετέλεσεν αὐτόθι μίαν περίπου ὥραν
διανασούμενος· ἐπανῆλθε δ' ἐκεῖθεν μετὰ τὴν ἀπόφασιν
ν' ἀναρρίψῃ τὸν περὶ τοῦ παντός κύβον καὶ διέταξε
νὰ ἐτοιμασθῶσι τὰ πάντα, ὥστε τὴν ἐπιούσαν τὸ
πρῶτὸ νὰ διαβῶσι τὸν ποταμόν.

Ὁ στρατὸς λοιπὸν ἐπέρασε τὸν ποταμὸν καὶ, μετὰ ἐκίπνον πορείαν ὅλης ἡμέρας, κατεσκήνωσε, πολὺ μετὰ τὴν δύσιν τοῦ ἡλίου, ἐντὸς ἄλσους τινός, πλησίον τοῦ Πλασσύος ὅπου ἦτον ὁ ἐχθρὸς. Ὁ Κλίθης δὲν ἦτον εἰς κατάστασιν νὰ κοιμηθῆ, ἀλλὰ δι' ὅλης τῆς νυκτὸς διετέλεσεν ἀκρωόμενος τὸν κρότον τῶν τυμπάνων καὶ τῶν κυμβάλων, τὸν ἀπὸ τοῦ εὐρέος στρατοπέδου τοῦ Ναβῶθ ἐξερχόμενον· οὐδὲ πρέπει νὰ ἀπορήσωμεν ὅτι καὶ αὐτὴ ἡ ἰσχυρὰ αὐτοῦ καρδία ἠσθάνετο ἐνίοτε διαταγμὸν τινα, ἀναλογιζομένου κατὰ πόσον ὑπερεχούσης δυνάμεως καὶ τίνος ἐπάθλου ἔνεκεν ἔμελλε μετ' ὀλίγας ὥρας νὰ ἀγωνισθῆ.

Ἀλλὰ καὶ τοῦ Συραδζᾶ Δοούλα ἡ ἡσυχία δὲν ἦτο πλέον ἀνενόητος. Τὴν ἀσθενῆ ἅμα καὶ θυελλώδη αὐτοῦ ψυχὴν ἐσπάρασσον φόβοι ἄγριοι καὶ δεινοὶ περιδεῆς διὰ τὸ μέγεθος καὶ τὸ ἐπικείμενον τοῦ κρισίμου ἀγῶνος, δυσπιστῶν πρὸς τοὺς ἡγεμόνας τοῦ ἰδίου στρατοῦ, πάντα τὸν πλησιάζοντα ὀρρωδῶν καὶ ὀρρωδῶν ἐπίσης νὰ μὲν μόνος, ἐκάθητο ἐντὸς τῆς σκηνῆς αὐτοῦ σκυθρωπὸς καὶ καταδιωκόμενος, ὡς ἤθελεν εἰπεῖ ἀρχαῖος ποιητῆς, ὑπὸ τῶν Ἐρινύων τῶν δυστυχῶν ἐκείνων οἴτινες, ἐκπνέοντες ἐν τῷ μέλανι κευθμῶνι, κατηράσθησαν αὐτῷ.

Καὶ ἀνέτειλε λοιπὸν ἡ ἡμέρα, ἡ ἡμέρα καθ' ἣν ἔμελλε, νὰ ἀποφασισθῆ ἡ τύχη τῆς Ἰνδικῆς. Ἄμα δὲ τῆ ἑω, ἤρχιζεν ὁ στρατὸς τοῦ Ναβῶθ, διὰ πολλῶν στομιῶν ἀπὸ τοῦ στρατοπέδου ἐκβάλλων, νὰ φέρηται ἐπὶ τὸ ἄλσος ἐν ᾧ ἦσαν κατεσκηνωμένοι οἱ Ἄγγλοι 40,000 πεζοὶ μετὰ τουφεκίων, λογγῶν, σπαθῶν, τόξων, βελῶν ὀπλισμένοι, ἐκάλυπτον τὴν πεδιάδα. Συνωδεύοντο δὲ ὑπὸ 50 ὄγκωδεστάτων πυροβόλων, ὧν ἕκαστον ἐσύρετο ἀπὸ πολλὰ ζεύγη λευκῶν βοῶν, ὅπισθεν δὲ προωθείτο ὑπὸ ἐλέφαντος· μικρότερα δὲ τινὰ πυροβόλα, ἀγόμενα ὑπὸ εὐαρίθμων Γάλλων ἐπικούρων, ἦσαν ἴσως φοβερώτερα. Τὸ ἵππικὸν συνεποσούτο εἰς 15,000 ἀνδρῶν ληρθέντων ὀχιάπὸ τῶν ἐκτεθηλυμένων κατοίκων τῆς Βεγγάλης, ἀλλ' ἀπὸ τῆς γενναίας φυλῆς, ἣτις κατόκει εἰς τὰς βορείους ἐπαρχίας· ὁ δὲ ἐξησχημένος τοῦ Κλίθου ὀφθαλμὸς παρητήρησεν, ὅτι καὶ ἄνδρες καὶ ἵπποι ἦσαν τῶν ἐν Κερνατικῇ ῥωμαλεώτεροι· ἡ δὲ δύναμις, τὴν ὁποίαν εἶχε ν' ἀντιπαρτάξῃ εἰς τὸ μέγα τοῦτο πλῆθος, τυνέκειτο ἐκ 3000 μόνον ἀνδρῶν. Ἄλλ' ἐκ τούτων ἦσαν 1,000 περίπου Ἄγγλοι ἅπαντες δὲ ἦγοντο ὑπὸ Ἄγγλων ἀξιωματικῶν καὶ εἶχον ἐξασκηθῆ εἰς τὴν ἀγγλικὴν πειθαρχίαν. Πρωτοστάται τῆς μικρᾶς ταύτης φάλαγγος ἦσαν οἱ ἄνδρες τοῦ 39 συντάγματος, τὸ ὁποῖον μέχρι τῆς σήμερον φέρε ἐπὶ τῆς σημαίας αὐτοῦ, ἐκτὸς ἄλλων πολλῶν παρατήμων, ἅπερ ὑπὸ Οὐελλικτῶνα ἐκτίσαστο ἐν Ἰσπανίᾳ καὶ ἐν Γασκωνίᾳ, τὸ ὄνομα τοῦ Πλασσύος μετὰ τοῦ ὑπερηφάνου ἀποφθέγματος Primus in Indis.

Ἡ μάχη ἤρχισε διὰ κανονοβολισμοῦ, καθ' ὃν τὸ μὲν πυροβολικὸν τοῦ Ναβῶθ οὐδὲν σχεδὸν ἐπέφερον ἀποτελέσασα, τὰ δὲ μικρὰ πυροβόλα τῶν Ἄγγλων πολλὴν ἐπήγαγον θραυσίαν. Οὐκ ὀλίγοι ἐπίσημοι ἀξιωματικοὶ τοῦ Συραδζᾶ Δοούλα ἔπεσον, καὶ ἡ παραχῆ ἡ ἤρχισε νὰ διαδίδεται εἰς τὰς τάξεις τοῦ στρατοῦ του· ὁ δὲ ἴδιος

αὐτοῦ φόβος ἤβησε κατὰ πᾶσαν στιγμὴν κα', ἐπειδὴ εἰς τῶν συνωμοτῶν παρέστησεν αὐτῷ ὅτι ἦτο κατάλληλον νὰ ὀπισθοδρομήσῃ, ὁ Ναβῶθ ἠσπάζθη προθύμως τὴν δολίαν ταύτην συμβουλήν, καθὸ συμφωνοῦσαν μετὰ τὴν ὑπόκωφον προτροπὴν τῆς ἰδίας αὐτοῦ δειλίας· ὅθεν διέταξε τὸν στρατὸν του νὰ ὀπισθοδρομήσῃ, καὶ ἡ διαταγὴ αὕτη ἀπεφάσισε τὴν τύχην του. Ὁ Κλίθης, ἀρπάσας τὴν εὐκαιρίαν, παρήγγειλε τὰ στρατεύματά του νὰ προχωρήσωσι. Τὸ πεφυρμένον καὶ ἄθυμον πλῆθος ἐνέδωκεν εἰς τὴν ἐπίθεσιν τῆς εὐρύθμου ἀνδρίας. Οὐδέποτε ὄχλου συρφετὸς προσβλήθει· ὑπὸ τακτικῶν στρατιωτῶν κατεστράφη ὀλοσχερέστερον. Ἡ μικρὰ τῶν Γάλλων φάλαγγς ἣτις μόνη ἠδύνατο ν' ἀντισταθῆ εἰς τοὺς Ἄγγλους, παρεσύρθη ἀπὸ τὸ βέδυμα τῶν φυγάδων. Ἐν ὥρα μιᾷ ὁ στρατὸς τοῦ Συραδζᾶ Δοούλα διελύθη ἵνα μὴ συγκροτηθῆ πλέον ποτέ. Καὶ ἐφρονεῦθησαν μὲν 500 μόνον ἐκ τῶν νικηθέντων, ἀλλὰ τὸ στρατόπεδον αὐτῶν, τὰ πυροβόλα αὐτῶν, τὰ σκεύη αὐτῶν, τὰ ἀναριθμητὰ ὄχηματα, τὰ ἀναριθμητὰ θρέμματα ἔπεισον εἰς χεῖρας τῶν νικητῶν. Ὁ Κλίθης δὲν ἀπέβαλεν εἰμὴ 22 θανατωθέντας· καὶ 50 πληγωμένους στρατιώτας, διὰ τοσοῦτον δὲ μικρᾶς θυσίας διέλυσε στρατὸν 60,000 περίπου ἀνδρῶν καὶ καθυπέταξε κράτος ἔχον ἑκτασιν μεγαλητέραν καὶ κατοίκους πλειοτέρους ἢ ἡ Μεγάλῃ Βρετανίᾳ.

Ἐπὶ ὄντος τοῦ ἀγῶνος ὁ Μίρ Δζαφφείρας οὐδεμίαν παρέσχεν εἰς τοὺς Ἄγγλους βοήθειαν. Ἄμα ὅμως εἶδεν ὅτι ἡ μάχη ἐκρίθη, ἀπεχωρίσθη μετὰ τῆς τεταγμένης ὑπ' αὐτὸν μοίρας ἀπὸ τοῦ στρατοῦ, καὶ ἄφου κατέπαυσεν ἡ συμπλοκή, ἔπειψε νὰ συγχαρῆ τὸν σύμμαχόν του· τὴν δ' ἐπιούσαν πρωὶ ἦλθεν εἰς τὸ Ἄγγλικὸν στρατόπεδον, περίφοβος ὅπως οὐν διὰ τὴν ὑποδοχὴν ἣτις τὸν περιέμενε· καὶ ἔδωκε πρόδηλα σημεῖα ἀνητυχίας, ὅτε εἶδε προελθὸν στρατιωτικὸν ἀπόσπασμα, τὸ ὁποῖον ἐστάλη διὰ νὰ ἀποδώσῃ εἰς αὐτὸν τὰς προσηκούσας εἰς τὸν βαθμὸν του τιμάς. Ἀλλὰ μετ' ὀλίγον οἱ φόβοι του διελύθησαν· ὁ Κλίθης, ἔλθων πρὸς αὐτὸν τὸν ἠσπάζθη, τὸν ἐνηγκαλίσθη, τὸν ἐχαιρέτισεν ὡς Ναβῶθ τῶν τριῶν μεγάλων ἐπαρχιῶν Βεγγάλης, Βαρχάρας καὶ Ὀρίσης, ἤκουσεν εὐμενῶς τὴν ἀπολογίαν του καὶ τὸν συνεβούλευσε νὰ βαδίσῃ ἀμελλητί ἐπὶ Μυρσχεδαβάδην.

Ὁ Συραδζᾶ Δοούλας ἔφυγεν ἀπὸ τοῦ πεδίου τῆς μάχης μετὰ πλείστης ὄσης σπουδῆς ἐπὶ ταχύποδος καμήλου καὶ φθᾶσας ἐντὸς 24 περίπου ὡρῶν εἰς Μυρσχεδαβάδην, συνεκάλεσεν ἐνταῦθα συμβούλιον τοῦ ὁποίου οἱ φρονιμώτεροι ἄνδρες ἐγνωμοδοτήσαν, ὅτι εἶναι καλὸν νὰ παραδοθῶσιν εἰς τὰς χεῖρας τῶν Ἄγγλων ἀπὸ τῶν ὁποίων οὐδὲν δεινότερον ἠδύνατο νὰ φοβηθῆ τῆς καθαιρέσεως καὶ φυλακῆς. Ἀλλ' αὐτὸς ἀπέδωκε τὴν συμβουλήν ταύτην εἰς προδοσίαν, καὶ ἐπειδὴ ἄλλοι τὸν προέτρεψαν νὰ δοκιμάσῃ ἐκ νέου τὴν τύχην τοῦ πολέμου, ἐνέκρινε τὴν συμβουλήν ταύτην καὶ ἐξέδωκε περὶ τούτου διαταγὰς. Ἀλλὰ δὲν εἶχεν ὁ ἄθλιος τὴν γενναϊότητα νὰ ἐπιμείνῃ οὐδὲ μίαν δολόκληρον ἡμέραν εἰς ἀνδροπρεπῆ ἀπόρρῃν· μανθάνει ὅτι ὁ Μίρ Δζαφφείρας ἔφθασε καὶ ὁ φόβος του καταντᾷ εἰς τὸ ἔπακρον. Ὅθεν μετημφιετμένος ἱμάτιον εὐτελές καὶ κρα-

τῶν εἰς χεῖρας νάρθηκα πολυτίμων λίθων, καταβαίνει διὰ νυκτός ἀπὸ παραθύρου τῶν βασιλείων του καὶ ἀποπλέει, ὑπὸ δύο μόνων ἀκολούθων συνωδευμένος, διὰ τοῦ ποταμοῦ, εἰς Πάτναν.

Μετ' ὀλίγας ἡμέρας ἦλθεν ὁ Κλίβης μετὰ 200 Ἀγγλων στρατιωτῶν καὶ 300 Σεπούων, εἰς Μυρσχε-δαδάδην, ὅπου παρεσκευάσθη αὐτῷ εἰς κατάλυσι βασιλείου, ὑπὸ τοσοῦτον εὐρυχώρου κήπου περιστοιχισμένον, ὥστε ἅπαντα τὰ συνοδεύσαντα τὸν Κλίβην στρατεύματα ἠδυνήθησαν νὰ κατακηνώτῳσιν ἐν ἀνέσει εἰς τὸν κήπον τοῦτον. Ἐν τῷ ἅμα ἐγένετο ἡ τελετὴ τῆς ἐγκαθιδρύσεως τοῦ Μίρ Δζαφφείρου. Ὁ Κλίβης προσήγαγε τὸν νέον Ναβῶβ εἰς τὸν ἡγεμονικὸν θρόνον, τὸν ἐκάθισεν ἐπ' αὐτοῦ, προσέφερεν αὐτῷ, κατὰ τὸ παναρχαῖον ἔθος τῆς ἀνατολῆς, ἀνάθημα ἐκ χρυσοῦ, καὶ ἔπειτα, τραπεῖς πρὸς τοὺς πληροῦντας τὴν αἴθουσαν ἰθαγενεῖς, συνεχάρη αὐτοὺς διὰ τὴν ἀγαθὴν τύχην, ἣτις τοὺς ἐλύτρωσεν ἀπὸ τοῦ τυράννου. Ἠναγκάσθη δὲ εἰς τὴν περίστασιν ταύτην νὰ μεταχειρισθῆ διερμηνεῖα· διότι ἄξιον παρατηρήσεως εἶναι τῶντι, ὅτι, ἐνῶ τοσοῦτον χρόνον διέτριψεν ἐν τῇ Ἰνδικῇ, ἐνῶ τοσοῦτον ἀκριβῶς ἐγνώριζε τὰ τε Ἰνδικὰ πράγματα, καὶ τὸν Ἰνδικὸν χαρακτήρα καὶ ἐνῶ τοσοῦτον ἐλατρεύετο ὑπὸ τῶν Ἰνδῶν στρατιωτῶν, οὐδέποτε ὁμοῦ ἠδυνήθη νὰ ἐκφρασθῆ εὐχερῶς εἰς οἰανδήποτε τινα Ἰνδικὴν γλῶσσαν. Ἐνίοτε μάλιστα ἠναγκάσθη, εἰς τὰς πρὸς τοὺς ἰθαγενεῖς σχέσεις τῆς, νὰ μεταχειρισθῆ τὰ ὀλίγα πορτογαλλικὰ τὰ ὁποῖα ἔλαθεν ὅτε, νεώτατος ἔτι, διήλθε διὰ τῆς Βρασιλίας.

Ὁ νέος ἡγεμὼν προσεκλήθη ἦδη νὰ ἐκπληρωθῆ τὰς ὑποχρεώσεις τὰς ὁποίας εἶχεν ἀναλάβει πρὸς τοὺς συμμάχους του. Γενομένης δὲ συνελεύσεως ἐν τῇ οἰκίᾳ τοῦ πλουσιωτάτου Ἰνδοῦ Δζαγγέτ Σείτου, ἵνα διαταχθῶσι τὰ δέοντα περὶ τούτου, προσῆλθεν εἰς αὐτὴν καὶ ὁ Ὀμιχούνδης, πεποιθὼς ὅτι ἀπολαμβάνει πληρεστάτην τὴν εὐνοίαν τοῦ Κλίβου, ὅστις, μετὰ πρὸς ποιήσεως ὑπερβαίνουσας καὶ αὐτὴν τὴν Βεγγαλικὴν προσποίησιν, εἶχε πολιτευθῆ πρὸς αὐτὸν μέχρι τῆς παρουσίας ἡμέρας μετ' ἀπαραμείωτον φιλοφροσύνην. Προσαχθέντος δὲ τοῦ λευκοῦ ἀπογράφου καὶ ἀναγνωθέντος, ὁ Κλίβης ἐτρέπη ἦδη πρὸς ἕνα τῶν ὑπαλλήλων τῆς ἐταιρείας, ὀνόματι Σκράφωνα καὶ εἶπε πρὸς αὐτὸν ἀγγλιστί· « Καίρος εἶναι νὰ ἐξαγάγωμεν τῆς ἀπάτης τὸν Ὀμιχούνδην. » « Ὀμιχούνδην » εἶπεν ὁ Σκράφων ἰνδιστί, « τὸ ἐρυθρὸν ἀπόγραφον εἶναι πλαστὸν δὲν ἔχεις τίποτε νὰ λαμβάνῃς. » Ὁ Ὀμιχούνδης ἔπεισεν ἔξω φρενῶν εἰς τὰς χεῖρας τῶν ὑπηρέτων του καὶ συνηλθε μὲν πάλιν, ἀλλὰ τὸ πνεῦμά του ἔπαθε πληγὴν ἀνήκεστον. Ὁ Κλίβης, ὅστις, ἂν καὶ εἰς τὰς πρὸς τοὺς πολιτικοὺς τῆς Ἰνδικῆς ἀνδρας σχέσεις του ὀλίγας ἔπαυχε τύφει συνειδότος, δὲν ἦτον ὁμοῦς ἀπάνθρωπος, συνεκινήθη, ὡς φαίνεται, ὑπὸ τῆς συμφορᾶς ταύτης· διότι μετ' ὀλίγας ἡμέρας εἶδε τὸν Ὀμιχούνδην, ὠμίλησε φιλικῶς πρὸς αὐτὸν, τὸν συνεβούλευσε νὰ ὑπάγῃ εἰς προσκύνησιν κανονοῦς μεγάλου Ἰνδικοῦ ναοῦ, ἐπὶ τῇ ἐλπίδι, ὅτι ἡ μεταβολὴ τοῦ τόπου θέλει ἀνορθώσῃ τὴν υγείαν του, καὶ ἐφάνη μάλιστα διατεθειμένος, λησμονῶν πάντα τὰ προηγού-

μένα, νὰ τὸν μεταχειρισθῆ πάλιν εἰς τὴν δημόσιον ὑπηρεσίαν. Ἀλλ' ἀπὸ τῆς αἰφνιδίας ταύτης προσβολῆς, ὁ δυστυχὴς ἄνθρωπος περιήλθε βλαμῆδον εἰς βλακειάν. Αὐτὸς ὁ ἄλλοτε διακεκριμένος ἐπὶ τῇ δυνάμει τοῦ νοός του καὶ τῇ ἀρελείᾳ τῶν ἐξεῶντου κατηρώτευσεν ἦδη τὰ λείψανα τῆς περιουσίας του εἰς παιδαριώδη ἀθύρματα καὶ ἐπεθύμει νὰ ἐπιδεικνύῃ ἐκυτὸν περὶβεβλημένον πλοῦσια ἐνδύματα καὶ ὑπὸ πολυτίμων λίθων κεκαλυμμένον, τοσοῦτον δὲ ταλαίπωρον διαγαγῶν ἐπὶ τινὰς μῆνας βίον, ἐτελεύτησεν.

Ἡθέλομεν νομίσει περιττὸν νὰ ῥεπιρέρωμεν παρατηρήσεις τινὰς διὰ νὰ καθοδηγήσωμεν τὴν περὶ τῆς προκειμένης ὑποθέσεως κρίσιν τοῦ ἀναγνώστου, ἐὰν ὁ Ἰωάννης Μαλκόλμης δὲν ἐπεχειρεῖ νὰ δικαιολογήσῃ αὐτὴν καθ' ὅλοκληριαν. Λυπεῖται μὲν διότι ἐγένετο ἀνάγκη τῆς χρήσεως τοσοῦτον ἀξιωμαμένου μέσου ὡς ἡ πλαστογραφία, ἀλλὰ δὲν θέλει νὰ ὁμολογήσῃ ὅτι ἡμαρτε κατὰ τὸ τὸν ἀπατεῶνα ἀπατῶν. Νομίζει, ὅτι οἱ Ἀγγλοὶ δὲν εἶναι ὑπόχρεοι νὰ τηρῶσι πίστιν πρὸς ἀνθρώπους οὐδεμίαν πίστιν τηροῦντας καὶ ὅτι, ἐὰν ἤθελον ἐκπληρῶσαι τὰς ὑποχρεώσεις αὐτῶν πρὸς τὸν κακοῦθη Βεγγαλιανόν, τὸ λαμπρὸν τοῦτο παράδειγμα προδοσίας εὐτυχῶς ἤθελε παραγάγει σμῆνος μιμητῶν. Τὸ καθ' ἡμᾶς δὲν θέλομεν ἐξετάσει τὴν ὑπόθεσιν ταύτην κατὰ τὰς αὐστηρὰς ἀρχὰς τῆς ἠθικῆς· ἡ τοιαύτη ἐξέτασις εἶναι τῶντι περιττὴ, διότι καὶ ἂν ἤθελομεν θεωρῆσαι τὸ ζήτημα μόνον ὡς ζήτημα ὠρελείας, εἰς τὴν εὐτελεστέρην ἔννοιαν τῆς λέξεως ταύτης, εἴμεθα πεπεισμένοι, ὅτι ὁ Κλίβης εἶχεν ὅλως διόλου ἄδικον καὶ ὅτι ὄχι μόνον κακούργημα, ἀλλὰ καὶ σφάλμα ἐπραξεν. Ὅτι ἡ χρηστότης εἶναι ἡ καλλίστη πολιτικὴ, τοῦτο εἶναι ἀρχὴ τὴν ὁποίαν θεωροῦμεν ἐν γένει μὲν ἀναμφισβήτητον καὶ ὡς πρὸς αὐτὰς τὰς εὐτελεῖς μεταξὺ ἰδιωτῶν σχέσεις, ἀνεξαιρέτως δὲ σχεδὸν ὀρθοτάτην ὡς πρὸς τὰς πολιτικὰς σχέσεις καὶ τοῦτο, διότι αἱ πολιτεῖαι εἶναι μακροβιώτεραι τῶν κατ' ἰδίαν ἀνθρώπων. Ἐμπορεῖ τις ν' ἀναφέρῃ ἀνθρώπους εὐτυχῆσαντας ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ διὰ παραβιάσεων τῆς ἰδιωτικῆς πίστεως· ἀμφιβάλομεν ὅμως ἂν ὑπάρχῃ παράδειγμα κράτους ἀποκτήσαντος ὀριστικὸν ἐπὶ τελοῦς κέρδος διὰ τῆς ῥήξεως τῆς δημοσίας πίστεως. Ἀπατα ἡ ἱστορία τοῦ κατὰ τὴν Ἰνδικὴν Βρετανικοῦ κράτους ἀποδεικνύει ἐναργῶς τὴν μεγάλην ταύτην ἀλήθειαν, ὅτι δὲν εἶναι φρόνιμον νὰ ἀντιτάσσεται ἀπιστία εἰς τὴν ἀπιστίαν καὶ ὅτι τὸ δραστηριώτερον κατὰ τῆς ἀπάτης ὄπλον εἶναι ἡ ἀλήθεια. Ἐπὶ μακρὸν χρόνον διάστημα οἱ Ἀγγλοὶ κυρίαρχοι τῆς Ἰνδικῆς, καίπερ περιστοιχισμένοι ὑπὸ συμμαχῶν καὶ ἐχθρῶν, οὐδεμίαν τηρούντων συνθήκην, ἐπολιτεύθησαν οὐδὲν ἦττον ἐν γένει μετὰ χρηστότητος καὶ εὐκρινείας, τὸ δ' ἀποτέλεσμα ἀπέδειξεν, ὅτι ἡ χρηστότης καὶ ἡ εὐκρινεία εἶναι τῶν ὁδηγῶν οἱ σφώτεροι ἢ Ἀγγλικὴ ἀνδρία καὶ ἡ Ἀγγλικὴ σύνεσις ὀλιγώτερον συνετέλεσαν εἰς τὴν ἐπέκτασιν καὶ τὴν συντήρησιν τοῦ ἀνατολικοῦ ἡμῶν κράτους ὅσον ἡ Ἀγγλικὴ πίστις. Ὅσα ἠδυνάμεθα νὰ κερδήσωμεν ἐὰν ἠθέλαμεν μιμηθῆ τὴν διπλόνην, τὴν πονηρίαν, τὴν σοφιστείαν, τὴν ἐπιπορκίαν, τὰς ὁποίας πρὸς ἡμᾶς μεταχειρίζονται, εἶναι

μηδέν, παραβαλλόμενον μὲ τὸ προσγεγόμενον ἡμῖν πλεονέκτημα ὡς ἐκ τούτου, ὅτι εἰμεθα ἐν τῇ Ἰνδικῇ ἢ μόνῃ δύναμις εἰς τὸν λόγον τῆς ὁποίας εἰμπορεῖ τις νὰ ἔχη πεποιθήσιν. Οὐδὲ εἰς τῶν ὄρκων ὅσους δύναται νὰ ἐπινοήσῃ ἢ δεισιδαιμονία, οὐδὲ εἰς ὄμηρος, ὅσω πολύτιμος καὶ ἂν ἦναι, ἐμπνέει τὸ ἑκατοστὸν τῆς πίσεως τὴν ὁποίαν παρέχει τὸ « **Ναί, ναί** » καὶ τὸ « **οὐ, οὐ** » Ἀγγλου πρέσβειος. Δὲν ὑπάρχει φρούριον, ὅσω ἰσχυρόν καὶ ἂν ἦναι ὡς ἐκ τῆς τέχνης ἢ τῆς φύσεως, παρέχον εἰς τοὺς ἐν αὐτῷ οἰκοῦντας ἀσφάλειαν ἴσῃ τῆς ἀσφαλείας τὴν ὁποίαν ἀτολαμβάνει ὁ ἐγγχώριος ἀρχηγὸς ὁ διοδεύων διὰ τῆς χώρας ἰσχυρῶν καὶ θνασιμῶν ἐχθρῶν τεθωρακισμένους ὑπὸ τῆς Βρετανικῆς ἐγγυήσεως.

Οἱ ἰσχυρότεροι ἡγεμόνες τῆς ανατολῆς, καίπερ προτείνοντες ὑπερόγκους τόλους, μόλις εἰμποροῦν νὰ ἀποσπάσωσιν ἐλαχιστὸν μέρος τοῦ πλούτου, τὸν ὁποῖον ἔχουν κατακεχωσμένον οἱ ὑπήκοοί των. Ἐνῶ ἡ Ἀγγλικὴ κυβέρνησις δὲν προσφέρει εἰμὴ μικρὸν πλειότερον τῶν 4 τοῖς ἑκατὸν καὶ ἐν τούτοις οἱ φειδωλότεροι τῶν ἀνθρώπων σπεύδουσι νὰ ἐξαγάγωσιν ἀπὸ τῶν ἀπορριπτοτέρων αὐτῶν κρυπτηρίων ἑκατομμύρια χρημάτων. Ἐχθρὸς τῶν Ἀγγλων μονάρχης εἰμπορεῖ νὰ προτείνῃ εἰς τοὺς Σεπούς αὐτῶν ὄρη χρυσοῦ διὰ νὰ ἐγκαταλείψωσι τὰς σημαίας τῆς ἐταιρίας· ἢ ὁ ἑταιρία δὲν ὑπόσχεται εἰμὴ μετρία σύνταξιν μετὰ μακρὰν ὑπηρεσίαν. Ἀλλὰ πᾶς Σεπούς γνωρίζει, ὅτι ἡ ὑπόσχεσις τῆς ἐταιρείας θέλει τηρηθῆ, γνωρίζει, ὅτι, καὶ ἂν ἑκατὸν ζήτη ἔτη, τὸ ὄριζιον καὶ τὸ ἄλας αὐτοῦ εἶναι τόσον ἀσφαλῆ, ὅσον καὶ ὁ μισθὸς τοῦ Γενικοῦ διοικητοῦ τῆς Ἰνδικῆς, καὶ γνωρίζει, ἐπίσης, ὅτι πᾶν ἄλλο τῆς Ἰνδικῆς κράτος, τοὺς ἐπισημοτέρους παραβαίον ὄρκους, θέλει ἀφήσει αὐτὸν νὰ ἀποθάνῃ τῆς πείνης ἅμα πύτῃ τοῦ νὰ ἦναι χρήσιμος. Μέγα τοῦτο πλεονέκτημα εἰς μίαν κυβέρνησιν, τὸ νὰ ἦναι αὐτὴ καὶ μόνῃ ἀξίπιστος ἐν μέσῳ κυβερνήσεων εἰς τὰς ὁποίας οὐδεὶς πιστεύει. Τὸ πλεονέκτημα τοῦτο τὸ ἔχουσι οἱ Ἀγγλοὶ εἰς τὴν Ἀσίαν, οἵτινες, ἐὰν ἐπὶ τῶν δύο τελευταίων γενεῶν, ἤθελον πολιτευθῆ κατὰ τὰς ἀρχὰς τὰς ὁποίας ὁ Ἰωάννης Μαλλκόλμης θεωρεῖ ὀρθὰς, ἐὰν, ὅσακις περιῆλθον εἰς σχέσεις πρὸς ἀνθρώπους οἷος ὁ Ὀμιχούνδης, ἤθελον, μετροῦντες τὴν ἴσῃ αὐτοῖς, μεταχειρισθῆ ψεύδος καὶ ἀπάτην καὶ παραπόνθησιν, εἰμεθα πεπεισμένοι, ὅτι δι' οὐδεμιᾶς ἀνδρίας καὶ ἰκανότητος οὐδεμιᾶς ἠδύνατο νὰ συντηρήσωσι τὸ κράτος αὐτῶν.

Ὁ δ' Ὀμιχούνδης δὲν ὑπῆρξε τὸ μόνον τῆς μεταβολῆς ταύτης θύμα. Ὁ Συραδζᾶ Δουούλας, συλληφθεὶς μετὰ τινὰς ἀπὸ τῆς δραπετεύσεως αὐτοῦ ἡμέρας, προσήχθη ἐνώπιον τοῦ Μίρ Δζαφφείρου, καὶ ἐνταῦθα, ὑπὸ ἐναγωνίων σπασμῶν κατεχόμενος, ἔπεσε κατὰ γῆς καὶ ἐδέθη μετὰ δακρύων καὶ δολογυμῶν, τὴν χάριν, τὴν ὁποίαν αὐτὸς οὐδέποτε ἐπέτρεψεν. Ὁ Μίρ Δζαφφείρης ἐφαίνετο δυσωπούμενος, ἀλλ' ὁ υἱὸς τοῦ Μιράνης, νεανίας ἐπτακαίδεκάετης, ὅστις κατὰ τὴν ἀσθενείαν τοῦ ἐγκεφάλου καὶ τὴν ἀγριότητα τοῦ χαρακτῆρος πολὺ ὠμοίαζε τὸν ταλαίπωρον αἰχμάλωτον, ὑπῆρξεν ἀκαμπτος. Ὁ Συραδζᾶ Δουούλας ἀπήχθη εἰς ἀπόβροχτον δωμάτιον, ὅπου ἐπέμφθησιν μετ' ὀλίγον οἱ ὑπῆρέται τοῦ θανάτου. Οἱ Ἀγγλοὶ δὲν μετέσχον

παντάσῃ τῆς πράξεως ταύτης, ὁ δὲ Μίρ Δζαφφείρης, ἐνοῶν ἀποχρώντως τὸν τρόπον τοῦ σκέπτεσθαι αὐτῶν ἐθεώρησεν ἀναγκαῖον νὰ ἀπλογοηθῆ διότι ἐξεδικήθη τὸν παγκάκιστον ἐχθρὸν του.

Καταρράκτης πλούτου ἐβρέυσεν ἤδη ἐπὶ τῆς ἐταιρείας καὶ τῶν ὑπηρετῶν αὐτῆς. 800,000 λιρῶν στερλινῶν, εἰς ἀργυροῦν νόμισμα, ἐστάλησαν, διὰ τοῦ ποταμοῦ, ἀπὸ Μυρσχεδαβάδην εἰς τὸ φρούριον τοῦ Γουλιέλμου· ὁ στόλος ὁ κομίσας τὸν θησαυρὸν αὐτὸν συνέχειτο ἐξ 100 καὶ ἐπέκεινα πλοιαρίων καὶ κατέπλευσε θριαμβικῶς κυματιζουσῶν τῶν σηματῶν καὶ τῆς μουσικῆς παιανίζουσης. Ἡ πρό τιμῶν μηνῶν ἐγκαταλείφθησα Καλκούττα ὑπῆρξεν ἤδη ἀκαμιοτέρα παρά ποτε· τὸ ἐμπόριον ἀνέζησε καὶ τὰ σημεῖα τῆς εὐπορίας ἀνεφάνησαν εἰς πᾶσαν Ἀγγλικὴν οἰκίαν. Τοῦ δὲ Κλίβου ὁ πλουτισμὸς οὐδὲν ἄλλο εἶχεν ὄριον ἢ τὴν ἰδίαν αὐτοῦ μετριότητα· τὸ θησαυροφυλακίον τῆς Βεγγάλης ἠνεύχθη εἰς αὐτόν. Ἐνταῦθα, κατὰ τὸ ἔθος τῶν ἡγεμόνων τῆς Ἰνδικῆς, ὑπῆρχε σεσωρευμένον ἄμετρον νομισμάτων πλήθος, ἐν οἷς δὲν ἦτο σπάνιον νὰ ἀπαντῶνται καὶ τὰ χρυσᾶ φοιρίνια καὶ τὰ Βυζαντινὰ ὑπέρπυρα δι' ὧν οἱ Ἐνετοὶ ἠγόραζον τὰ ὑφάσματα καὶ ἀρώματα τῆς ἀνατολῆς πολὺ πρὶν ἢ πλοῖον εὐρωπαϊκὸν κάμψῃ τὴν Εὐελπιν ἄκραν. Ὁ Κλίβης διήλθεν ἀνὰ μέσον τῶν σωρῶν ἐκείνων τοῦ ἀργύρου καὶ τοῦ χρυσοῦ, τοὺς ὁποῖους ἐπέστερον ῥυθβῖνια καὶ ἀδάμαντες, καὶ ἀπὸ τῶν ὁποῖων ἠδύνατο νὰ λάβῃ, κατ' ἀρέσκειαν, ὅσα ἤθελεν. Ἐλαβε δὲ ἀπὸ 260 μέχρι 300,000 λιρῶν στερλινῶν.

Αἱ μεταξὺ Μίρ Δζαφφείρου καὶ Κλίβου χρηματικαὶ διαπραγματεύσεις κατεκρίθησαν, 16 ἔτι βραδύτερον, ὑπὸ τῆς κοινῆς γνώμης καὶ ἐν τῷ Παραλαμέντῳ αὐστηρῶς ἐπετιμῆθησαν, ὁ δὲ Ἰωάννης Μαλλκόλμης δικαιολογεῖ αὐτὰς μετὰ πολλῆς δεξιότητος. Καὶ οἱ μὲν κατήγοροι τοῦ νικηφόρου στρατηγοῦ παρέστησαν τὸ κέρδος αὐτοῦ ὡς τὸν μισθὸν τῆς διαφθορᾶς, ὡς λείαν ἀποσπασθεῖσαν, μετὰ τὴν σπάθην εἰς τὰς χεῖρας, ἀπὸ συμμάχου ἐρήμου πάσης βοήθειας. Ὁ δὲ βιογράφος ἀφ' ἑτέρου θεωρεῖ τὰ μεγάλα ταῦτα ἀποκτήματα ὡς δῶρα ἐκούσια, ἐπίσης ἐντιμα καὶ διὰ τὸν δωρητὴν καὶ διὰ τὸν λήπτην, καὶ παραβάλλει αὐτὰ μετὰ τὰ γέγρα τα ὁποῖα δυνάμεις ξέναι ἀπένειμαν εἰς τὸν Μαυροβόρουγον, εἰς τὸν Νέλσωνα καὶ εἰς τὸν Οὐελλικτῶνα. Αἰείποτε, λέγει, ἐπεκράτησε ἐν τῇ Ἀνατολῇ ἔθος νὰ δίδωνται καὶ νὰ λαμβάνωνται δῶρα οὐδ' εἶχεν ἐκδοθῆ εἰς ἐτὶ νόμος τις ἀπαγορεύων ῥητῶς εἰς τοὺς κατὰ τὴν Ἰνδικὴν Ἀγγλικούς ὑπαλλήλους νὰ ἀφελῶνται ἀπὸ τῆς Ἀσιατικῆς ταύτης συνηθείας. Ὁμολογοῦμεν ὅτι ὁ τοιοῦτος τοῦ σκέπτεσθαι τρόπος δὲν μᾶς ἐγχαριστεῖ ἐντελῶς. Δὲν ὑποπτεύομεν τὸν Κλίβην, ὅτι ἐπρόδωκε τὰ συμφέροντα τῶν ἐντολέων αὐτοῦ ἢ τῆς ἑαυτοῦ πατρίδος, ἀλλὰ δὲν δυνάμεθα νὰ μὴ θεωρήσωμεν, ὅτι ἐπραξέ τι τὸ ὁποῖον, ἂν καὶ κατ' ἑαυτὸ μὴ κακόν, ὑπῆρξεν ὅμως κάκιστον παράδειγμα. Εἶναι ἀναμφισβήτητον, ὅτι πᾶς στρατηγὸς εἶναι ὁ ὑπῆρέτης τῆς κυβερνήσεώς του καὶ οὐδὲν ἕτερον. Ἐντεῦθεν ἐπιταί ἢ, ὅτι πᾶσαι αἱ δωρεαὶ ὅσας λαμβάνει διὰ τὰς ὑπηρεσίας του πρέπει νὰ δίδωνται ἢ ὑπὸ τῆς ἰδίας αὐτοῦ κυβερνήσεως ἢ ἐν πλήρει γνώσει καὶ τῇ πλήρει ἐπιδο-

κιμασία τῆς ἰδίας αὐτοῦ κυβερνήσεως. Ὁ κανὼν οὗτος πρέπει νὰ τηρῆται αὐστηρῶς καὶ ὡς πρὸς τὸν εὐτελέστερον φλῆναρον, σταυρὸν, μετάλλιον ἢ ταινίαν. Πῶς λοιπὸν κυβερνήτης εἰμπορεῖ νὰ ὑπηρετῆται καλῶς, ἐὰν ᾖ ἐπιτετραμμένον, εἰς τοὺς ἀρχηγούς τῶν στρατευμάτων τῆς νῆς λαμβάνωσιν, ἄνευ πῆς ἀδείας αὐτῆς καὶ προηγουμένης εἰδήσεως, ἡγεμονικούς θησαυροὺς ἀπὸ τῶν συμμαχῶν τῆς. Εἶναι μάταιον νὰ λέγωμεν ὅτι δὲν εἶχε τότε ἐτι ἐκδοθῆ νόμος ἀπαγορεύων τὸ ἔθος τοῦ λαμβάνειν δῶρα ἀπὸ Ἀσιανῶν κυριαρχῶν· τὸ καθ' ἡμᾶς κατακρίνομεν τὴν διαγωγὴν τοῦ Κλίβου ὅχι δυνάμει τοῦ νόμου, τοῦ βραδύτερον ψηφισθέντος ἐπὶ τῷ σκοπῷ τῆς ἀπαγορεύσεως πάσης τοιαύτης δωροληψίας, ἀλλὰ δυνάμει ἀρχῶν αἰτινες ἴσχυον καὶ πρὶν ἢ ἐκδοθῆ ὁ νόμος ἐκεῖνος, δυνάμει τῶν ἀρχῶν τοῦ κοινοῦ δικαίου καὶ τοῦ κοινοῦ νοός. Δὲν γνωρίζομεν νόμον ἀπαγορεύοντα εἰς τὸν ἐπὶ τῶν ἐξωτερικῶν ὑπουργῶν νὰ διατελῆ μισθούμενος ὑπὸ ἡπειρωτικῆς τινος δυνάμεως, ἀλλ' οὐδὲν ἤττον εἶναι βέβαιον, ὅτι ὁ ἐπὶ τῶν ἐξωτερικῶν ὑπουργός, ὅστις ἤθελε λάβει ἀπόρρητον τῆς Γαλλίας σύνταξιν, ἤθελε παραβιάσει δεινῶς τὸ καθήκον του καὶ κατατῆ ἄξιος βραβεΐας ποινῆς. Ὁ Ἰωάννης Μαλκόλμος παραβάλλει τὴν διαγωγὴν τοῦ Κλίβου μὲ τὴν τοῦ δουκὸς Οὐελλιγκτῶνος. Ἄλλ' ὑποτιθεμένου, ὅτι ὁ Οὐελλιγκτῶν, μετὰ τὴν ἐκστρατείαν τοῦ 1815 καὶ ἐπὶ τῆς ἐποχῆς καθ' ἣν ἐστρατήγει τοῦ καταλειφθέντος εἰς τὴν Γαλλίαν, ἐπὶ τῆς φρουρῆσιν αὐτῆς, συμμαχικοῦ στρατοῦ, ἤθελε λάβει κρυφίως 200,000 λιρῶν στερολιῶν ἀπὸ τοῦ Λουδοβίκου ΙΗ'ου, λόγῳ εὐγνωμοσύνης διὰ τὰς μεγάλας ὑπηρεσίας τὰς ὁποίας πρόσῃνεγκεν εἰς τὸν Βουρβωνικὸν οἶκον· ὁποῖαν τι ἀκρίσιν ἤθελεν ἐπιφέρει τὸ κοινὸν περιτῆς τοιαύτης πράξεως; Καὶ ὅμως ἡ νομοθεσία μας δὲν περιέχει μέχρι τοῦδε ἀπαγόρευσιν τινα περὶ ἀποδοχῆς δώρων ἐν Εὐρώπῃ, καθὼς οὐδὲ τότε περιεῖχε τοιαύτην ὡς πρὸς τὴν Ἀσίαν ἀπαγόρευσιν.

Ἄρ' ἐτέρου ὁμολογητέον ὅτι εἰς τὴν διαγωγὴν τοῦ Κλίβου ὑπάρχουσι πολλὰ ἐλαφρυντικὰ περιστασια. διότι ἐθεώρει ἑαυτὸν ὡς στρατηγὸν ὅχι τῆς κυβερνήσεως, ἀλλὰ τῆς ἐταιρείας, ἢ δ' ἐταιρεία εἶχεν ἐπιτρέψει εἰς τοὺς ὑπαλλήλους τῆς, τοῦλάχιστον ἐμμέσως νὰ πλουτῶσιν ὠρελούμενοι ἀπὸ τὴν ἐλευθεριότητα τῶν ἰθαγενῶν ἡγεμόνων καὶ μεταχειριζόμενοι ἐτι ἀθεμιτοτέρους τρόπους· δὲν ἦτο δὲ πρὸς· δόκιμον, ὅτι ὁ ὑπρέτης θέλει ἔχει περὶ τοῦ καθήκοντος ἰδέας αὐστηροτέρας τῶν κυρίων αὐτοῦ. Πρὸς ταῦτοις ὁ Κλίβος ἐὰν ἔπιτῶς δὲν εἰδοποίησε τοὺς ἐντολεῖς του περὶ τῶν γενομένων καὶ δὲν ἐζήτησε τὴν ἐγκρισίν των, ἄρ' ἐτέρου ὅμως δὲν ἀπέδειξε διὰ προμελετημένης τινὸς ἀποκρύψεως, ὅτι φρονεῖ ἑαυτὸν ποιῶντα ἄτοπον τὸ εἰς τὴν προκείμενῃν περίστασιν. Ἐξεναντίας ὁμολογεῖ, μετὰ παρρησίας πλειστάς, ὅτι κατέστη εὐπορος διὰ τῆς ἐλευθεριότητος τοῦ Ναβῶβ. Ἐπὶ τέλους, ἂν καὶ φρονῶμεν, ὅτι διὰ τοιοῦτον τρόπον οὐδὲν ἔπρεπε νὰ λάβῃ, ἀνάγκη νὰ παραδεχθῶμεν, ὅτι εἶναι ἀξίεπαῖνος διότι ἔλαβε τόσον ὀλίγα. Τῷ ὄντι ἔλαβεν 20 λάκας ρουπιῶν ἀλλ' ἤρκει νὰ εἴπῃ μίαν λέξιν καὶ τὰ 20 ἐγένοντο 40. Οἱ ἐν Ἀγγλίᾳ κατὰ τῆς πλεονεξίας τοῦ Κλίβου

ἠττορεύοντες εἶδον εὐχερέστατον ἀρετῆς δεῖγμα· ἀλλ', εἶναι βέβαιον, ὅτι ἀπὸ ἑκατὸν τοιούτων κατηγόρων οὐδὲ εἷς ἤθελε φανῆ ἐν τῷ θησαυροφυλακίῳ τῆς Μυστρεδαβάδης τοσοῦτον ὀλιγαρχίας.

(Ἡ συνέχεια εἰς τὸ ἀκόλουθον Φυλλάδιον.)

ΟΛΟΙΠΟΡΙΚΑΙ ΑΝΑΜΝΗΣΙΣ.

A.

— Δὲν ἔχετε βεβαίως τὴν παράδοξον ἀξίωσιν, μοι εἶπεν ἡ Ἀγλαΐα, ὅτι ὠδοιπορήσατε διὰ μόνον τὸν ἑαυτὸν σας.

— Διὰ μόνον τὸν ἑαυτὸν μου, κυρία μου; εἶπον.

— Ναί, ἀπεκρίθη, διὰ μόνον τὴν ἐδικὴν σας εὐχαριστήσιν.

— Πῶς, κυρία μου, ὑπέλαβον, δύνασθε νὰ ὁμιλήτε περὶ εὐχαριστήσεώς μου, ὅταν ἤξεύρετε ὅτι ἤμην ἑκατοντάδας ὠρῶν μακρὰν σας;

— Αἱ Παρισίαι ψυχρολογίαι εἰσιν, ὡς βλέπω, ἀπεκρίθη ἐκείνη, ἐμπόρευμα εξαγωγίμων. Ἄλλ' ἐδῶ δὲν ἔχει ζήτησιν. Ὅχι μᾶς διηγηθῆτε τὴν περιήγησίν σας.

— Ὁκεανούς γάλατος, εἶπον, δὲν διέπλευσα κατὰ δυστυχίαν, οὔτε εἶδα ἄνδρας κυνοκεφάλους. Ἡμῶν ὅμως νὰ σᾶς εἰπῶ, ὡς οἱ πλείστοι τῶν περιηγητῶν, ποῦ κατέλυτα καθ' ἑσπέραν, τί ἔφαγον εἰς τὸ γεῦμά μου, καὶ τί ἔπια εἰς τὸ δεῖπνόν μου.

— Ἀπὸ τὴν περίεργον αὐτὴν ἐκθεσιν, εἶπεν ἡ Ἀγλαΐα, δὲν θέλομεν νὰ στερήσωμεν τὰ Ἄπαντά σας, ὅταν ἡ Ἑλλάς εὐτυχῆται νὰ τὰ ἰδῆ ἐκδεδομένα.

— Μὴ χαιρεκακίαν, ἐπρόσθετεν ἡ Καλλιόπη. Περιγράφετέ μας τοὺς τόπους ὅσους περιήλατε, τὰ μνημεῖα ὅσα εἶδατε, τὰ καταστήματα, τὴν βιομηχανίαν . . .

— Ἄν στατιστικὰ πληροφορία δύνανται νὰ σᾶς εὐχαριστήσωσιν, εἶπον ἐγὼ, εἰμὶ πρόθυμος νὰ σᾶς εὐχαριστήσω.

— Ἄς ἰδῶμεν, εἶπεν ἡ Καλλιόπη.

— Σᾶς ἀποτρέπω ν' ἀνοίξητε τὸ στόμα, διέκοψεν ἡ Ἀγλαΐα. Τοῦτο μᾶς ἔμεινε τώρα, ν' ἀκούσωμεν μᾶθημα πολιτικῆς οἰκονομίας. Ἡνωμένην ἀνθρώπων ἴδατε· οἱ ἄνθρωποι ἔχουν πάθη, τὰ πάθη παράγουσι δράματα. Ἐν λοιπὸν κοινωνικὸν δράμα διηγηθῆτέ μας.

Εἶδα τῷ ὄντι, κυρία, ἀπεκρίθη ἐγὼ, τοὺς ὀδοιπόρους χατμωμένους εἰς τὰς ἀμάξας, ἢ φλυαροῦντας ὡς νὰ παρῆλθῃ ἡ ὥρα τοὺς ξενοδόχους λεηλατοῦντας τοὺς ξένους, καὶ τούτους καταρωμένους τὴν κακὴν τροφήν καὶ τὴν σκληρὰν κλίνην· εἰς τὰς συναστροφὰς τοὺς συγκεκλημένους, χορεύοντας, χαρτοπαικτοῦντας, ἢ μεγάλα διηγούμενους περὶ βροχῆς καὶ ἀνέμου. Ἰδοὺ εἰς τὸν περιηγητὴν τί παριστᾷ ἡ περὶ κοινωνία.

— Κατὰ τοὺς περιηγητὰς, εἶπεν ἡ Ἀγλαΐα Ὑ-

πάρχουσιν ἄνθρωποι ὧν ἡ ψυχὴ ἀκούει πάντα ξαναγμὸν, ὅσον σιγαλὸς καὶ ἂν εἶναι, βλέπει πᾶν δάκρυ, ὅσον ἐν κρυπῶ καὶ ἂν χυνῆται, ἥτις ἀνακαλύπτει τὴν πο- νοῦσαν καρδίαν ὑπὸ τὰ μειδιῶντα γέιλη. Οὗτοι εἰσὶν οἱ μάρτυρες τῆς εὐαισθησίας. Ὑπάρχουσιν ἄλλοι οἵτινες ἀρκοῦνται τὴν ἐπιφάνειαν βλέποντες, εἰς οὗς ὁ κόσμος παριστᾷ μόνον χατωμένους ὁδοιπόρους καὶ ἀνθρώπους μεριμνῶντας περὶ ἐροῦχῆς καὶ ἀνέμου. Οὗτοι εἰσὶν οἱ ἥρωες τῆς ἀναληθσίας.

— Ἐγὼ ἐν δράμα νὰ σᾶς διηγηθῶ, ἀνέκραξα ἐγὼ τότε.

— Ἄ! Τῶνόντι, ἀνεκάγαχεν ἡ Ἀγλαία. Εὐρομεν λοιπὸν τὸ κεχρηῶς τοῦ θώρακος! ἦτον ἡ ἀξίωσις τῆς εὐαισθησίας! Λέγετε λοιπὸν τὸ δράμα σας.

— Ὅ μ' ἐπιτρέψετε, εἶπον ἐγὼ, νὰ σᾶς εἰσάξω προλογίζων τὰ τοῦ δράματος πρόσωπα, ὡς εἰς τὰ κλα- σικὰ δράματα.

— Ὅπως θέλετε, ἀπήντησεν ἡ Ἀγλαία. Ἀρκεῖ νὰ μᾶς ἐπιτρέψετε ἐπίσης ν' ἀποκοιμηθῶμεν, ἂν τὸ δράμα σας εἶναι ψυχρὸν, ὡς πολλὰ τῶν κλασικῶν δραμάτων.

— Ποῦ δὲ εἶναι ἡ σκηνὴ του; ἠρώτησεν ἡ Καλλιόπη.

— Εἰς τὴν Ἀγγλίαν, ἀπεκρίθη. Εἰς Λονδίνον ἐσύ- χαζον εἰς εὐπορον Ἀγγλικὴν οἰκίαν τοῦ Σίρ Ῥοβέρ- του Μαξουέλλου, εἰταχθεὶς ὑπὸ νέου φίλου μου, Ἐ- δουάρδου Μορλεῦ καλομένου, μηχανικοῦ τὸ ἐπάγγελ- μα, ὅστις ἐφαίνετο ἀπολαμβάνων μεγάλην καὶ δικαίαν ὑπόληψιν διὰ τὴν ἰκανότητα καὶ τὴν παιδείαν του. Ἐκεῖ ἐβλεπον συναναστροφὴν ποικίλην καὶ πνευματώ- δη, καὶ ἤκουον μουσικὴν ἐλεκτικὴν, ἥτις πολλάκις ἐπ- ἔχει τόπον τοῦ πνεύματος τῆς συναναστροφῆς.

Πολλοὶ κύριοι καὶ πολλαὶ κυρίαι συνήρχοντο τὰς ἑσπέρας εἰς τὴν οἰκίαν ταύτην. Μεταξὺ δ' ἄλλων πρέ- πει νὰ διακρίνω μίαν, ἥτις ἐφαίνετο πεπλατμένη ἀπὸ βόδα καὶ γάλα, εἶχε τὴν κόμην καστανῆν, τοὺς ὀφθαλ- μούς γλαυκοὺς, καὶ γλυκεῖς ὡς. . . ὡς. . .

— Ἀς λείψῃ τὸ πῶς, εἶπεν ἡ Ἀγλαία, ἥτις παρε- τήρησεν ὅτι τὴν ἠτένιζον, καὶ ὅτι εἰς τὰ ἄκρα τῶν χειλέων μου ἦτον ὡς τοὺς ἐδικούς σας.

— Ὅταν ἐπεριπάτει, ἐξηκολούθησα, ἡ ὅταν ἐχώρευε, τὸ σῶμά της ἐκυμάτει ὡς εὐχάρις κάλαμος· καὶ εἰς τὸ αἶθριον μέτωπόν της ἀπετυποῦτο φαιδρὰ ψυχῆ καὶ γαληνιαία. Ὅταν δὲ καθυμένη εἰς τὸ κύμβαλον ἐτρα γῶδει, ὄλων αἱ καρδίαι ἐπέτων εἰς τὰ χεῖλη της, ὅχι ὅτι ἡ φωνὴ της ἦτον μεγάλη, ἀλλ' ὅτι ἦτον φωνὴ τῆς ψυχῆς της καὶ οὐχὶ τῶν χειλέων της.

— Καὶ δὲν θὰ μάθωμεν πῶς ὠνομάζετο ἡ ποιη- τικὴ αὐτῆ ἐξαιρεσις ἐν μέσῳ τῆς πεζῆς κοινωνίας; ἠ- ρώτησε μειδιῶσα ἡ Καλλιόπη.

— Ὀνομάζετο Μαίρη Σίγκλαιρ, εἶπον ἐγὼ. Ἦτον πατρὸς ὀρφανή, καὶ συναδεύετο ὑπὸ τῆς μητρὸς της.

— Καὶ ἀναμφιβόλως, ὑπέλαβεν ἡ Ἀγλαία, εἶχεν ἡ ἡρώς σας ἀγγίνοιαν καὶ εὐρυίαν ὄσσην δέκα ἡρωίδες μυθιστορημάτων.

— Ὀλιγωτέραν πάντοτε, εἶπον ἐγὼ, ἀπὸ μίαν κυρίαν ἥτις, κατὰ δυστυχίαν, δὲν εἶναι μυθιστορημα- τὸς ἡρώς. Τῶ ὄντι, τοῦ πνεύματός της ἡ χάρις ἦτον τόσῳ μεγαλητέρα, καθ' ὅσον ἦτον ἀνεπιτήδευτος. Πολ- λάκις ἔλεγε τὰς λεπτοτέρας παρατηρήσεις μὲ παιδίου ἀφέλειαν, καὶ αἱ ἀστραπαὶ τῆς εὐφυΐας της ἐξέπλητ-

τον μάλιστα διότι ἔλαμπον ὡς εἰς αἶθριον οὐρανόν. Εἰς τὴν κυρίαν Σίγκλαιρ καὶ εἰς τὴν θυγατέρα της μὲ παρουσίασεν ὁ Ἐδουάρδος, ὅστις ἐφαίνετο σχετι- κὸς πρὸς τὰς κυρίας αὐτάς.— Πρέπει δὲ νὰ μὴ σᾶς ἀ- ποσιωπήσω ἐν μέγα ἐλάττωμά μου, ὃ πολλάκις ἀλλὰ ματαίως ἐπροσπάθησα νὰ διορθώσω, τὴν ἔξιν, λέγω, τοῦ νὰ παρατηρῶ πανταχοῦ καὶ πάντοτε καὶ τὰ ἐλά- χιστα, καὶ ὅσα ἀκόμη δὲν μ' ἀφορῶσι.

— Μισητὸν τῶ ὄντι ἐλάττωμα, ὑπέλαβεν ἡ Ἀ- γλαία, καὶ παρακαλεῖσθε νὰ τὸ διορθώσητε ὅσον οὐπῶ, ἀπ' αὐτῆς τῆς στιγμῆς ἀρχόμενος.

— Ἀπὸ τῆς πρώτης μου λοιπὸν παρουσιάσεως, ἐξ- ηκολούθησα λέγων, καὶ μετέπειτα, παρετήρησα,— δὲν δίσχυρίζομαι δὲ ὅτι αἱ παρατηρήσεις μου εἰσὶν ὀρ- θαὶ πάντοτε— ὅτι ὁ Ἐδουάρδος ποτὲ δὲν ἀπετείετο πρὸς τὴν Μαίρην χωρὶς νὰ ταράττηται ἡ φωνὴ του ἀνεπαισθήτως, χωρὶς οἱ τρόποι του νὰ ἔχωσιν τι βεβι- ασμένον, τότε παραδοξότερον δι' αὐτὸν, καθ' ὅσον ἡ συμπεριφορὰ του ἦτον ἐν γένει ἐμβριθῆς καὶ ἀνετος, καὶ ἡ γνωριμία του μετὰ τῶν κυριῶν Σίγκλαιρ, ὡς ἐνό- ησα, πολυχρόνιος.

Ἡ Μαίρη, πρέπει νὰ τὸ ὁμολογήσω, τσοσάυτην ἐκ πρώτης ὄψεως ἐνέπνευσε καὶ εἰς ἐμὲ, ὡς ἐνέπνευσεν εἰς ὄλους, συμπάθειαν, ὥστε ἀκουσίως καὶ κατὰ τὴν κακὴν ἐκείνην ἔξιν, ἥτις μοὶ εἶναι δευτέρα φύσις, ἤρχισα νὰ παρατηρῶ τὰ διάφορα μέλη τῆς συναναστροφῆς; ἀνα- φορικῶς πρὸς αὐτήν. Καὶ μεταξὺ ὄλων οἵτινες τὴν πε- ριστοιχίζον καὶ ἐθῆρευον τὴν εὐνοϊάν της, διέκρινα ἕνα, σπουδάζοντα πρὸ πάντων τῶν ἄλλων νὰ τῆ ἀρέσῃ, ἡ μᾶλλον πεπεισμένον ὅτι τῆ ἤρσκειν. Ἦτον δὲ οὗτος ἀνὴρ ὑψηλός, ὑπερβίς τὴν ἡλικίαν τῆς πρώτης νεό- τητος, δασύς τὴν τρίχα, μελάγχρους τὸ πρόσωπον, ἰταμὸς τοὺς τρόπους, τὴν ἔκφρασιν ὑπεροπτικὸς, καὶ τὴν λέξιν θραυτὸς· ἄλλως δὲ πολλῶν πραγμάτων ἐμ- πειρος, περὶ παντὸς χρησιμοδοτῶν ὡς ἀπὸ τρίποδος, ἔ- χων δὲ, καὶ μάλιστα ἐπιδεικνύων, παντοίας γνώσεις, καὶ πρὸ πάντων ἐπιδεικνύων πλοῦτον αὐθάδη. Περὶ αὐτοῦ μοὶ εἶπεν ὁ Ἐδουάρδος, ὅτι εἶχεν ἔλθῃ πρὸ δύο μηνῶν ἐξ Ἰνδικῆς, ὅπου ἔλεγεν ὅτι ἦτον στρα- τηγὸς ἐνὸς τῶν ἐγγχωρίων ἡγεμόνων, καὶ ὅτι εἶχε μέγιστα κτήματα.

Τοῦτο τὸ ἔλεγεν, ἴσως διότι προέβλεπον ὅτι ἦθε- λεν ἔλθῃ καιρὸς νὰ μοὶ ζητήτε δράμα, ἠθέλησα νὰ ἐξηγήσω ἐγὼ ὡς ἐφραζιν δυσμενείας ἐκ μέρους τοῦ Ἐδουάρδου, καὶ τὴν ὑποτιθεμένην ταύτην δυσμενείαν ν' ἀποδώσω εἰς ὑποτιθεμένην ἀντιζήλιαν. Ὁμολογῶ ὅμως ὅτι κ' ἐγὼ δὲν ἠσθανόμην ἐμαυτὸν εὐμενῶς δια- τεθειμένον πρὸς τὸν ἄνθρωπον τοῦτον.

— Ἰτως διὰ τὴν αὐτὴν αἰτίαν, εἶπεν ἡ Ἀγλαία.

— Διόλου! διεμαρτυρήθην ἐγὼ· ἀλλὰ πολλάκις μοὶ ἐφαίνετο ὅτι κατετάττετο μετὰ τῶν μνηστήρων τῆς Μαίρης ἀπὸ μόνην ματαιοφροσύνην, ὅπως στήσῃ ἐφ' ὄλων τρόποιον· καὶ τόσον ἤμην κατ' αὐτοῦ προ- κατειλημμένος, ὥστε καὶ χαμερπέστερον ἄλλο ἐλα- τήριον, τὸ τῆς φιλοκερδοῦς ἐπιδιώξεως τῆς μεγάλης προικὸς τῆς Μαίρης ἤμην πρόθυμος νὰ τῶ ἀποδώσω, ἀνὸ πλοῦτος αὐτοῦ τοῦ ἰδίου δὲν ἀπέκλειε τοιαύτην ιδέ- αν. Ὅ,τι ὁμως παρετήρουν μετὰ περισσοτέρας προσο-

χῆς καὶ ἐκπλήξεως, ἦν ἡ ἐπιβροή ἡν ὁ ἄνθρωπος οὗτος μοι ἐφαίνετο ἀσκῶν ἐπὶ τῆς Μαίρης. Δὲν ἐδουάμην νὰ εἶπω ἂν ἦτον θαυμασμὸς ἢ ἂν φόβος, ἀλλ' εἰς ἐμὲ ἦτον προφανὲς ὅτι τὸ πνευμά της ἐνέδιδεν εἰς τὸ πνευμά του, ὡς εἰς τὸν ἄνεμον ἐνδίδει τὸ κύμα, ὅτι ὁ αἰθροῦς χαρακτήρ του ἐλύγιζε τὴν τρυφεράν της ψυχὴν, καὶ ἡ θέλησίς του ἔσυρε τὴν θέλησίν της δεσμίαν. Ὅταν ἐψαλλον ὁμοῦ διφωνίας, καὶ ἡ ἰσχυρὰ βαρύτερος φωνή του ἀπέπνιγε τοὺς γλυκεῖς της λάρυγγι-σμούς, ὡς ἡ βροντὴ καλύπτει τῆς αὔρας τὸν ψίθυρον, ἤκουον εἰς τὸ μέλος της τὸν ἐσωτερικὸν τῆς καρδίας της τρόμον, καὶ ὅτε πάλιν ἄλλοτε τῆ διηγέτο με φλογεράς ἐκφράσεις τὰ παρελθόντα συμβάντα του καὶ τὰς ἀπολαύσεις τοῦ Ἰνδικοῦ βίου, ἔβλεπον αὐτὴν ἀτενῆ καὶ ἀκίνητον, τοὺς ὀφθαλμοὺς διεσταλμένους καὶ προσηλωμένους εἰς τὰ χεῖλη αὐτοῦ, ὡς μένει τὸ στρουθίον ὃ γοητεύει ὄφως ὀφθαλμὸς, καὶ ἠσθάνομην περιβάλλον καὶ παρασύρον αὐτὴν τὸ μαγνητικὸν ρεῦμα ὃ ἀπέρρεεν ἀπὸ τῶν βλεμμάτων του.

Ἀφ' οὗ δ' ἐφοίτησα ἐπὶ τινὰς ἡμέρας εἰς τὴν οἰκίαν ταύτην, παρετήρησα καὶ ἄλλο τι' ὅτι ὁσάκις παρετείνοντο αἱ συνδιαλέξεις αὐται, ὃ Ἐδουάρδος, κατὰ σύμπτωσιν, ὡς ἐφαίνετο, πάντοτε ἐπλησίαζε καὶ τὰς συνετάραττε. Καὶ τὸ περίεργον ὅτι ὁ ἀγέρωχος ὀφθαλμὸς τοῦ Οὐίλλισῶνος, τοῦτο εἶναι αὐτοῦ τὸ ὄνομα, μοι ἐφαίνετο ὅτι τότε ἐταπεινοῦτο ὑπὸ τὸ αἶθριον ἀλλὰ συγχρόνως σοβαρὸν βλέμμα τοῦ Ἐδουάρδου. Ἡ σοβαρότης ὁμοῦ αὐτῆ ἐλύετο εἰς συμπαθῆ πραότητα καὶ εἰς ἐκφρασιν στοργῆς ἐγκαρδίου, ὅταν τὸ βλέμμα αὐτοῦ ἀπὸ τοῦ Οὐίλλισῶνος ἐστρέφετο πρὸς τὴν Μαίρην, καὶ τὴν περιέβαλλεν ὡς ὑπὸ προστάτιν ἀγγέλου πτέρυγα.

— Καὶ ἡ κυρία Μαίρη ἤξευρε τί πυρκαϊὰς ἀνῆπτε πέριξ της; ἠρώτησεν ἡ Ἀγλαΐα.

— Ἡ Μαίρη, ἀπεκρίθη ἐγὼ, δὲν ἤξευρε τίποτε. Ὁ κόσμος μετὰ τῶν παθῶν καὶ τῶν κακοφωνιῶν του ἐστρέφετο πρὸ ὀφθαλμῶν της, καὶ ἐκείνη τὸν προσεμεΐδία. Ἀλλ' ἡ αὐτόματος καὶ εἰς αὐτὴν ἄγνωστος ἐντύπωσις ἦν ἐλάμβανε παρὰ τοῦ Ἐδουάρδου ἦν ὅλως διάφορος τῆς ἐπιβροῆς τοῦ Οὐίλλισῶνος. Εἰς αὐτὸν ἐφαίνετο ὅτι ἄκουσεν τὴν ὑπέτασεν ἀναπόδραστος εἰμαρμένη, ὑπὲρ ἐκείνου δὲ συνηγόρει νήφουσα πεποῖθησις καὶ λελογισμένη ὑπόληψις. Ὅταν ὁ Ἐδουάρδος ἐπλησίαζε, φαιδρὰ ἄκτις ἐπέλαμπεν ἐπὶ τοῦ προσώπου της ἂν τὸν ἤκουεν ἐγκρίνοντα τοὺς λόγους της, χαρᾶς ἐρύθημα ἔβαρε τὰς παρειάς της, καὶ ἀπαξ εἰμι βέβαιος ὅτι εἶδα δάκρυ ἀναβρῶν εἰς τοὺς ὀφθαλμοὺς της, ὅταν ὁ Ἐδουάρδος ἐράνη δυσαρεστήθεις πρὸς λόγον ὃν αὐτὴ εἶπε, πιστεύουσα εἰς τὸν Οὐίλλισῶνα.

— Βλέπω, εἶπεν ἡ Ἀγλαΐα, ὅτι ἡ ἡρωὶς σας ἔχει τὴν ἐπιτηδειότητα νὰ καταστηνοῖ εἰς τὴν καρδίαν της ἀισθήματα ὀψωσῶν ἀλληλόμαχα.

— Ἐπιτηδειότητα δὲν εἶχεν, εἶπον, καμμίαν. Τὰ αἰσθήματα ταῦτα ἦσαν τὸ πλεῖστον ἄγνωστα εἰς αὐτὴν, ὁρατὰ δὲ εἰς μόνον τὸν ἐδικὸν μου μικροσκοπικὸν ὀφθαλμὸν, καὶ ὀλισθαίνοντα, ὡς ἐφαίνετο, ἐπὶ τῆς ψυχῆς της χωρὶς νὰ ταρατῶσι τὴν γαλήνην αὐτῆς περισσότερο ἀφ' ὅ,τι ἡ σκιά παροδικοῦ πτηνοῦ ταρατῶει τῆς λίμνης τὴν ἡρεμον ἐπιφάνειαν. Προσέτι δὲ ἴσως

ἦσαν αὐτὰ ὅλα γεννήματα μόνον τῆς φαντασίας μου, ἥτις ἀπὸ ἓν βλέμμα, ἀπὸ μίαν λέξιν ἢ μίαν σιωπὴν ἐπλαττε κατὰ τὴν συνήθειάν της ὀλόκληρον ἱστορίαν. Ἀπὸ ἓν συντετριμμένον ὄσπου, ἀπὸ ἓνα βῶλον σκωτηρίας δὲν ἐδημιούργησαν φυσιολόγοι πολλακίς ὀλοκλήρους κόσμους;

Ἀλλὰ τὸ αὐστημά μου περὶ τοῦ ζηλοτύπου χαρακτήρος ἡ τοῦ ζηλοτύπου πάθους τοῦ Ἐδουάρδου διετάραξε μετ' ὀλίγον περίστασις τις. Εἰς μίαν τῶν ἐσπερινῶν μας συναναστροφῶν παρουσιάσθη νέος τις, Ἑρρίκος Μακκόλλεν καλούμενος, σχετικὸς τῆς οἰκίας, ἀλλ' ὅστις πρὸ τριῶν μηνῶν ἔλειπεν εἰς Γερμανίαν. Περὶ αὐτοῦ μοι διηγήθη ὁ Ἐδουάρδος ὅτι ἦτον υἱὸς πλουσίου καὶ ἀγαθοῦ πατρὸς, ὅστις ὀδοιπορῶν ποτὲ ἐν Γερμανίᾳ, εἶχεν ἀπαντήσει Πολωνόν τινα κόμητᾶ ἢ ἔμπορον, ἢ εἴτι ἄλλο, καὶ ἐμπιστευθεὶς εἰς αὐτόν, ἢ μᾶλλον εἰς ὅς τῷ ἔδειξε πιστώσεις τῶν ἐπισμητότερων τραπεζιτῶν, τῷ ἔδωκεν ὅλην τὴν περιουσίαν του, ὅπως ἐπιχειρήσῃ μεγάλην κερδοσκοπίαν ἐπὶ τῆς Πολωνικῆς κτηνοτροφίας, καὶ ἔλαβεν εἰς ἀσφάλειαν τὰς πιστώσεις ἐκείνας. Ἀλλ' ἔκτοτε ὁ Πολωνός, μ' ὅλας ὅσαι ἐγένον ἐρεῦνας, οὔτε ἐράνη οὔτε ἠκούσθη, καὶ ὅταν ὁ γέρον Μακκόλλεν διευθύνθη εἰς τὰς τραπεζὰς τοῦ Κούτς καὶ Ροσσχίλδ, ζητῶν τὴν ἐξόφλησιν τῶν ἀνὰ χεῖρας του γραμματίων, ἀμφότεροι εἰ τραπεζίται ἀπεκρίθησαν ὅτι αἱ ὑπογραφαὶ ἦσαν πλαστόγραφοι, καὶ ὅτι θέλουσι καταδιώξει τὸν αὐτῶν διακάτοχον. Μεθῶν τὸ δυστύχημα τοῦτο ὁ Ἑρρίκος, ἔσπευσεν εἰς Γερμανίαν, ἀλλὰ δὲν ἐπρόφρασε τὸν πατέρα του. Εἶχεν ἀποθάνει ἀπόπληκτος.

Ὡς λοιπὸν ἦλθεν ὁ Ἑρρίκος οὗτος, ἠθέλησα νὰ παρατηρήσω, κατὰ τὴν συνήθειάν μου . . .

— Συνήθειαν ἀποτρόπαιον, εἶπεν ἐν παρενθέσει ἡ Ἀγλαΐα.

— . . . Πῶς διέκειντο τὰ διάφορα μέλη τῆς συναναστροφῆς πρὸς αὐτόν; Ἀρκῆ νὰ σὰς εἶπω περὶ τῶν γνωρίμων μας μόνον. Ὁ Ἐδουάρδος τῷ ἠνέωξε τὰς ἀγκάλας εἰς ἐνθερμὸν περίπτυσιν. Ὁ Οὐίλλισῶν δὲν τὸν ἐγνώριζε καὶ δὲν ἐξεύρω πῶς συνέβη, ἀλλ' ἀφ' ὅτου ἦλθεν ὁ Ἐδουάρδος, σχεδὸν ποτὲ δὲν ἔτυχε νὰ εἶναι ἀμφότεροι τὴν αὐτὴν ἐσπέραν εἰς τὴν συναναστροφὴν. Τὴν δὲ Μαίρην πολλακίς εἶδα νὰ στηρίζη εἰς τὸ ὠχρὸν καὶ κύπτον του μέτωπον συμπαθὲς βλέμμα, ὡς ἂν ἠσθάνετο τὰ ἐντὸς τῆς καρδίας του σταλάζοντα πλογερά δάκρυα, καὶ, ὁσάκις μάλιστα ὁ Οὐίλλισῶν δὲν ἦτον παρῶν ὅπως τὴν καταπλήττη, ὅταν ὁ Ἑρρίκος ἐκάθητο μεμονωμένος καὶ σιωπηλὸς εἰς τὴν ἐσωτέραν τοῦ δωματίου γωνίαν, νὰ ἐρχεται πρὸς αὐτόν, καὶ νὰ τῷ ἀπευθύνῃ λέξεις παρηγορίας. Τότε δὲ, παρατηρῶν αὐτόν, τὸν ἔβλεπον, ἅμα ἤκουε πλησίον του τὸν τρυγμὸν τοῦ ἐνδύματός της, ἢ ἠσθάνετο τὴν εὐωδίαν τῶν ἀρωμάτων τῆς κόμης της, ν' ἀνασκιρτᾶ αἰφνιδίως, τὸ αἶμα ν' ἀναβαίνει ὅλον εἰς τὰς παρειάς του, καὶ τὰ δάκρυα εἰς τοὺς ὀφθαλμούς του. Εἰς δὲ ὅλας τὰς ἄλλας στιγμάς, παρακολουθῶν τὴν διεύθυνσιν τῶν συνεχῶν, ὑποκεκλεμμένων βλεμμάτων του, ἤμην βέβαιος νὰ εὔρω πάντοτε εἰς τὸ πέρασ αὐτῶν τὴν Μαίρην.

Ἄλλ' ὅπως ἔχετε ἐν μέτρον τῆς προσόδου τῶν σιδηροδρόμων, ἀρκεῖ νὰ σᾶς εἴπω ὅτι ἐκεῖνος μόνος ἐφ' οὗ εὐρισκόμην ὁδοιπορῶν μετὰ τοῦ Ἐδουάρδου, ἀπέφερε κατὰ τὸ παρελθὸν ἔτος ἐξηκοντατέσσαρα ἑκατομμύρια δραχμῶν, ἐν ᾧ πρὸ 160 ἑτῶν ὅλης τῆς ἀγγλικῆς ἐπικρατείας τὸ εἰσόδημα ἦτον 50 ἑκατομμύρια μόνον. Δι' ἐπιμελείας λοιπὸν τοῦ ἐπιχειρηματίου τούτου, καὶ μηχανικοὶ καὶ γεωμέτραι καταμετροῦσι τὴν ὁδὸν, καὶ σχεδιάζουσι τὸν τόπον, ἐκλέγοντες μεταξὺ τῶν διευθύνσεων τὴν ἐπιτομωτέραν, καὶ μετὰ ξὺ τῶν κατατομῶν τὴν ἐπιπεδωτέραν. Μετὰ ταῦτα δ' οὕτω παρασκευασθὲν τὸ σχέδιον καθυποβάλλεται εἰς τὴν ἐπιψήφισιν τῶν βουλῶν, καὶ ἐκεῖ διασφαρίζεται ἀπὸ τοῦ Ἄνω εἰς τὸν Καϊάφαν, καὶ τὸ κατανέμονται ὅλα τὰ πολιτικὰ πάθη καὶ τὰ ἰδιωτικὰ συμφέροντα· ἄλλοι ὑπὸ ἄλλας προφάσεις τὸ πολεμοῦσιν εὐρέθησαν διαμαρτυρηθέντες κατὰ τῶν σιδηροδρόμων, διότι δῆθεν τρομάζουσιν οὗτοι τὰ εἰρηνικῶς βόσκοντα ποίμνιά των, καὶ ἀλλοιοῦσι τὴν κρίσιν των καὶ τῶν ἐρίων αὐτῶν τὸ χρῶμα, ἢ φθείρουσι τὰ προϊόντα τῆς γῆς των. Πρέπει λοιπὸν νὰ πολεμηθῶσιν αἱ γελοῖαι αὗται ἐνστάσεις, νὰ μισθωθῶσι δικηγόροι, ν' ἀγορασθῶσιν ὑπερασπισταί, καὶ οὕτως ἡ ἐγκρισὶς τοῦ σιδηροδρόμου ἀποβαίνει τῆς ἐκτελεσεώς του δαπανηρότερα.

— Ἀξίον ἐφημεριδογράφου, εἶπεν ἡ Ἀγλαία, ἀνοίγουσα τὸν ἕνα τῆς ὀφθαλμῶν. Ῥομιλεῖτε περὶ Ἀγγλικῆς βουλῆς, αἰνιττόμενος ἄλλῃ τινά, καθ' ἣς ἀντιπολιτεύεσθε. Τὸ λέγετε τὴν πενθερὰν νὰ τὸ ἀκούσῃ ἡ νύμφη.

— Κάμμιαν ἄλλην δὲν αἰνίττωμαι, εἶπον. Ὑπελογίσθη ὅτι κατὰ τὰ ἔτη 1845—7 ἑδαπανήθησαν εἰς μόνας τὰς βουλευτικὰς συζητήσεις καὶ τὰς ἐγκρίσεις τῶν σιδηροδρόμων 290 ἑκατομμύρια δραχμῶν, ὅσαι δηλαδὴ ἤρκειν ὅπως κατασκευασθῇ ὁλόκληρος σιδηροδρόμος τοῦ δαπανηρότερου εἴδους, διέικων δι' ὅλου τοῦ μήκου τῆς βρετανικῆς νήσου.

Δοθεῖσας δὲ τῆς ἐγκρίσεως, ἄρχεται ἡ κατασκευὴ. Οἱ σιδηροδρόμοι πρέπει νὰ εἶναι ἐπίπεδοι, ἢ περὶπου, καὶ ἡ μεγαλύτερα ἐπιτετραμμένη κλίσις εἶναι συνήθως ἐκ 2 ἢ 3 ποδῶν ἐπὶ τοῖς ἑκατόν. Διὰ τοῦτο ὅταν ἐπὶ τῆς διευθύνσεως τῆς ὁδοῦ ἀπαντᾶται ὄρος, ἀντὶ τοῦ πράγμα δὲν εἶναι δύσκολον, παρακολουθεῖ τοὺς πρόποδας ἢ ὁδὸς, διότι οὕτω τῶν μὲν χιλιῶτων ἡ οἰκονομία εἶναι μεγάλη, τοῦ δὲ καιροῦ ἢ δαπάνης μικρὰ ὡς ἐκ τῆς ταχύτητος. Ἀλλὰ πάντοτε τοῦτο δὲν εἶναι κατορθωτὸν, καὶ ὁ μηχανικὸς, ἀνδὲν θέλῃ ν' ἀπολέσῃ διὰ τῶν καμπῶν τῆς ὁδοῦ, ὅ,τι κερδίζει διὰ τῆς ταχυπορίας, ἀναγκάζεται νὰ ὑπερβῇ τὰ ὄρη καὶ νὰ δασκελίτῃ τὰς κοιλάδας. Τότε τῆς εἰρήνης ὁ Ξέρξης διορῦττει τὰ πρῶτα καὶ χερσοὶ τὰς δευτέρως· καὶ τοσοῦτον ἐπιτηδῶς ὀφείλει νὰ διαγράψῃ τὸ σχέδιόν του, ὥστε τὸ χῶμα ὅσον τῶν χρεάζεται διὰ τὰς συγχώσεις νὰ εἶναι ἴσον πρὸς τὸ περισσεῦον ἀπὸ τὰς ἐξορύξεις.

Αἱ ἐξορύξεις αὗται γίνονται κατὰ διττὸν τρόπον. Ἄν τὰ ὄρη εἶναι ὑψηλά, διευθύνονται διὰ συρίγγων θολωτῶν καὶ σκοτεινῶν, ὧν τινὲς ἔχουσι καὶ μιᾶς ὥρας μήκος τῷ πεζῷ βαδίζοντι. Καὶ διὰ νὰ κρί-

νητε ἀπὸ μιᾶς καὶ περὶ τῶν λοιπῶν, ἐπιτρέψατέ μοι νὰ σᾶς ἀναφέρω τὴν σύριγγα τοῦ Κιλσβὺ, ἔχουσαν ἡμισίας ὥρας μήκος, καὶ βάθος 120' ὑπὸ τοῦ ὄρους τὴν ἐπιφάνειαν. Εἰς αὐτὴν μόνην ἑδαπανήθησαν περὶπου τρία ἑκατομμύρια δραχμῶν, καὶ ἐπειδὴ παρ' ἐλπίδα εἰς τὴν ἀνασκαφὴν τῆς ἀπηντήθη ἄμμος καὶ ὕδωρ, εἰργάσθησαν εἰς αὐτὴν ἐπὶ δύο ἔτη καὶ ἡμισυ 1250 ἄνδρες, 200 ἵπποι καὶ 13 ἀτμοκίνητοι μηχαναί, ἐκμυζῶσαι ἡμῶν 1800 χόας ὕδατος ἀνά πᾶν λεπτόν. Εἰς κατασκευὴν δὲ τοῦ θόλου αὐτῆς κατηναλώθησαν τριακονταεξ ἑκατομμύρια κεράμων, ὅσα ὑπελογίσθη ὅτι ἤρκειν εἰς ἐπίστρωσιν ὁδοῦ τριποδιαίας ἀπὸ Λονδίνου μέχρι τῶν ἐσχατιῶν τῆς Σκωτίας.

Ὁ Ἐδουάρδος, ὅστις ἦτον μηχανικὸς ὁ ἴδιος, μοι εἶπεν ὅτι κατὰ τοὺς ὑπολογισμοὺς τῶν μηχανικῶν ὅλη ἡ λιθοδομία τῆς ἀπὸ Λονδίνου μέχρι Βιρμιγγάμης ὁδοῦ, ἣς τὸ μήκος εἶναι περίπου 50 ὥρων, ἰσοδυναμοῖ πρὸς 25 χιλιάδας ἑκατομμυρίων κυβικῶν ποδῶν λίθων, ὑποτιθεμένου ὅτι ἕκαστος λίθος ὑψώθη ἕνα πόδα ὑπὲρ τὴν γῆν, καὶ ὅτι ὅλη ἡ λιθουργικὴ ἐργασία ἐτελειώθη εἰς 5 ἔτη ὑπὸ 20 χιλιάδων ἀνδρῶν· ἐν ᾧ εἰς τῆς μεγάλης Αἰγυπτιακῆς πυραμίδος τὴν λιθοδομίαν, ἀντιστοιχοῦσαν πρὸς μόνας δεκαπέντε χιλιάδας ἐπτακόσια τριακοντατρία ἑκατομμύρια κυβικῶν ποδῶν, εἰργάσθησαν ἐπὶ 20 ἔτη ἑκατὸν χιλιάδες ἀνδρῶν καθ' Ἡρόδοτον, κατὰ δὲ Διόδωρον τριακόσια.

— Καὶ ὁ Ὀμηρος τί λέγει περὶ σιδηρῶν δρόμων; ἠρώτησεν ἡ Ἀγλαία, ὀρθοῦσα τὴν κεφαλὴν τῆς.

— Ὁ Ὀμηρος! εἶπον ἐγώ. Ἄλλ' εἰς τοὺς ἠρωτικούς χρόνους...

— Ἀφήσατέ με νὰ κοιμηθῶ, διέκοψεν αὐτὴ στροφὴν πρὸς τὸ ἄλλο μέρος.

— Μὴ προσέχετε εἰς αὐτὴν. Ἐξακολουθήσατε, παρακαλῶ, εἶπεν ἡ Καλλιόπη.

— Ὅταν ὁ λόφος δὲν εἶναι ὑπὲρ τοὺς 60 πόδας ὑψηλός, ἐξηκολούθησα ἐγώ, τότε διασχίζεται δι' ἐντομῆς ἄνωθεν ἀντὶ νὰ διατρυπᾶται. Εἶδα ὅμως τοιαύτην ἐντομὴν ἔχουσαν ἑκατὸν ἐβδομήκοντα ποδῶν βάθος, καὶ εἰς τὸν πυθμῆνα τῆς ἀνεσκάφηταν ὄστρακα προκατακλυσμαῖα. Ἡ τοιαύτη ἐργασία πρέπει νὰ σᾶς φαίνεται ἔργον Ἡράκλειον, ὅταν διέρχεται διὰ πετρώδους ἐδάφους ἀλλὰ σᾶς βεβαιῶ ὅτι εἶναι ἀσυγκρίτως δυσχερεστέρα, ὅταν τὸ ἔδαφος δὲν εἶναι στερεόν, διότι τότε τὰ πλευρὰ, διὰ νὰ μὴ καταρρέωσι, πρέπει νὰ λαμβάνωσι μεγάλην κλίσιν, ἴσην κυρίως μὲ τὸ τοῦ ὀρύγματος ὕψος, ὥστε εἰς αὐτὸ, περὶ οὗ σᾶς ἔλεγον, τὸ ἄνω πλάτος τῆς ἀνασκαφῆς δὲν ἐδύνατο νὰ εἶναι ἕλαττον τῶν 400 ποδῶν. Ὁ δὲ οὕτως ἀνασκαπόμενος χώματος ὄγκος δὲν εἶναι μικρός. Μοι ἔλεγεν ὁ Ἐδουάρδος ὅτι τὸ χῶμα τὸ ἀνασκαφέν κατὰ τὴν ἰδίαν ὁδὸν, τὴν ἀπὸ Λονδίνου μέχρι Βιρμιγγάμης ἀν' ἐστρώμετο εἰς ἑνὸς ποδὸς πάχος καὶ 3 ποδῶν πλάτος, ἤρκει διὰ νὰ περιλαβῇ ὅλην τὴν περιφέρειαν τῆς γῆς· ἢ δὲ διὰ τὴν ὁδὸν ταύτην γενομένη δαπάνη, εἰς δεκάλεπτα ἐκφραζομένη, ἐδύνατο ν' ἀποτελέσῃ ὁλόκληρον περιθώριον τῆς στενωποῦ ταύτης· καὶ προσέθετεν ὅτι, ἀν' ἐκατεσκευάζοντο ὅσοι σιδηροδρόμοι ἐψηφίσθησαν ἀπὸ τὰς βουλὰς ἐν 1848, καὶ ἀν' ὑπετί-

θετο ὅτι ἤθελεν ἀνατρεφῆ εἰς αὐτοὺς ἀνάλογος ποσότης γώματος, ἐδύνατο αὐτὸ νὰ περικαλύψῃ ὅλην τὴν ὑδρόγειον διὰ ζώνης ἐνὸς ποδὸς ὕψους, καὶ 191' πλάτους. — Αἱ δὲ προσχώσεις γίνονται διὰ δύο τρόπων. Εἰς μακρὰς μὲν ἀποστάσεις μικρὰ δὲ ὕψη, διὰ σωρευτικῶς, ὡς σὰς εἶπον, τῶν ἐκ τῶν ἐντομῶν ἐξορυττομένων χωμάτων. Μίαν ἐσπέραν ὠδοιπόρου παραλλήλως πρὸς μίαν νεόχωσον τοιαύτην ὁδὸν, ὅταν θέαμα παραδοξὸν παρέστη εἰς τοὺς ὀφθαλμούς μου. Ἡ ὁδὸς ἤρχισε κατ' ἀρχὰς νὰ καπνίζῃ αἶφνης ὅμως κατεκαλύφθη ὅλη μὲ φλόγας, καὶ ἐφαίνετο ὡς Πυριφλεγέθων ἀπεράντως ἐκτεταμένος. Ἡ γῆ ἐξ ἧς συνέκειτο περιεῖχε πολὺ τοῦ θείουχου σιδήρου, καὶ οὗτος, ὡς πολλὰκις συμβαίνει, ἀνήφθη ἐκτεθείς εἰς τὴν ἀτμοσφαῖραν. Ἄλλ' ἡ διάκαισις αὕτη ἐστερέωσε τὸ χῶμα πολὺ περισσότερον.

Ὅταν δ' αἱ κοιλάδες, αἰτίνες πρόκειται νὰ ζευχθῶσιν, εἶναι βαθύτεραι ἢ μακρότεραι, καὶ διαρρέωνται ὑπὸ ποταμῶν, τότε γεφυροῦνται αὐταί. Εἰς τὰ βόρεια τῆς Ἀγγλίας ζεύγυι μία γέφυρα βαθεῖαν κοιλάδα καὶ διέρχεται ὑπὲρ δύο πόλεις, τὴν Γαιτοχαίδη καὶ τὸ Νεοκάστελον. Σύγκειται δὲ ἡ γέφυρα αὕτη ἀπὸ τέσσαρας ἐπαλλήλους σειρὰς πολυαριθμῶν ἀψίδων ὧν ἐκάστη ἔχει ὕψος τοῦλάχιστον τριωρόφου οἰκίας. Δι' ἐκάστης δὲ σειρὰς διέρχεται ὁδὸς, διὰ μὲν τῶν δύο κατωτέρων δι' ἐπίπουρος καὶ δι' ἀμάξας, διὰ δὲ τῆς τρίτης διὰ πεζοὺς, καὶ διὰ τῆς τετάρτης ὁ σιδηροδρόμος εἰς πολλὰς διακλαδευόμενος τροχιάς. Ἀπ' αὐτοῦ δὲ φαίνονται κάτω οἱ ἄνθρωποι ὡς μῆρμυκες, αἱ οἰκίαι τῶν δύο πόλεων ὡς ξύλινα παιδιῶν ἀθύρματα, καὶ ὁ διαρρέων αὐτὰς Τύνης ὡς στενὴ πρασίνη ταινία.

— Θὰ τελειώσουν τέλος πάντων τὰ θαυμάσια σας ἀκούσματα; εἶπεν ἡ Ἀγγαία, ἣτις εἶχεν ἀνοίξει βιβλίον μὲ εἰκονογραφίας, καὶ ἐπροσποιεῖτο ὅτι τὸ ἐπιλογόγει.

— Ἐνόμιζον ὅτι ἐκοιμᾶσθε, κυρία, εἶπον ἐγώ.

— Ἄν δὲν κοιμῶμαι, ἀπεκρίθη ἡ Ἀγγαία, δὲν εἶναι σφάλμα σας.

— Ἐξακολουθήσατε, εἶπεν ἡ Καλλιόπη. Δὲν μοι εἶπετε τί εἶναι ὁ σιδηροῦς δρόμος, καὶ ἀκόμη μένω μὲ τὸν Σαλμονέα μου.

— Ἐχετε δίκαιον, εἶπον ἐγώ. Ἀφ' οὗ λοιπὸν τὸ ἔδαφος ἐπιπεδωθῆ, στρώννεται μὲ δοκοὺς ἐγκαρτίους, ὡς τρεῖς ἢ τέσσαρας πόδας ἀπ' ἀλλήλων ἀρισταμένους, καὶ εἰς αὐτὰς καθηλοῦνται, ὅχι πλάκες, ὡς ἴσως φρονεῖτε ὅτι μετεχειρίσθη ὁ Σαλμονεὺς, ἀλλὰ δύο τροχιαὶ σιδηραὶ, ἧ, ἂν θέλητε, δύο πλατεῖαι σιδηραὶ ῥάβδοι, ἐφ' ὧν ἐκάστης πατοῦσιν οἱ ἐκατέρωθεν τῶν ἀμαξῶν τροχοί, ἔχουσαι δὲ χεῖλος ἀνεχόν πρὸς τὰ ἔξω, ὅπως ἐμποδίζωσι τοὺς τροχοὺς νὰ παραδρομῶσιν. Ἐπ' αὐτῶν λοιπὸν τῶν σιδηρῶν τροχιῶν ἐλισθαίνουσιν οἱ τροχοί, διὰ τὴν λειότητα τοῦ μεταλλοῦ, μὲ τόσῃν εὐκολίαν, ὥστε τὴν βαρυτέραν ἀμαξάν δύναται σχεδὸν ἐν παιδίῳ νὰ σύρῃ, καὶ δύο ἵπποι εὐκόλως σύρουσι πέντε, ἐξ καὶ περισσοτέρας ἀμαξᾶς βαρέως πεφορτισμένας.

Συνήθως ὅμως δὲν τὰς σύρουσιν οὐδὲ παιδία, οὐδ' ἵπποι, ἀλλ' ἰσχυραὶ ἀτμοκίνητοι μηχαναὶ, ἔχουσαι πολλῶν ἵππων δύναμιν· καὶ διὰ τοῦτο οὐχὶ πέντε καὶ

ἕξ, ἀλλὰ πολλάκις πενήντα καὶ ἐξήκοντα, ἐνίοτε εἶδα ὡς καὶ ἐνενήκοντα ἀμάξας νὰ σύρωσι μετ' ἀλλήλων συνδεδεμένας. Ἡ ὁδὸς ἀπὸ Λονδίνου εἰς Βιρμιγγάμην κέκτηται μόνη 6236 ἀμαξᾶς! Καὶ αἱ ἀμαξαὶ αὗται εἰσὶν οὐχὶ ὡς αἱ συνήθεις ὀδοπορικαὶ, ἀλλὰ κατὰ μὲν τὸ πλάτος διπλάσιαι, κατὰ δὲ τὸ μῆκος τριπλάσιαι τούτων, συνήθως εἰς τρεῖς διαιρέσεις κεχωρισμέναι, καὶ παρέχουσαι πᾶσαν ἀνάπαυσιν. Ὅστις, ἐπειδὴ ἐκάστη ἀμαξα περιλαμβάνει εικοσιτέσσαρας περίπου ἐπιβάτας, μία μεγάλη συνοδία δύναται νὰ μετακομίσῃ 2160, στρατὸν ὀλόκληρον. Ἀλλὰ πολλαὶ τῶν ἀμαξῶν τούτων πολλάκις μεταφέρουσιν ἀντὶ ἀνθρώπων οὐ μόνον ἀψυχα ἐμπορεύματα, ἀλλὰ καὶ ὀλόκληρα ποίμνια ἢ ἀγέλας. Εἰς τὴν πόλιν Νορθάρπτωνα μοὶ διηγείτο ὁ Ἐδουάρδος ὅτι ἐν μιᾷ ἡμέρᾳ πανηγύρεως μετέβησαν τὴν πρωίαν διὰ διαφόρων συνοδιῶν 11 χιλιάδες ἀνθρώπων, καὶ τὴν ἐσπέραν ἐπέστρεψαν 13 χιλιάδες. Ἐπι μῖς δὲ καὶ τῆς αὐτῆς ὁδοῦ ὑπάρχουσι συνήθως δύο ἢ καὶ περισσοτέραι τροχιαὶ διὰ τὰς ἀντιθέτως διευθυνομένας συνοδίας.

— Αἱ δὲ σύρουσαι τὴν συνοδίαν ἀτμάμαξαι, ἡρώτησεν ἡ Καλλιόπη, δὲν μᾶς εἶπατε ὅποιαν κατασκευὴν ἔχουσι.

— Οὐτε εἶναι δυνατόν νὰ σᾶς τὸ εἰπῶ, ἀπεκρίθη ἐγώ, πρῶτον ὅτι ὀργίζεται ἡ Κυρία Ἀγγαία καὶ δεύτερον εἶναι τόσον πολυσύνθετοι, ὥστε οὐτε νὰ τὰ ἐξηγήσω δύναμαι, οὔτε, ἂν τὰς ἐξηγήσω, δύνασθε νὰ μ' ἐνοήσητε· καὶ θὰ πεισθῆτε εἰς τοῦτο, ἂν σὰς εἰπῶ ὅτι ἐκάστη συγκείται ἐκ 5416 τμημάτων. Φέρει δὲ ἐκάστη εἰς τὴν σπλάγγνα τῆς καὶ τὸ πῦρ, τὴν πρώτην αἰτίαν τῆς κινήσεως, καὶ τὸ ὕδωρ τὸ εἰς ἀτμὸν μεταβαλλόμενον, καὶ κινεῖ τοὺς τροχοὺς τῆς ἀπαρallάκτως κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον ὡς τὰ ἀτμόπλοια. Ὅπισθὲν τῆς δὲ σύρει τὴν ἀποθήκην τῆς καυσίμου τῆς ὕλης, ἣτις συνήθως εἶναι γαιάνθρακες, πολλαχοῦ ὅμως τῆς Γερμανίας, ὅπου αὐτοὶ ἐλλείπουσι, καὶ ἀπλοὶ ἄνθρακες ἢ καὶ ξύλα.

Εἰς τὰς μεγάλας συνοδίας πολλάκις προστίθενται καὶ δύο μηχαναὶ, διὰ τοῦτο ὁ ἀριθμὸς αὐτῶν εἶναι μέγας εἰς τοὺς σιδηροδρόμους, καὶ ἐπεσκέφθη ἐφ' ἐνὸς αὐτῶν τὸ ἐρηστᾶσιον τῆς πόλεως Κροῦ, ἔχον πᾶσαν δευτέραν πρωὶ ἀνὰ μίαν νέαν μηχανὴν ἐτοιμίην.

Ἴδου, ἐπρόσθετα, μία σιδηροῦ δρόμου εἰκὼν ἣν συνέπεσε νὰ ἔχω εἰς τὸ χαρτοφυλάκιόν μου, εἶναι ὅμως οὗτος κατ' ἄλλο σύστημα κατεσκευασμένος. εἶναι ὁ λεγόμενος ἀτμοσφαιρικός σιδηροδρόμος. Αἱ ἀμαξαὶ δὲν σύρονται ὑπὸ ἀτμολάξης, ἀλλὰ βλέπετε εἰς τὸ μέσον αὐτοῦ ἓνα κύλινδρον διατεθειμένον ὑπὸ τὰς ἀμαξᾶς. Αὐτὸς εἶναι σιδηροῦς, καὶ εἰς αὐτὸν ἐναρμύζεται σιδηρὰ σφαῖρα, ἣτις συνδέεται μετὰ τῆς πρώτης τῶν ἀμαξῶν· διὰ πνευματικῆς λοιπὸν ἀντλίας ἀποτελεῖται κενὸν ἐντὸς τοῦ κυλίνδρου, ἐπειτα δ' ἐπιτρέπεται ὀπίσω τῆς σφαίρας ἡ εἰσροὴ τοῦ αἵρος, ὅστις διώκει τότε αὐτὴν καὶ ὅλην τὴν συνοδίαν τῶν ἀμαξῶν μὲ ὅλην αὐτοῦ τὴν ταχύτητα. Ἀλλὰ τὸ σύστημα τοῦτο, ὅσον ἀδάπανον καὶ ἂν εἶναι, ἐγκατελείφθη ὅμως σχεδὸν ἐντελῶς διὰ πολλὰς δυσκολίας τοῦ· διότι παρατηρήσατε . . .

— 'Ω! τῶ ὄντι! εἶπεν ἡ Ἀγλαΐα, ἀναβλέπουσα ἀπὸ τὸ βιβλίον τῆς. Πολλὰ περιέρχον! Δότε μοι νὰ παρατηρήσω.

Καὶ λαβοῦσα τὴν εἰκόνα,

— Λέγετε ὅτι δὲν κινεῖται δι' αἰμοῦ; ἐπρόσθετε. Στρέψασα δὲ αὐτὴν μετὰ τοὺς δακτύλους τῆς εἰς κῶνον, καὶ ἀνάψασα αὐτὴν εἰς τὸ κηρίον.

— Ἀπαῶσθε, ἀνέκραξε καγχάζουσα Ἰδοὺ ὁ καπνός.

— 'Ω, Ἀγλοῖα! εἶπεν ἡ σοβαρὰ Καλλιόπη. Διὰ τὴν τιμωρήσητε, κύριε, θὰ μ' εἰπήτε ὅ, τι ἤθεύρετε ἀκόμη περὶ τῶν σιδηρῶν δρόμων.

— Ἀλλ' ἡ Κυρία Ἀγλαΐα, εἶπον ἐγώ, εἶναι ἀνοπόμοιος ν' ἀκούσῃ τὸ τέλος τοῦ δράματος.

— Παντελῶς, ἀπήντησεν ἐκείνη. Βαρούμαι θανασίμως τὸ δρᾶμά σας.

— 'Α! τότε ἀλλάζει, εἶπον ἐγώ. Ἐξακολουθῶ λοιπὸν περὶ τῶν σιδηροδρόμων.

Ἀπὸ τῆς οἰκίας σας ἀναχωρεῖτε μετὰ τὰ στρωματόδεσμά σας ἐφ' ἀμάξης, ἥτις σᾶς μετακομίζει εἰς τὸ γραφεῖον τοῦ σιδηροδρόμου, ὅπου παρουσιάζεσθε εἰς τὸν γραμματέα, ἐστᾶμενον ὀπίσω μικροῦ παραθύρου, καταβάλλετε τὴν τιμὴν τῆς θέσεως ἣν ἐκλέγετε, τῆς πώτης, ἀν ἐπιμῆτε παχέα καὶ ὀλοσηρικὰ προσκεφάλαια, τῆς δευτέρας, ἀν ἀρκῆσθε εἰς εὐτελέστερα ἐξ ἀπλοῦ ἐριούχου, ἢ τῆς τρίτης, ἀν δύνασθε νὰ ὑπομείνητε τὸ ἀπερικάλυπτον ξύλον, καὶ συνοδοιπόρους ἴσως ὑπὲρ τὸ δέον δημοκρατικούς. Ὁ Γραμματεὺς σᾶς δίδει τότε μικρὸν γραμματίον, ἐμφανὸν καὶ διὰ τῆς ἐπιγραφῆς καὶ διὰ τοῦ χρώματός του τὴν τάξιν ἣν ἐξελέξασθε, καὶ τὸν ἐξ οὗ καὶ τὸν πρὸς ὃν ὄρον σας, ἀπ' οὗ ἐπιτυπώθη δι' εὐκινήτου μηχανῆς τὴν ἡμερομηνίαν. Μετὰ ταῦτα δὲ μεταδίδετε εἰς ἄλλο παράθυρον, ὅπου παραδίδετε τὰ στρωματόδεσμά σας. Ἐκεῖ ζυγί-

ζυγίζονται κατ' ἀρχάς, ἀλλὰ μετ' ὀλίγον δρᾶξί με δύναμιν τόσον ἀκατάσχετον, ὥστε ἡ μηχανὴ μόνη, ἀρνησάσα ποτὲ, ἦτοι ἀφ' ἑαυτῆς κινηθεῖσα, ἐν ᾧ δὲν εἶχε τὸν ὀδηγόν τῆς, καὶ ὑπετίθετο ἐσβεσμένη, ὤρμητε πρὸς ἐν ἐργασιῆριον, διέβρηξε τὸν τοίχον αὐτοῦ, ἔχοντα 14 δακτύλων πάχος, καὶ σχίσασα καὶ τὸν ἀπέναντι τοῦτου, ἐξῆλθεν ἀπὸ τὸ ἄλλο μέρος. Τρέχει δὲ ἡ συνοδία ἐνικλοῦ μὲν, ὡ; ἐν Γερμανίᾳ, ὀκτὼ ὥρας τὴν ὥραν ἄλλαχοῦ δὲ, φέρ' εἰπεῖν ἐν Ἀγγλίᾳ, δώδεκα ὥρας τὴν ὥραν, καὶ ἐνίοτε καὶ περισσοτέρας.

— Δώδεκα ὥρας τὴν ὥραν! ἀνέκραξεν ἡ Καλλιόπη. Ἄν ὑπῆρχε λοιπὸν σιδηρόδρομος παρ' ἡμῖν ἐξ Ἀθηνῶν μέχρι Μεσολογίου, . . .

— Ὅθ' τὸν διετρέχομεν, ἀπεκρίθη, εἰς τέσσαρας ὥρας. Ὅταν τὸ πρῶτον ἐφάνη τὸ πυρίπνουν τέρας αὐ-

ζονται, ἐπικολλᾶται εἰς αὐτὰ γραμματίον φέρον τὸν τότε τῆς διεθύνσεως καὶ ἰδιαιτέρον ἀριθμὸν, καὶ ἀπ' αὐτῶν σᾶς ἐγχειρίζεται ἄλλο γραμματίον φέρον τὸν αὐτὸν ἀριθμὸν. Ταῦτα δὲ πάντα ἐξετελέσθησαν εἰς οὐτὸ δύο λεπτά, καὶ ἀπὸ τοῦ γραφείου διεθύνεσθε εἰς τὰς προκειμένας ἀτμολογίας, καὶ ἐκλέγετε τὴν θέσιν σας κατὰ βούλησιν εἰς ἣν τάξιν ἀήκετε.

Τότε δίδεται τὸ σημεῖον. Ὁ σταθμοφύλαξ κρούει κωδωνά, καὶ ἄλλ' ἡ ἀτμολογία δι' ἰδιαιτέρου μηχανισμοῦ ἐκπέμπει συγμῶν διαρκῆ, καὶ ἐπιμονον. ὡς τερατώδους τινός δρακοντος, καὶ εἶται ἡ συνοδία βρα-

τὸ, φλόγας καὶ καπνοῦς ἐρευγόμενον, εἰς χαριέστως καμπὰς ἐξελίσσον τὸ ἀέραντον σῶμά του, μετὰ πατάγου ἀεικλώμενου πρὸς τὴν βροντὴν καὶ μετ' ἀκατασχετοῦ δρᾶξ: καὶ ταχύτητος διασχίζον τῆς Κυρώσης τὰ πεδίον, τὰ ὄρη καὶ τὰς κοιλάδας, ὁ γεωργὸς ἐμνευε πρὸς τὸ ἄροτρον τοῦ ἀκίνητος ἀπὸ ἐκπλήξιν μετέχου: σὰν φόβου, ὁ ἴπιος σποδιῶς φυτῶν καὶ ὀρθῶν τὴν χαίτην, ἐκάλπαζε μετ' ὀκιστήματα ἄτακτα, καὶ τὰ ποίμνια, ἀρίοντα τὴν νομὴν τῶν, ἐσευγον περίφοβα πρὸς τὰ δάση. Ἀλλ' ἤδη πλέον ἄνθρωποι καὶ ζῶα ἐξωκατώθησαν πρὸς τὴν θέαν αὐτοῦ. Ὅταν παρέρχεται ὁ ἐρ-

των γίγας, περιέργου είναι να ἴδῃτε ὄχι τῶν ἀνθρώπων τὴν ἀδιαφορίαν, ἀλλὰ τῶν ζώων τὴν ἀφοβίαν. Ὁ βοῦς δὲν καταδέχεται νὰ στρέψῃ τὴν κεφαλὴν του, τὸ ἀρνίον δὲν σφίγγει τῆς βοσκῆς του τὴν χλόην, καὶ αὐτὸ τὸ πτηνόν, εἰς τῆς ὁδοῦ τὴν θάμνον καθήμενον, δὲν παύει νὰ κελადῇ.

Ἐν τούτοις τρέχει ὁ γίγας, καὶ τὰ ἀντικείμενα παρέρχονται ἐμπρὸς σας ὡς ἀστραπαί, οἴκοι, δένδρα, γέφυραι, πόλεις, κοιλάδες καὶ ὄρη, διώκονται ὡς εἰς παράφρονα σταδιοδρομίαν, καὶ πρὶν ἴδῃτε τὸ ἐν τὸ διαδέχθη ἤδη τὸ ἄλλο. Ἐνίοτε κρέμασθε εἰς τὸ χεῖλος ἐπιφύσου κρημνοῦ, καὶ νομίζετε εἰς ἐκάστην φροφῇ τῶν τροχῶν ὅτι θέετε καταρρίφθῃ εἰς αὐτόν. Ἄλλ' ἡ μηχανὴ ἀκολουθεῖ τὴν διαγεγραμμένην τῆς τροχιάς ἀταράχως καὶ ἀσφαλῶς ὡς ἀκολουθοῦσιν οἱ ἀστέρες ἀπαρεγκλίτως τὸν οὐράνιον δρόμον των. Ἄλλοτε βυθίζεσθε εἰς τὰ σπλάγγνα τῆς γῆς, καὶ μόνον φῶς λαμβάνετε ἀπὸ ἀμυδρὸν λύχνον ὅστις ἀπτεταί ἐντὸς τῆς ἀμάξης σας· ἀλλὰ καὶ ἐνταῦθα ἡ μηχανὴ, συρίζουσα ὡς τρωγλοδαίτιος ὄρις, διέρχεται τοὺς ὑπογείους θόλους, καὶ προκύπτει πάλιν θριαμβευτικῶς εἰς τὸ φῶς τῆς ἡμέρας. Ἀπὸ ἀποστάσεως δ' εἰς ἀπόστασιν ἀπαντᾷτε ἀνθρώπους, στολὴν, καὶ εἰς τὴν χεῖρα τρεῖς σημαίας φέροντας, καὶ χαιρετῶντας τὴν διερχομένην συνοδίαν· οὗτοι εἰσὶν οἱ ὁδοφύλακες, ὀρεῖλοντες νὰ μακρύνωσι πᾶν τὸ ἐμποδόν, καὶ ν' ἀναγγέλλωσι διὰ λευκῆς μὲν σημαίας ἂν ἡ ὁδὸς εἴναι ἀσφαλῆς, διὰ πρασίνης, ἂν εἴναι ἐπισφαλῆς, καὶ δι' ἐρυθρᾶς ἂν εἴναι ἐπικίνδυνος.

Ἀνὰ πᾶσαν δὲ μίαν ἢ καὶ ἡμίσειαν ὥραν ὑπάρχουσι σταθμοί, ὅπου ἡ συνοδία μένει λεπτά τινα πλείονα ἢ ἐλάσσονα, ὅπως ἀνταλλαξῇ τοὺς ἐπιβάτας καὶ τὴν ἀλληλογραφίαν, καὶ ὅπως ποτίσῃ τὸν φλογερὸν ἵππον τῆς· διότι ἡ μηχανὴ ἀνὰ μίαν καὶ ἡμίσειαν ὥραν ἔχει ἀνάγκην νὰ πῆ χιλίους γάσσας ὕδατος, οὗς ἐξατμίζει εἰς τὸν ἐναγώνιον δρόμον τῆς.

Τοιοῦτος ἦν ὁ σταθμὸς τοῦ Ῥύγβυ, ὅπου ἐφθάσαμεν μὲ τὸν Ἐδουάρδον.

— Ἀ! ἐφθάσατε τέλος πάντων! εἶπεν ἡ Ἀγλαία. Δόξα τῷ θεῷ!

— Σὰς εἶπον, ἐξηκολούθησα ἐγὼ, ὅτι ἰστᾶμεθα εἰς αὐτόν, ὅταν ἴδομεν ἐρχομένην κατ' ἐναντίαν τῆς ἡμετέρας διεύθυνσιν, ἄλλην συνοδίαν, καὶ ὁ Ἐδουάρδος αἰφνης ὠχρίασας, μ' ἐκράτησεν ἀπὸ τῆς χειρὸς καὶ μ' ἐρώτησεν ἂν εἶδα.

— Ὅχι, ἀπεκρίθη ἐγὼ, καὶ ἔκυψα εἰς τὸ παράθυρον τῆς ἀμάξης νὰ πληροφορηθῶ τί ἔπρεπε νὰ ἴδω. Τὴν αὐτὴν δὲ στιγμὴν ἐσύριξεν ἡ μηχανὴ ἡμῶν τὸ καταχθόνιον σύριγγά τῆς, καὶ ἡ συνοδία μας ἤρχισε νὰ κινήται. Τότε ἀποσύρας ἐγὼ τὴν κεφαλὴν,

— Τὸν εἶδον, εἶπον. Ὁ Οὐίλλισῶν.

— Ὁ Οὐίλλισῶν! ἀνέκραξεν ὁ Ἐδουάρδος, γενόμενος νεκροῦ ὠχρότερος. Ὁ Οὐίλλισῶν, εἶναι ὁ Οὐίλλισῶν; εἰς ποίαν ἀμαξάν ἦτον;

Καὶ ἐρρίφθη εἰς τὸ παράθυρον.

— Εἰς τὴν τρίτην ἀπὸ τῆς μηχανῆς, εἶπον ἐγώ. Ἄλλ' αἱ δύο συνοδίαὶ κινούμεναι ἤδη ἀμφοτέραι πα-

ρῆλθον ἡ μία ἐμπρὸς τῆς ἄλλης βέλους ταχύτεραι μὲ τὴν ἠνωμένην ἀμφοτέρων σπουδῆν εἰκοσιτεσσάρων ὠρῶν εἰς τὴν ὥραν, ὥστε μόλις παροδικῆ σκιά ἐφάνη εἰς τὸ βλέμμα τοῦ Ἐδουάρδου, καὶ μετὰ ταῦτα διήρσεν αὐτὰς μεγάλη ἀπόστασις εὐφυνομένη ἀνὰ πᾶσαν στιγμὴν.

— Εἰς τὴν τρίτην! ἔκραξεν ὁ Ἐδουάρδος. Εἶσαι βέβαιος ὅτι ἦτον ὁ Οὐίλλισῶν;

— Βεβηχίωτος, εἶπον ἐγώ. Ἐφόρει πῖλον τοῦ σκωτικοῦ εἶδους, καὶ ἐπενδύτην λευκόν.

Τότε ὁ Ἐδουάρδος κτυπῶν μὲ τὴν χεῖρα τὴν κεφαλὴν του, ἔπεσεν ὡς λειποθυμῶν εἰς τὴν ἀμαξάν, καὶ τὸν ἔλαβον εἰς τὰς ἀγκάλας μου. Κατ' εὐτυχίαν ἤμεθα εἰς τὴν ἀμαξάν μόνοι.

— Ἄφες νὰ ἐξέλθω, ἐφώνησεν ἔπειτα, νὰ τρέξω κατόπι.

Ἄλλὰ ταχέως ἐνόησεν ὅτι ἔλεγεν ἀτοπίαν, διότι εὐρισκόμεθα ἤδη εἰς τὰ ὑποχθόνια σκότη τῆς σύριγγος τοῦ Ῥύγβυ, καὶ ἐτρέχομεν πρὸς τριάκοντα ἀγγλικὰ μίλια τὴν ὥραν, καὶ οὔτε νὰ καταβῇ ἀπὸ τὴν ἀμαξάν, οὔτε νὰ προφθάσῃ τὴν μακρυνθεῖσαν, εἶχε τὴν ἐλαχίστην ἐλπίδα.

— Ἄλλὰ τί συνέβη; τῷ εἶπον, τί εἶδες;

— Εἰς τὴν τρίτην ἀμαξάν, ἀπεκρίθη μὲ τόνον ἀπελπισίας, εἶδες τὸν Οὐίλλισῶνα; εἰς τὴν ἰδίαν εἶδα τὴν Μαίρην. Εἰς Γραιτναγρεῖν διεσπύονται· πρέπει νὰ προφθάσωμεν, νὰ τὴν σώσωμεν, πρὶν φθάσῃ εἰς Γραιτναγρεῖν.

— Καὶ τί εἶναι τὸ Γραιτναγρεῖν; ἠρώτησεν ἡ Ἀγλαία;

— Τὸ Γραιτναγρεῖν, ἀπεκρίθη, εἶναι χωρίον κείμενον εἰς τὴν ἀριστερὰν ὄχθην τῆς Τουίθης, τοῦ ποταμοῦ τοῦ διαιροῦντος τὴν Σκωτίαν ἀπὸ τὴν Ἀγγλίαν. Τὸ Γραιτναγρεῖν εἶναι τὸ καταφύγιον τοῦ λαθρεμπορίου τοῦ Βρετανικοῦ ἐρωτος. Εἰς τὴν Σκωτίαν ὑπάρχει νόμος ὅτι ἅμα ἀνὴρ καὶ γυνὴ κηρύξωσιν ἐνώπιον ἐνὸς μόνου μάρτυρος ὅτι εἶναι σύζυγοι, ἀμέσως θεωροῦνται ὡς νομίμως συνεζευγμένοι. Ἐπειδὴ δὲ ὁ αὐτὸς νόμος δὲν ὑπάρχει εἰς τὴν Ἀγγλίαν, εἰσι κωλύονται ἐνταῦθα ἀπὸ τῶν γονέων τὴν φρόνησιν ἢ τὴν ἰδιοτροπίαν, ἢ ἀπὸ ἄλλης τινα αἰτίας, νὰ συζευχθῶσι, σπεύδουσι πρὸς τὸ Γραιτναγρεῖν, ἐκεῖ τὸν πρῶτον τυχόντα λαμβάνουσι ὡς μάρτυρα ὅτι θεωροῦσιν ἐαυτοὺς ὡς νενυμφευμένους, καὶ ἐπιστρέφουσιν εἰς Ἀγγλίαν ὡς σύζυγοι ἐνώπιον θεοῦ καὶ ἀνθρώπων. Καὶ ἐπειδὴ πᾶσα βιομηχανία εὐρίσκει καὶ τὸν ἀσκήσοντα αὐτὴν, ὅταν εἶναι ἐπικερδῆς μάλιστα, εὐρέθη καὶ εἰς Γραιτναγρεῖν εἰς σιδηρουργίον, ἔξισ ἀνέλαβε νὰ ἐδλογῇ ὅλους τοὺς αὐτοσχεδίους τούτους γάμους. Ἐγνωστὸν δὲ ὅτι αὐτόν, ἂν τινα καὶ ἄλλον, ὠφέλησεν ἢ ἐφέυρεται τῶν σιδηροδρόμων.

— Ἄλλὰ πῶς νὰ φθάσῃ; εἶπον ἐγώ· ἐκεῖνοι διεσπύονται πρὸς βορρᾶν καὶ ἡμεῖς πρὸς μεσημβρίαν· καὶ ἂν κατορθώσῃ νὰ παλινδρομήσῃ πρὸς διωξίν των, πάντοτε θὰ σὲ προλαμβάνωσι κατὰ δύο ἢ τρεῖς σταθμούς.

Ὁ Ἐδουάρδος ἔμεινεν ἐπὶ τινὰς στιγμὰς, κρατῶν

τὸ πρόσωπόν του εἰς τὰς χεῖράς του κεκρυμμένον. Ἐπειτα δὲ ἀναβλέψας πρὸς ἐμέ,

— Εἰς τὰς πράξεις μου, εἶπεν, ἔχω ἀνάγκη ἐνὸς βοηθοῦ καὶ μάρτυρος. Ἄν καὶ δὲν ἔχω οὐδὲν δικαίωμα νὰ σοὶ τὸ ζητήσω, ἐπίτρεψόν μοι ὁμῶς νὰ σ ἐρωτήσω ἂν θέλης καὶ δύνασαι νὰ μοὶ θυσιάσης δύο ἡμέρας.

Τοιαύτην ὑπηρεσίαν δὲν ἤθελον ἀρνηθῆ οὐδὲ εἰς ἐντελῶς ἄγνωστον ἄνθρωπον, ἂν μοὶ τὴν ἐζήτηει. Ὑπεσχέθην λοιπόν.

— Ἀλλὰ ποῖον δικαίωμα, εἶπον, ἔχομεν νὰ τοῦ διώξωμεν, καὶ ν' ἀναμιχθῶμεν εἰς ὅτι, κυρίως δὲν μᾶς ἀφορᾷ.

— Δικαίωμα! εἶπεν ὁ Ἐδουάρδος μείνας ἐπὶ τινὰς στιγμὰς σύνοιους. Ἄφες αὐτὴν τὴν μέριμναν εἰς ἐμέ, ἐπρόσθεσεν ἔπειτα, ὑπάρχει πρὸς δικαιολογίαν μας ὄχι μόνον δικαίωμα, ἀλλὰ καὶ χρέος ἀκόμη.

Καὶ κρύψας τὸ πρόσωπον εἰς τὰς δύο του χεῖρας ἐσιώπησεν. Ἄλλ' ἡ ταραχὴ του ἦτον μεγάλη, καὶ ἀπερίγραπτος ἡ νευρική του ἀνυπομονησία. Εἰς πᾶσαν στιγμὴν ἔκλινε τὴν κεφαλὴν εἰς τὸ παράθυρον νὰ ἰδῆ ἂν δὲν ἐφθάσαμεν ἀκόμη εἰς τὸν σταθμὸν, μέχρις οὗ ἤκούσθη τῆς μηχανῆς ὁ συργμός, ἀναγγέλων ὅτι ἐπλησιάζομεν, διότι αἱ βραδύποροι λεγόμεναι συνοδίαί, οἷα ἦτον ἡ ἐδική μας, σταθμεύουσι συνεχέστατα, πολλάκις μετ' ὀλίγων λεπτῶν πορείαν, καὶ κατὰ τοῦτο διαφέρουσιν ἀπὸ τὰς ταχυπόρουσιν, αἵτινες ἴσταντε μόνον ἀπὸ ὥρας εἰς ὥραν.

Ἄμα λοιπόν ἐφθάσαμεν, ἐπηδήτασεν ἀμφοτέροι εἰς τὴν ἀποβάθραν, καὶ ἀρῆσαμεν τὴν συνοδίαν νὰ ἐξέλθουμ ἡμεῖς χωρὶς ἡμῶν τὴν πορείαν της.

Τὴν αὐτὴν δὲ στιγμὴν διευθύνθη ὁ Ἰδουάρδος πρὸς ἄνθρωπον ὅστις ἠσύχως ἐπεριπάτει εἰς τὸ μέρος ὅπου ἀπέβημεν, καὶ ἐκ τῆς στολῆς του διεκρίνετο ὡς τὰ τῆς Ἀστυνομίας ἐπιτετραμμένος, καὶ λαβὼν αὐτὸν κατὰ μέρος, τῷ ὠμίλησεν εἰς τὸ οὖς καὶ τῷ ἐπέδειξέ τινα ἔγγραφα. Ἀμέσως δὲ εἰσῆλθομεν καὶ οἱ τρεῖς εἰς δωμάτιον κείμενον ἐπὶ τῆς ἀποβάθρας καὶ φέρον, ἐπὶ τοῦ ἐξωτερικοῦ ὑπερθύρου τὴν ἐπιγραφὴν « Γραφεῖον τοῦ Ἡλεκτρικοῦ Τηλεγράφου ». Ἐνταῦθα εὗρομεν δύο γραμματεῖς τοῦ τηλεγράφου, καὶ ἀποτεινόμενος πρὸς τὸν ἕνα ἐξ αὐτῶν ὁ Ἐδουάρδος,

— Ἡ ἐσχάτη συνοδία, ἠρώτησεν, ἦτις ἀνεχώρησεν ἀπ' ἐδῶ, ποῦ εὐρίσκεται τώρα;

Ὁ Γραμματεὺς ἀπέβλεψεν εἰς μέγα χρονόμετρον κρεμάμενον εἰς τὸν τοῖχον, καὶ ἀπεκρίθη

— Πλησίον τῆς πόλεως Κόβεντρυ.

— Καὶ ποτε φθάει ἐκεῖ; ἠρώτησε πάλιν ὁ Ἐδουάρδος.

— Μετὰ πέντε λεπτά εἶπεν ὁ ἄλλος.

Τότε ἀμέσως λαβὼν ὁ Ἐδουάρδος τὸ χαρτοφυλάκιόν του, ἔγραψε διὰ μολυβδοκοινδύλου μὲ χεῖρα σπασμωδικῶς χινουμένην, τὰ ἐξῆς: *Εἰς Κόβεντρυ. Ἀστυνομική διαταγή. Εἰς τὴν τρίτην ἡμέραν πρῶτην διαίρεσιν, ἄνθρωπος μελανόφθαλμος, μελανότριξ, ὑψηλός, φορεῖ λευκὸν ἐπερδύτην καὶ πῆλον Γλαγγέριον. Καλεῖται Οὐάλλισων. Νὰ συλληφθῆ.*

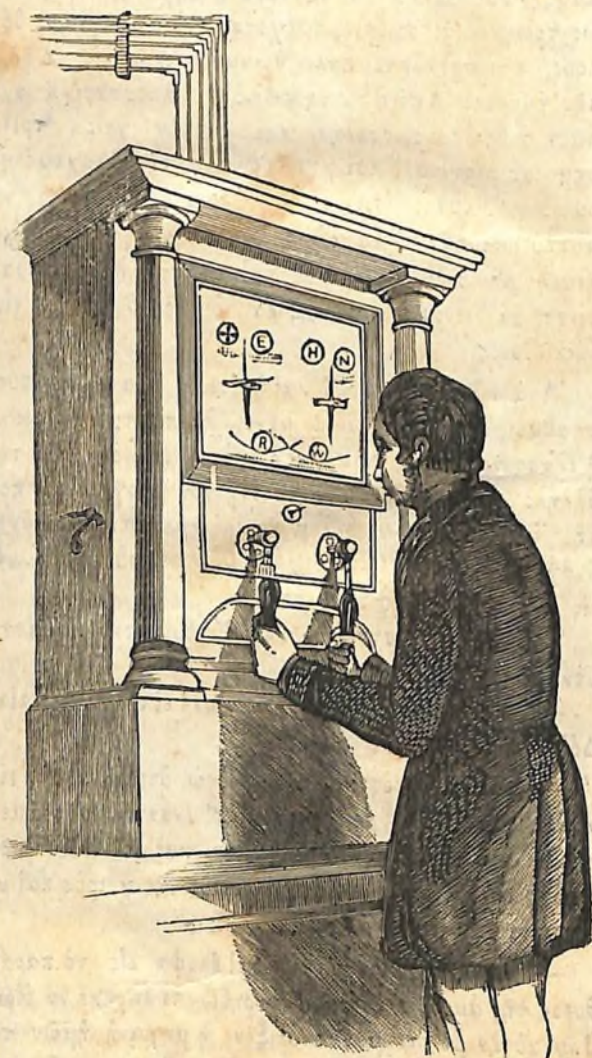
Καὶ σχίσας τὸ φύλλον ἐφ' οὗ ἔγραψε ταῦτα, τὸ ἐνεχείρισεν εἰς τὸν ἀστυνόμον· οὗτος δὲ, ἀναγνούς

ταχέως, τὸ μετεβίβασεν εἰς τὸν Γραμματεῖ τῶν Τηλεγράφων.

Ἀπέναντι τῆς θύρας τοῦ δωματίου ἴσταντο παρὰ τὸν τοῖχον ἐπὶ δύο τραπεζῶν δύο μικρὰ κιβώτια, ἔχοντα ὡς τριῶν ποδῶν ὕψος, δύο περίπου ποδῶν πλάτος, καὶ ἴσως ἐνὸς ποδὸς βάθος. Ἐκαστον τῶν κιβωτίων τούτων εἶχεν εἰς τὴν ἐμπροσθίαν αὐτοῦ ἐπιφάνειαν δύο λαβίδας, τὴν μίαν πλησίον τῆς ἄλλης, καὶ ὑπεράνω αὐτῶν δύο μαγνητικὰς βελόνας καθέτως διατεθειμένας. Ὁ Γραμματεὺς λοιπόν ἐστάθη ἐμπρὸς τοῦ ἐνὸς κιβωτίου, καὶ ἔλαβεν εἰς τὰς χεῖρας τὰς δύο λαβίδας . . .

— Μὲ συγχωρεῖτε, εἶπεν ἡ Καλλιόπη· σὰς ὁμολογῶ ὅτι δὲν ἐννοῶ πολλὰ κατὰ τὸ κιβωτίόν σας.

— Ἐχετε δικαίον, εἶπα ἐγώ. Ἴδου εἰς τὸ χωρτοφυλάκιόν μου ἔσχεδιάσα ἐν ἐξ αὐτῶν. Γὸ ἀτελές τοῦτο διάγραμμα θέλει σὰς δώσει ἀκριβεστέραν αὐτοῦ ἰδέαν ἀπὸ τὴν περιγραφὴν μου.

— Ἄ! τί περίεργον, εἶπεν ἡ Ἀγλαΐα. Δότε νὰ ἰδῶ

— Ἡξεύρω ἐκ πείρας, κυρία, ὅτι πυρπολεῖτε ὅ,τι ἐγγίζετε, ἀπεκρίθη δεικνύων τὴν εἰκόνα μακρόθεν.

Ἡ Ἀγλαΐα ἐπέστρεψεν εἰς τὸ βιβλίον της, διατρέφουσα τὰ χαρίεντα χεῖλη της· ἐγὼ δὲ ἐξηκολούθησα.

(Ἀκολουθεῖ.)

M. ST. COLON. LUTR. M. RECHER

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΙΣ.